

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИ
ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

Є. І. Бородін

**Державна молодіжна політика в Україні: механізм
формування та реалізації в контексті розвитку**

Навчальний посібник

Дніпро
ГРАНІ
2018

УДК 329.78(477)

Б 83

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дніпропетровського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України
(протокол 09/220 від 6 грудня 2018 року)*

Рецензенти:

Прокопенко Л. Л., д-р наук з держ. упр., професор, завідувач кафедри права та європейської інтеграції Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Іваненко В. В., доктор історичних наук, професор, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна.

Бородін Є. І.

Державна молодіжна політика в Україні: механізм формування та реалізації в контексті розвитку : навчальний посібник / Є. І. Бородін. – Дніпро : Грані, 2018. – 120 с.

ISBN 978-617-7351-47-3

У виданні аналізуються державна молодіжна політика в Україні, молодіжне законодавство та парламентські слухання про становище молоді в Україні, органи управління у сфері соціального становлення та розвитку молоді, державні молодіжні програми в Україні.

Видання розраховано на працівників державних установ, що здійснюють державну молодіжну політику, викладачів, студентів, аспірантів вищих навчальних закладів, науковців, представників молодіжних громадських організацій, а також на широке коло читачів, які цікавляться проблемами молодіжної політики в Україні, у першу чергу на тих молодих громадян, задля яких вона здійснюється.

УДК 329.78(477)

© Бородін Є.І., 2018
©ДРІДУ НАДУ, 2018
© ГРАНІ, 2018

ISBN 978-617-7351-47-3

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ (1991 – 2018 рр.)	6
1.1. Навчальний матеріал	6
1.2. Документальні матеріали	13
1.3. Завдання та запитання для перевірки	32
РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВНА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ	33
2.1. Навчальний матеріал	33
2.2. Документальні матеріали	41
2.3. Завдання та запитання для перевірки	50
РОЗДІЛ 3. МОЛОДІЖНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ПАРЛАМЕНТСЬКІ СЛУХАННЯ ПРО СТАНОВИЩЕ МОЛОДІ В УКРАЇНІ	51
3.1. Навчальний матеріал	51
3.2. Документальні матеріали	57
3.3. Завдання та запитання для перевірки	68
РОЗДІЛ 4. ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МОЛОДІ	69
4.1. Навчальний матеріал	69
4.2. Документальні матеріали	77
4.3. Завдання та запитання для перевірки	81
РОЗДІЛ 5. ДЕРЖАВНІ МОЛОДІЖНІ ПРОГРАМИ В УКРАЇНІ	82
5.1. Навчальний матеріал	82
5.2. Документальні матеріали	93
5.3. Завдання та запитання для перевірки	112
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	113

ВСТУП

Державна молодіжна політика в Україні визначена пріоритетним напрямом діяльності органів публічної влади, який має свої особливості, пов'язані з основним об'єктом її впливу – молоддю. Процес соціалізації молоді зазнає публічно-управлінського впливу у різних формах, що потребує розробки та використання механізму та інструментів діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

В Україні та за її межами накопичено певний досвід викладання публічно-управлінських навчальних дисциплін з молодіжної проблематики, зокрема, з питань державної молодіжної політики. У Дніпропетровському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України на основі багаторічних наукових досліджень, підготовки науково-педагогічних кадрів, проведення різноманітних навчальних заходів склалися умови для запровадження навчальної дисципліни «Державна молодіжна політика» в межах освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти.

Вивчення навчального курсу «Державна молодіжна політика» спрямовано на формування у магістрантів сучасних публічно-управлінських та громадянських компетентностей як у сфері публічного управління та адміністрування в цілому, так й питань формування та реалізації державної молодіжної політики на національному, регіональному та місцевому рівнях.

У навчальному посібнику висвітлюються питання базових засад державної молодіжної політики в Україні в контексті їх розвитку у різні періоди існування незалежної держави. Саме генетичний підхід до викладення матеріалу надає можливість усвідомити динаміку змін у молодіжному секторі публічного управління, з'ясувати позитивні та негативні впливи на молодіжну сферу у процесі чисельних змін у владній системі, відповідних реформ та реорганізацій.

Навчальний посібник надає можливість отримати знання з питань розвитку державної молодіжної політики в Україні (1991 – 2018 рр.), визначення державної молодіжної політики як пріоритетного напрямку державної політики, молодіжного законодавства та парламентських слухань про становище молоді в Україні, органів управління у сфері

соціального становлення та розвитку молоді, державних молодіжних програм в Україні.

До його складу включено широке коло документів, які дозволяють організувати самостійну роботу здобувачів вищої освіти, спрямовану на розвиток низки компетентностей публічного службовця, фахівця з аналізу політики, дослідника, експерта з молодіжної політики. Завдання та запитання для самоперевірки передбачають вивчення стану державної молодіжної політики в тих адміністративно-територіальних одиницях та органах влади, де працюють магістранти.

РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ (1991 – 2018 рр.)

1.1. Навчальний матеріал

Аналізуючи більш ніж двадцятирічний досвід формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні часів незалежності можна виділити чотири основних періоди: 1) 1991 – 1996 рр. – період виокремлення та зміцнення «молодіжного сектору» державного управління та публічної політики; 2) 1996 – 2004 рр. – період розширення молодіжної складової соціально-гуманітарної політики та її входження в кластер інтегрованої державної політики стосовно сім'ї, дітей та молоді в Україні; 3) 2005 – 2009 рр. – період «інерційного» підходу до державної молодіжної політики та її поступового поглинання сімейно-дитячою політикою; 4) 2010 – 2013 рр. – період відходу від принципу поєднання молодіжної та сімейної політики із застосуванням нових та вже апробованих в Україні підходів; 5) 2014 р. – теперішній час – час кроків до реформування державної молодіжної політики в контексті поглиблення євроінтеграції та переосмислення підходів до національно-патріотичного виховання.

Перший період – виокремлення та зміцнення «молодіжного сектору» державного управління та публічної політики (серпень 1991 р. – липень 1996 р.) – характеризувався тим, що нові інститути у сфері державної молодіжної політики створювалися як на базі запропонованих ще в радянські часи підходів, так і на основі нової парадигми переходу від ресурсної та патерналістської сутності державної підтримки молоді до концепції демократії участі молоді як активного суб'єкта державної молодіжної політики. Справа в тому, що центральний орган виконавчої влади у сфері соціального становлення та розвитку молоді (Державний комітет у справах молоді, фізичної культури і спорту) та перші молодіжні законопроекти з'явилися ще до проголошення державної незалежності України та в цілому відповідали вимогам демократичного оновлення усіх сфер соціально-економічного та суспільно-політичного життя в Україні.

Найважливішими надбаннями першого періоду розвитку державної молодіжної політики стали ухвалення парламентом України Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (15 грудня 1992 р.) та Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (5 лютого 1993 р.). Незважаючи на те, що зазначені нормативно-правові акти можна було б прийняти ще раніше, можна стверджувати про те, що розгалужений «молодіжний сектор» у владній структурі в Україні було створено вже на початку процесу розбудови нової держави. До молодіжної політики держава застосувала не відомчий, а міжсекторний підхід.

У 1991 – 1996 рр. було створено мережу структурних підрозділів з питань молодіжної політики в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування, центрів соціальних служб для молоді. При Президенті України виникла Національна рада з питань молодіжної політики, держава надала підтримку Фонду соціальної адаптації молоді, в державному та місцевих бюджетах з'явилися окремі рядки на фінансування молодіжних заходів. З 1995 р. стали проводитися парламентські слухання про становище молоді в Україні, було закладено традицію підготовки доповідей Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні.

Початком другого періоду – розширення молодіжної складової соціально-гуманітарної політики та поступового її входження в кластер інтегрованої державної політики стосовно сім'ї, дітей та молоді в Україні (липень 1996 р. – грудень 2004 р.) – стало створення Міністерства України у справах сім'ї та молоді, що було проявом об'єднання на загальнодержавному рівні центральних органів виконавчої влади у сфері соціального становлення та розвитку молоді й державної політики стосовно дітей (за термінологією того часу «у справах неповнолітніх»).

Близькість двох напрямів державної політики (стосовно дітей та молоді) та їх спільне визначення у той час та сьогодні спостерігається в багатьох документах європейських країн, у Раді Європи та Європейському Союзі. Об'єднання сімейної та молодіжної політики в один кластер сприяло тому, що молодіжна проблематика поступово відходила від центру до периферії першочергових пріоритетів владних структур.

Проте, інтеграційна спрямованість соціально-гуманітарної політики влади не припинила процес молодіжного законотворення. Верховною Радою України були ухвалені Закони України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (1998 р.), «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (2001 р.). Підходи до молодіжного законодавства було поглиблено ще більше, коли було прийнято Закон України «Про забезпечення молоді, яка отримала вищу та професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю» (2004 р.). Розпочалися дискусії щодо підготовки Молодіжного кодексу України. Проте, все обмежилось новою редакцією Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку в Україні» (2000 р.).

В Україні з'явилися перші загальнодержавні молодіжні програми: 20 березня 1998 р. уряд ухвалив своєю постановою «Комплексні заходи Кабінету Міністрів України щодо реалізації державної молодіжної політики в Україні («Молодь України»)), а 18 листопада 2003 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004 – 2008 роки».

В Україні було запроваджено державне молодіжне житлове та освітнє кредитування (2001 р. та 2003 р.). У 2001 р. проголосили про створення Всеукраїнської студентської ради. У Державному бюджеті з'явився окремий рядок на фінансування програм молодіжних організацій. Проте, наприкінці 1990-х – на початку 2000-х рр. почалося часте реформування центральних органів виконавчої влади з питань молодіжної політики. Так, з 1999 р. по 2004 р. подібні рішення приймалися чотири рази: 13 березня 1999 р. ліквідовано Міністерство України у справах сім'ї та молоді та створено Державний комітет у справах сім'ї та молоді, 15 грудня 1999 р. – створено Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму України, 22 листопада 2001 р. – створено Державний комітет у справах сім'ї та молоді, 6 лютого 2004 р. – створено Міністерство України у справах сім'ї, дітей та молоді.

Привертає до себе особливу увагу досвід діяльності Державного департаменту з питань молодіжної політики у складі Державного комітету України у справах сім'ї та молоді. Його було створено відповідно до урядової постанови від 28 березня 2002 р. та ліквідовано рішенням Кабінету Міністрів України від 8 травня 2003 р. Це був єдиний випадок, коли суто молодіжне відомство отримало статус урядового органу державного управління та права юридичної особи.

До негативних проявів того часу необхідно додати наявність протистояння між центральними органами виконавчої влади з питань соціального становлення та розвитку молоді та Українським національним комітетом молодіжних організацій, який певний час мав законодавчий статус єдиної в Україні Всеукраїнської спілки молодіжних організацій. До цього ж долучилася тенденція до відмови від щорічного проведення парламентських слухань про становище молоді.

Третій період – «інерційного» підходу до державної молодіжної політики та її поступового поглинання сімейно-дитячою політикою в Україні (2005 – 2009 рр.) – формально характеризувався визнанням важливості цього напрямку державної політики, але фактично спостерігалася недостатня увага до збереження позитивних надбань попередніх періодів та зменшення результативності діяльності органів влади у зазначеній сфері.

Безумовно, що у той час відбулися позитивні зрушення. Так, в Україні було проведено восьму конференцію міністрів європейських країн з питань молоді (10 – 11 жовтня 2008 р.). Прийнятий у Києві підсумковий документ «Майбутнє молодіжної політики Ради Європи: порядок денний 2020» визначив стратегію Ради Європи у сфері державної молодіжної політики більш ніж на десятиріччя уперед. А у 2009 р. Кабінет Міністрів України ухвалив «Державну

цільову соціальну програму «Молодь України» на 2009 – 2015 роки», у створенні якої було застосовано євроінтеграційні підходи.

Проте, проявився застій у розвитку молодіжного законодавства. Нові законопроекти з'являлися час від часу, але до їх прийняття справа не доходила. Проявилася затримка у питанні модернізації засад молодіжної політики в Україні на законодавчому рівні. Парламентські слухання про становище молоді в Україні стали замінятися проблематикою більш широкого соціального спектру, а їх періодичність не забезпечувалася. Залишилася нереалізованою можливість створення в Україні третього Молодіжного Центру Ради Європи на зразок подібних закладів, які діють у Страсбурзі та Будапешті. Повністю припинилася діяльність Національної Ради з питань молодіжної політики при Президентові України, а потім відбулася її ліквідація. А рішення про створення Національної Ради з питань становлення та розвитку молоді в Україні (листопад 2009 р.) залишилося декларацією.

Четвертий період розвитку державної молодіжної політики в Україні – відходу від принципу поєднання молодіжної та сімейної політики із застосуванням нових та вже апробованих в Україні підходів (2010 – 2013 рр.) – спочатку розглядався в контексті широкого комплексу реформ, які анонсувало керівництво держави. В цей час можна було спостерігати реформування державного управління у сфері державної молодіжної політики, в якому проявилися як спроби запровадження інновацій, так й повернення до старої моделі, від якої раніше відмовилися, спроба застосування на практиці стратегічного підходу до державної молодіжної політики, досвід оцінювання молодіжної сфери України з боку Ради Європи, використання апробованих раніше форм всеукраїнських зібрань української молоді. Його початком можна вважати появу програми економічних реформ «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Фактичні зрушення почалися з прийняттям Указу Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 9 грудня 2010 р., згідно з яким ліквідувалося Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту та створювалися Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України та підпорядкована цьому міністерству Державна служба у справах молоді. На практиці реалізовувався підхід, згідно з яким питання державної молодіжної політики відокремлювалися від таких складових соціальної політики як державна допомога сім'ям, соціальна робота з дітьми, забезпечення гендерної рівності тощо. Проте, зазначений підхід невдовзі було відкинуто так само швидко, як й запроваджено.

Указом Президента України від 28 лютого 2013 р. «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» після реорганізації

Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та Державної служби молоді та спорту України було утворено Міністерство молоді та спорту України та Міністерство освіти і науки України.

Повернення до молодіжно-спортивного міністерства створювало певні можливості для зміцнення молодіжного сектору. Досвід України першої половини 1990-х років свідчив про те, що у такому кластері молодіжна складова може суттєво посилитися. До речі, у багатьох зарубіжних країнах існує саме молодіжно-спортивне відомство. Проте, найближчі сусіди України з пострадянських країн – Російська Федерація та Білорусь – саме у цей період віддали перевагу освітньо-молодіжному міністерству.

Проте, зазначені реорганізації негативно вплинули на інституційну базу соціальної складової державної молодіжної політики. Вже у 2010 р. було ліквідовано Державний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, а обласні та районні центри вийшли зі сфери управління молодіжної політики та перейшли в сферу соціальної політики.

До найпомітніших подій у сфері державної молодіжної політики в Україні 2010-х років належить ухвалення Указу Президента України від 27 вересня 2013 р. «Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року». Та обставина, що серед низки інших стратегічних документів знайшлося місце й для молодіжного, створювала можливості для переосмислення підходу держави до стосунків з молоддю. Однак у зазначений період значно скоротилася кількість прийнятих на всіх рівнях документів стосовно молоді.

Мало місце згорання комплексу молодіжних законів. З прийняттям закону України від 5 липня 2012 р. «Про зайнятість населення» втратив чинність закон України від 4 листопада 2004 р. «Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю». Таким чином було ліквідовано механізм надання дотації на заробітну платню для створення робочих місць молодим людям.

Було здійснено спробу реанімувати ідею молодіжної ради. Постановою Кабінету Міністрів України від 20 червня 2012 р. було утворено Молодіжну раду як тимчасовий консультативний, дорадчий орган Кабінету Міністрів України. Проте зазначена рада не запрацювала.

Повертаючись до традицій попередніх періодів керівництво держави звернулося до представницьких зібрань як форми спілкування з представниками молоді. 4 – 6 вересня 2013 р. в Києві було проведено Всеукраїнський фестиваль молоді, основною подією якого став Всеукраїнський форум за участі глави держави, інших високопосадовців.

Суттєвих новацій зазнала співпраця України в особі її профільного відомства з відповідними структурами Ради Європи. Так, у 2012 р. було укладено

Рамкову програму співробітництва у сфері молодіжної політики на 2012 – 2013 роки між Департаментом молоді Ради Європи та Державною службою молоді та спорту України у рамках Плану дій Ради Європи для України (2011 – 2014) «Партнерство заради реформ». Представника урядового органу України було обрано членом бюро Керівної ради молоді. У 2011 – 2012 рр. міжнародна група експертів Ради Європи працювала над підготовкою огляду «Молодіжна політика в Україні», який пройшов у лютому – квітні 2013 р. у вигляді національних та міжнародних слухань. У жовтні 2013 р. зазначена праця була видана Радою Європи. У ній міститься комплекс рекомендацій для України у сфері розвитку молодіжної політики.

П'ятий період – (2014 р. – теперішній час) – час кроків до реформування державної молодіжної політики в контексті поглиблення євроінтеграції та переосмислення підходів до національно-патріотичного виховання. Основними факторами впливу стали події, які отримали в Україні офіційну назву «Революція гідності», російська агресія проти України та підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Розробники державної політики мали враховувати зростання активності представників молоді, їх залучення до волонтерства, інших форм впливу на суспільне життя.

Запропонувавши бачення змін у молодіжній сфері Міністерство молоді та спорту України спільно з недержавними партнерами оприлюднив презентаційний матеріал «Дорожня карта реформування молодіжної політики», який не мав офіційного статусу, але поставив на порядок денний питання про оновлення молодіжного законодавства, інші актуальні заходи. У цей період з'явився законопроект «Про молодь» (2015 р.), який мав замінити весь комплекс наявних молодіжних законів, закріпити засади молодіжної роботи, запровадити низку інших інновацій. На жаль, протягом трьох років цей документ «пролежав у шухляді» парламенту. Навіть той факт, що він потребував серйозного доопрацювання, не може бути поясненням відсутності потрібних змін у молодіжному законодавстві. Розпочалася програма «Молодіжний працівник» (2014 р.), спрямована на проведення тренінгів для представників влади, громадськості, працівників закладів соціально-культурної сфери. Започатковано Всеукраїнський конкурс кращих практик молодіжної роботи та Форум молодіжних працівників та працівниць (2017 р.). було продовжено діяльність з удосконалення застосування програмно-цільового методу, що знайшло своє відображення у Державній цільовій соціальній програмі «Молодь України» на 2016 – 2020 роки.

Поглиблення децентралізації в Україні, створення об'єднаних територіальних громад сприяло підвищенню уваги до молодіжної політики на місцевому рівні, де активізувалася робота щодо розроблення програм, заходів, створення нових підрозділів в структурі органів місцевого самоврядування, молодіжних центрів на різноманітній галузевій базі, розвитку професійних компетентностей посадових осіб місцевого самоврядування та молодіжних працівників.

На урядовому рівні було затверджено типові положення про молодіжний центр та експертну раду при молодіжному центрі (2017 р.), опрацьовані типові положення про молодіжні консультативно-дорадчі органи місцевого та регіональних рівнів (2018 р.).

Затверджена Президентом України «Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки» (2015 р.) врахувала низку аспектів, в тому числі й «боротьбу із зовнішньою агресією». Міністерство молоді та спорту України запровадило конкурс з визначення проектів національно-патріотичного виховання, розроблених інститутами громадянського суспільства з наданням бюджетної фінансової допомоги (2018 р.).

У зазначений період поглиблювалася співпраця з молодіжним сектором Ради Європи, досвід діяльності якого було запроваджено на національному рівні. До них належать національний конкурс «Молодіжна столиця України» (засновано 2017 р.), Національний знак якості та критерії якості для молодіжних центрів (2017 р.).

До основних проблем, які необхідно розв'язати на сучасному етапі, належать питання щодо подолання розриву між задекларованими підходами у сфері державної молодіжної політики та фактичним станом її реалізації в центрі та на місцях. З одного боку, українське молодіжне законодавство можна назвати таким, що має всі підстави вважатися одним з найкращих у Європі. Проте, практика реалізації державної молодіжної політики в Україні характеризується тим, що задекларовані в законодавстві положення знаходять втілення у, так би мовити, вигляді обмежених «пілотних проектів», а не реальних можливостей для всіх або переважної більшості молодих громадян в Україні. До того ж те ж саме законодавство з питань соціального становлення та розвитку молоді в Україні потребує своєї модернізації, зокрема в контексті євроінтеграційних процесів. При цьому, гостро стоїть питання про збереження всього того позитивного, що було напрацьовано у попередні роки.

1.2. Документальні матеріали

1.2.1. Закон Союзу Радянських Соціалістичних Республік «Про загальні засади державної молодіжної політики в СРСР»

від 16 квітня 1991 року № 2114-І

Цей Закон визначає загальні засади державної молодіжної політики в СРСР і визнає їх як правову основу для розвитку відповідного законодавства республік.

Законодавство про державну молодіжну політику в СРСР покликане забезпечити реалізацію державної молодіжної політики Союзу РСР і республік, зміцнити юридичні гарантії здійснення прав і свобод молодих громадян, а також прав молодіжних організацій.

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Державна молодіжна політика

1. Державна молодіжна політика є важливим напрямом діяльності Союзу РСР і республік, яка провадиться їхніми органами і має на меті створення соціально-економічних, організаційних, правових умов та гарантій для соціального становлення і розвитку молодих громадян, їх якнайповнішої самореалізації в інтересах усього суспільства.

2. Державна молодіжна політика в СРСР будується на основі таких принципів:

залучення молоді до безпосередньої участі у формуванні й реалізації політики і програм, які стосуються всього суспільства, особливо молоді;

забезпечення правової і соціальної захищеності молодих громадян, необхідної для надолуження зумовлених віком недоліків їхнього соціального статусу;

надання молодому громадянину соціальних послуг щодо навчання, виховання, духовного і фізичного розвитку, професійної підготовки, обсяг, види і якість яких забезпечують всебічний розвиток особи і підготовку до самостійного життя;

сприяння ініціативній громадській діяльності в галузі соціального, духовного і фізичного розвитку молоді.

Стаття 2. Компетенція Союзу РСР і республік у галузі державної молодіжної політики

1. До відання Союзу РСР належить:

визначення загальних соціально-економічних, організаційних, правових засад і напрямів державної молодіжної політики на всій території СРСР;

визначення основ правового статусу молодіжних організацій;

встановлення загальносоюзних норм і нормативів, які визначають розвиток молоді та гарантії її прав;

регулювання основ організації і діяльності державної служби у справах молоді;

затвердження і здійснення загальносоюзних комплексних і цільових програм у галузі державної молодіжної політики в СРСР;

розпорядження коштами, призначеними на реалізацію державної молодіжної політики СРСР із Союзного бюджету, а також розпорядження за погодженням з республіками коштами, що їх добровільно передають республіки Союзів РСР на зазначені цілі;

здійснення міжнародних контактів у питаннях державної молодіжної політики від імені Союзу РСР;

законодавче регулювання на основі повноважень, що передаються республіками, інших відносин міжреспубліканського характеру у сфері державної молодіжної політики.

2. До відання республік належать усі питання формування і здійснення державної молодіжної політики, за винятком питань, віднесених частиною 1 статті 2 цього Закону до відання Союзу РСР.

Стаття 3. Законодавство про державну молодіжну політику в СРСР

Цим Законом відповідно до Конституції СРСР та основних напрямів внутрішньої і зовнішньої політики СРСР, які визначаються З'їздом народних депутатів СРСР, встановлюються загальні принципи і положення державної молодіжної політики в СРСР.

Дія цього Закону в частині прав та обов'язків громадян, які впливають із загальних принципів і положень державної молодіжної політики, поширюється на громадян СРСР віком до 30 років, якщо інше не передбачено законодавством республік.

Реалізація державної молодіжної політики в СРСР забезпечується законодавчими актами Союзу РСР і республік, які приймаються відповідно до Конституції СРСР і конституцій республік.

Стаття 4. Законодавство про державну молодіжну політику в СРСР і міжнародні договори

Якщо міжнародним договором СРСР встановлено інші правила, ніж ті, що їх містять цей Закон та інші акти законодавства Союзу РСР про державну молодіжну політику, то застосовуються правила міжнародного договору.

...

РОЗДІЛ IV. ОСНОВИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В СРСР

Стаття 14. Молодіжні організації

1. Молодіжними організаціями визнаються громадські організації, які об'єднують молодих громадян і обов'язковою статутною вимогою яких є припинення членства в них у зв'язку з досягненням певного віку. При цьому молодіжні організації мають право встановлювати винятки із зазначеної вимоги для своїх членів, які були обрані до складу виборних органів цих організацій або працюють у них.

До молодіжних організацій належать також громадські організації, які об'єднують переважно молодих громадян, якщо їхня статутна діяльність спрямована на забезпечення соціального становлення і розвитку молоді. Молодіжними організаціями є також різні об'єднання молодіжних організацій.

2. В СРСР можуть діяти масові молодіжні рухи, не засновані на фіксованому (оформленому) членстві їх учасників. Представницькі органи масових рухів (комітети, ради, правління) мають права, передбачені законодавством для відповідних органів молодіжних організацій.

3. Об'єднання молодих громадян, створені громадськими організаціями, які провадять свою діяльність у рамках статутних завдань цих громадських організацій і на основі рішень їхніх керівних органів, є молодіжними (юнацькими) секціями цих громадських організацій і не визнаються молодіжними організаціями.

4. Правовий статус молодіжних організацій визначається законодавством про громадські об'єднання, а також цим Законом та законодавчими актами Союзу РСР і республік, що видаються відповідно до нього.

Стаття 15. Участь молодіжних організацій у формуванні державної молодіжної політики

1. Загальносоюзні та республіканські органи молодіжних організацій, якщо інше не передбачено законодавством республік для цих республіканських органів, мають право законодавчої ініціативи у найвищих органах державної влади Союзу РСР і республік.

2. З питань здійснення прав молоді, охоплених статутними завданнями молодіжних організацій, органи державного управління приймають рішення тільки після проведення попередніх консультацій з керівними органами відповідної молодіжної організації.

Рішення з питань діяльності молодіжної організації приймаються органами державного управління при обов'язковій участі представників керівного органу цієї молодіжної організації.

Стаття 16. Гарантії діяльності молодіжних організацій

1. Державні органи подають молодіжним організаціям фінансову допомогу, насамперед у вигляді звільнення від оподаткування прибутку (доходу), одержаного молодіжними організаціями від інвестиційної діяльності, в частині, що направляється на реалізацію програм щодо соціального захисту молоді.

2. Молодіжним організаціям для забезпечення їхньої діяльності можуть надаватися субсидії з коштів відповідного бюджету, якщо цій молодіжній організації безоплатно не передавалися кошти іншими громадськими об'єднаннями, а також підприємствами, організаціями й установами.

3. Державні органи мають право безоплатно передавати молодіжним організаціям будинки, споруди та інше необхідне для здійснення їхніх статутних завдань майно.

...

Президент Союзу
Радянських Соціалістичних Республік

М. ГОРБАЧОВ

1.2.2. Загальнодержавна програма підтримки молоді на 2004 – 2008 роки
затверджено Законом України від 18 листопада 2003 року № 1281-IV
(Витяг)

...

III. Основні напрями виконання Програми

Основними напрямками виконання Програми є:

1) створення умов для доступності якісної освіти, сприяння творчому та інтелектуальному розвитку молоді, що передбачає:

оновлення змісту освітніх програм, інформатизацію навчального процесу, повне забезпечення потреб навчальних закладів у комп'ютерній техніці, забезпечення середніх та вищих навчальних закладів доступом до мережі Інтернет, модернізацію форм і методів навчання, запровадження стандартів освіти та поглиблення її демократизації;

розробку та впровадження механізму отримання першого робочого місця випускниками вищих навчальних закладів;

підтримку професійно-технічних закладів освіти, оновлення їх матеріальної бази, поліпшення забезпечення навчального процесу посібниками, підручниками;

удосконалення системи кредитування для здобуття освіти;

створення умов для всебічного розвитку особистості, навчання обдарованих дітей та молоді;

створення умов для наукової та науково-технічної діяльності учнівської та студентської молоді;

формування системи підтримки молодих учених;

організацію та підтримку здійснення програм з міжнародного навчання та міжнародного обміну студентами;

створення умов для інформування молоді, яка бажає здобути відповідну освіту;

запровадження системи цільового забезпечення талановитої студентської молоді працевлаштуванням у наукових установах;

підтримку друкованих видань студентської молоді;

створення умов для реалізації творчих ініціатив молоді;

удосконалення виховної роботи у навчальних закладах, використання українських національних традицій навчання та виховання, посилення соціальної роботи з учнівською та студентською молоддю;

удосконалення нормативно-правової бази щодо впровадження у навчальних закладах системи студентського самоврядування;

сприяння програмам стажування педагогічних працівників України в країнах розселення української діаспори і педагогічних працівників-українців з цих країн в Україні;

підтримку програм, спрямованих на співпрацю навчальних закладів з молодіжними та дитячими громадськими організаціями, їх спілками, органами шкільного та студентського самоврядування;

законодавче врегулювання положення, згідно з яким при встановленні органами державної влади, органами місцевого самоврядування спеціальних стипендій останні є додатковими до основної стипендії та звільняються від оподаткування;

поліпшення умов проживання учнів та студентів у гуртожитках навчальних закладів;

удосконалення системи пілг на проїзд у транспорті для учнів і студентів;

розвиток системи знижок, які надаються підприємствами всіх форм власності для придбання учнями та студентами товарів і послуг;

участь студентів у громадському контролі за наданням освітніх послуг вищими навчальними закладами;

створення умов для інформування молоді про міжнародні навчальні програми;

підтримку програм освіти з питань екології та розвитку свідомості молоді у сфері екології;

2) забезпечення зайнятості та розвитку підприємницької діяльності молоді, що передбачає:

сприяння гарантованому забезпеченню молоді першим робочим місцем, стимулювання створення роботодавцями додаткових робочих місць для молоді;

стимулювання програм підтримки молодіжних центрів праці, бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, створення у вищих навчальних закладах підрозділів з працевлаштування студентів та випускників;

створення умов для праці студентської молоді без відриву від навчального процесу;

нормативно-правове, фінансове та організаційне забезпечення вторинної зайнятості молоді, діяльності молодіжних трудових загонів;

запровадження механізму державної підтримки розвитку молодіжного фермерства та молодіжного підприємництва у сільській місцевості, відповідних програм; розробку та впровадження освітніх проектів для сільської молоді щодо стимулювання підприємницької діяльності;

створення умов для професійної орієнтації та професійного навчання молоді;

інформаційне та правове забезпечення молоді, яка здійснює трудову міграцію за межі України;

підтримку програм молодіжних громадських організацій та їх спілок, спрямованих на вирішення проблем зайнятості молоді та реалізацію її підприємницьких ініціатив;

3) формування здорового способу життя молоді, що передбачає:

формування у молоді відповідального ставлення до свого здоров'я та здоров'я оточуючих, усвідомлення життєвої необхідності у здоровому способі життя;

підвищення якості проведення щорічного медичного обстеження молоді;

поліпшення матеріально-технічної бази спеціалізованих лікувально-профілактичних закладів та установ, що надають медичну допомогу різним категоріям молоді;

розвиток мережі центрів ресоціалізації наркозалежної молоді «Твоя перемога», а також таких, які створюються молодіжними громадськими організаціями, підтримку діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та їх спеціалізованих формувань, розширення мережі цих закладів;

підготовку і впровадження в навчальних закладах програм, курсів, навчальних посібників, дидактичних та відеоматеріалів з питань здорового способу життя;

забезпечення інформаційними матеріалами профілактичного спрямування педагогічних, медичних, соціальних працівників, учнів, студентів, їх батьків, представників груп ризику, залучення засобів масової інформації до цієї діяльності;

підтримку програм, спрямованих на створення та забезпечення діяльності спортивно-оздоровчих центрів молоді;

підтримку програм, спрямованих на створення та забезпечення діяльності центрів статевого здоров'я молоді;

здійснення пропагандистської діяльності, спрямованої на популяризацію здорового способу життя, запобігання тютюнопалінню та вживанню наркотиків, зниження шкоди від вживання наркотиків, дотримання безпечної сексуальної поведінки;

створення умов для сезонного оздоровлення дітей та молоді, підтримку дитячих та молодіжних оздоровчих центрів;

забезпечення програм дитячого та молодіжного туризму, відновлення мережі центрів юнацького туризму, туристичних станцій;

підтримку заходів, спрямованих на популяризацію любительського спорту, проведення районних, міських, обласних, всеукраїнських змагань з різних видів спорту серед непрофесійних молодіжних команд;

реалізацію програм, спрямованих на запобігання захворюванню на ВІЛ/СНІД, підтримку та соціальну інтеграцію інфікованої молоді;

підтримку ініціатив міжнародних організацій у галузі охорони здоров'я дітей та молоді, втілення їх у формі «лікарень доброзичливого ставлення до дитини» та «дружніх до молоді клінік»;

сприяння діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій, їх спілок щодо формування здорового способу життя, залучення дітей, підлітків та молоді до занять фізичною культурою, спортом і туризмом;

впровадження нових стандартів міської забудови з метою збільшення кількості спортивних споруд, майданчиків та закладів;

запровадження механізмів фінансового, в тому числі і податкового, стимулювання будівництва спортивних споруд, майданчиків та закладів, а також діяльності з надання послуг спортивних споруд, майданчиків та закладів населенню;

поступову (до 2006 року) законодавчу заборону рекламування алкогольних напоїв та тютюнових виробів, а також торгових марок цих виробів;

законодавчу заборону паління та вживання алкогольних виробів (незалежно від відсоткового вмісту алкоголю) на вулицях та в громадських місцях;

законодавче посилення відповідальності за продаж особам, які не досягли повноліття, тютюнових виробів та алкогольних напоїв;

законодавче обмеження часу продажу алкогольних напоїв періодом з 11 до 21 години;

підтримку та популяризацію спортивного молодіжного руху України за кордоном;

4) підготовка молоді до сімейного життя та підтримка молодих сімей, що передбачає:

виховання у молоді почуття відповідальності за виконання шлюбно-сімейних і батьківських обов'язків, подальше зміцнення сім'ї як соціального інституту;

створення системи пільг та розширення допомоги молодим сім'ям при народженні дитини;

забезпечення розвитку мережі центрів планування сім'ї, центрів підтримки дитинства, зокрема центрів «Родинний дім», соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді тощо;

розвиток альтернативних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, зокрема створення дитячих будинків сімейного типу, підтримку сімей з прийомними дітьми;

подальший розвиток пільгового довгострокового державного кредитування молоді і молодих сімей, які бажають будувати (реконструювати) житло, у тому числі в сільській місцевості;

запровадження пільгового довгострокового державного кредитування молодих сімей для придбання товарів тривалого користування;

сприяння розв'язанню соціальних проблем студентських сімей, зокрема оздоровлення, працевлаштування в межах одного населеного пункту;

інформаційне забезпечення роботи з молодими сім'ями;

пропаганду українських традицій подружнього життя, виховання дітей;

залучення громадських організацій (у тому числі молодіжних, жіночих, релігійних, благодійних) до проведення заходів щодо підготовки молоді до сімейного життя та соціальної підтримки молодих сімей;

поліпшення матеріального становища молодих сімей, поступове підвищення матеріальної допомоги при народженні дитини з метою наближення розміру цієї допомоги до рівня аналогічної допомоги, яка надається в тих країнах світу, де питанню матеріального забезпечення молоді приділяється пріоритетна увага, поступове підвищення розміру матеріальної допомоги по догляду за дитиною;

5) сприяння вихованню патріотизму, розвитку духовності, моральності дітей та молоді, організації їх змістовного дозвілля, що передбачає:

сприяння утвердженню у свідомості молодих людей притаманних Українському народові моральних цінностей, засвоєнню кращих зразків вітчизняної та світової культурної спадщини, вихованню любові до Батьківщини;

підтримку професійної та самодіяльної художньої творчості, діяльності творчих спілок та об'єднань, військово-патріотичних об'єднань, просвітницьких, спортивних закладів та секцій, технічних станцій для школярів, фізкультурно-оздоровчих клубів, центрів та інших позашкільних навчальних закладів, молодіжних та дитячих клубів за місцем проживання;

покращення виховної роботи у лавах Збройних Сил України, оновлення матеріальної бази, залучення до цього представників молодіжних громадських організацій;

реформування системи допризовної підготовки і поліпшення військово-патріотичного виховання молоді, залучення до цього представників Збройних Сил України;

підтримку та розвиток організацій Товариства сприяння обороні України, оновлення їх матеріальної бази;

удосконалення організації та проведення молодіжних культурно-мистецьких, спортивних та дозвіллевих, туристично-краєзнавчих заходів, спрямованих на розвиток інтелектуальних, творчих і спортивних здібностей молоді;

пропаганду культурних цінностей Українського народу, в тому числі мистецтва, кінематографії, книговидавництва, поширення кращих світових досягнень у цих сферах і поступове збільшення обсягів бюджетних асигнувань та економічного стимулювання відповідної діяльності;

законодавчу заборону вживання нецензурних виразів у засобах масової інформації, посилення адміністративної відповідальності за нецензурні висловлювання в громадських місцях;

сприяння проведенню державних, народних та традиційних свят із залученням молоді;

створення і підтримку центрів дозвілля молоді та інших форм організації змістовного дозвілля молоді;

удосконалення проведення заходів, присвячених визначним подіям, ювілейним датам вітчизняної історії;

підтримку трудових та волонтерських загонів молодіжних громадських організацій, діяльність яких спрямована на реставрацію та відновлення пам'яток історії, культури та архітектури, меморіальних комплексів, пам'ятників військової та трудової слави, допомогу соціально незахищеним верствам населення;

сприяння створенню комп'ютерних ігор з патріотичної тематики;

підтримку діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій, їх спілок, які сприяють розвитку духовності, патріотизму, організації змістовного дозвілля молоді;

підтримку програм молодіжних громадських організацій, спрямованих на встановлення міжконфесійного взаєморозуміння;

розвиток та підтримку молодіжного екологічного громадського руху;

створення та підтримку діяльності молодіжних центрів, засновниками яких є молодіжні громадські організації;

б) формування у молоді поваги до закону та запобігання негативним явищам у молодіжному середовищі, що передбачає:

розробку та підтримку програм, спрямованих на посилення ролі сім'ї, школи, засобів масової інформації, органів виконавчої влади, громадських організацій у процесі формування правової культури, попередження негативних проявів у поведінці молоді;

поліпшення умов перебування неповнолітніх у спеціальних установах для неповнолітніх;

удосконалення нормативно-правової бази України стосовно молоді, зокрема неповнолітніх, які скоїли злочин і несуть відповідальність згідно із законом;

створення умов для соціальної, психологічно-педагогічної, медичної, правової підтримки і реабілітації підлітків та молоді з девіантною поведінкою, зокрема шляхом їх залучення до діяльності у молодіжних громадських організаціях, участі у фізкультурно-спортивних, туристичних, інформаційних, розважальних програмах і заходах, таборах праці та відпочинку, молодіжних трудових загонах;

розширення мережі притулків для неповнолітніх служб у справах неповнолітніх, шкіл соціальної реабілітації та професійних училищ соціальної реабілітації органів освіти, центрів медико-соціальної реабілітації неповнолітніх закладів охорони здоров'я, центрів соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх служб у справах неповнолітніх, кризових центрів для жертв насильства в сім'ї та членів сім'ї, стосовно яких існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, центрів медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї, консультаційних центрів безкоштовної правової підтримки молоді із залученням до їх створення та діяльності молодіжних та громадських організацій;

залучення молоді до охорони правопорядку на вулицях, у місцях масового перебування та відпочинку громадян;

активізацію роботи з функціонально неспроможними сім'ями з метою виявлення дітей та підлітків, які перебувають у складних морально-психологічних умовах;

проведення загальнодержавних та регіональних оперативно-профілактичних заходів щодо запобігання негативним проявам у молодіжному середовищі;

запровадження спеціальних служб, телефонів соціально-психологічної підтримки для військовослужбовців строкової служби;

запровадження спеціальних освітніх програм, проектів для учнівської та студентської молоді щодо їх громадянських прав та обов'язків;

підвищення ролі служб і органів у справах неповнолітніх та спеціальних установ для неповнолітніх у попередженні та боротьбі з правопорушеннями у молодіжному середовищі, збільшення чисельності підрозділів кримінальної міліції у справах неповнолітніх, збільшення їх повноважень та рівня фінансування;

підтримку програм молодіжних громадських організацій та їх спілок, спрямованих на формування у молоді правової культури, пропаганду соціально безпечної поведінки молоді, співпрацю з органами внутрішніх справ, залучення студентської молоді до надання правової допомоги соціально незахищеним громадянам;

запровадження реклами з соціальних питань на загальнонаціональних та місцевих каналах мовлення, у друкованих засобах масової інформації, спрямованої на запобігання негативним проявам серед молоді;

7) розвиток громадянської активності молоді, забезпечення постійної співпраці органів державної влади та органів місцевого самоврядування з молодіжними та дитячими громадськими організаціями, що передбачає:

організаційну та фінансову підтримку на конкурсній основі програм, проектів молодіжних і дитячих громадських організацій та їх спілок, що спрямовані на соціальний розвиток молоді;

сприяння розвитку волонтерського молодіжного громадського руху;

стимулювання розвитку механізму соціального партнерства між органами державної влади та молодіжними і дитячими громадськими організаціями стосовно розробки і реалізації рішень з питань державної політики щодо дітей та молоді;

удосконалення практики надання молодіжним і дитячим організаціям у пільгове або безоплатне користування будинків, споруд, іншого майна, необхідних для проведення їх статутної діяльності;

створення центрів молодіжних і дитячих громадських організацій, забезпечення діяльності ресурсних, сервісних, інформаційних центрів та програм, спрямованих на підтримку молодіжних і дитячих громадських організацій;

організацію навчання лідерів та активістів молодіжних і дитячих громадських організацій, організаторів молодіжного руху;

підтримку засобів масової інформації, які діють при молодіжних і дитячих громадських організаціях;

сприяння інтеграції українських молодіжних громадських організацій, їх спілок до світових молодіжних структур, підтримку зв'язків між молодіжними громадськими організаціями України та української діаспори, підтримку діяльності міжнародних українських молодіжних організацій;

проведення щорічних всеукраїнських та регіональних конкурсів «Лідер молодіжного руху», «Молодіжна та дитяча громадська організація року»;

сприяння формуванню всеукраїнських дитячих і молодіжних організацій та кооперації місцевих молодіжних організацій;

сприяння удосконаленню програм діяльності волонтерів молодіжних і дитячих громадських організацій та запровадженню експертної оцінки їхньої діяльності;

сприяння громадській та політичній активності молоді, підвищенню її ролі у громадському та політичному житті країни через задоволення її інформаційних потреб, створення умов для самореалізації, творчого розвитку, життєвого самовизначення;

забезпечення участі молодіжних громадських організацій та їх спілок у розробці і впровадженні державних програм, що стосуються молодіжної проблематики;

створення умов для обговорення молодіжним загалом подій і процесів, які відбуваються в суспільно-політичному житті країни;

розвиток лідерських якостей молоді;

8) залучення молоді до роботи в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, що передбачає:

розширення просвіти молоді з питань державного управління, державної служби, необхідність підготовки державних службовців;

удосконалення системи добору соціально активної, талановитої молоді для навчання в освітній галузі «Державне управління», стажування в органах виконавчої влади з подальшим залученням до роботи на державній службі та до кадрового резерву цих органів;

сприяння діяльності координаційних рад з питань молодіжної політики, які створюються в системі адміністративно-територіального устрою України;

підтримку спільних програм молодіжних громадських організацій, їх спілок з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, спрямованих на стажування, здобуття фахових навичок, залучення молоді до роботи в органах державної влади, виховання суспільних лідерів;

сприяння фінансовому та організаційному забезпеченню програм співпраці органів державної влади з всеукраїнськими молодіжними та дитячими громадськими організаціями;

впровадження позитивного зарубіжного досвіду роботи з молодими державними службовцями;

9) інтеграція молоді до світової та європейської молодіжної спільноти, що передбачає:

ініціювання розроблення проектів міжнародних договорів у сфері молодіжної політики та організацію їх виконання;

врегулювання державної політики у сфері зовнішньої трудової міграції з країнами, куди виїжджає на тимчасову роботу молодь України;

розширення можливостей для підвищення кваліфікації та стажування талановитої молоді за кордоном за рахунок фінансової підтримки спеціальних міжнародних програм;

сприяння міжнародному молодіжному обміну між містами-побратимами, навчальними закладами, молодіжними громадськими організаціями та їх спілками;

розширення в Україні обсягів міжнародного молодіжного туризму;

організацію і проведення міжнародних творчих виставок, музичних, фольклорних, театральних фестивалів, конкурсів і концертів, а також міжнародних наукових, інформаційно-методичних та інших заходів для молоді;

сприяння запровадженню в Україні міжнародних студентських та молодіжних дисконтних карток, які забезпечують надання знижок під час придбання товарів і послуг;

розроблення і втілення на державному рівні програми вивчення іноземних мов громадянами України;

сприяння вступу всеукраїнських молодіжних та дитячих громадських організацій, їх спілок до світових та європейських молодіжних структур;

підтримку міжнародних програм молодіжних і дитячих громадських організацій та їх спілок;

сприяння створенню європейських молодіжних центрів;

сприяння міжнародному молодіжному співробітництву прикордонних областей;

підтримку програм молодіжних і дитячих громадських організацій щодо співпраці молоді України та української діаспори;

10) формування інформаційного простору для реалізації державної молодіжної політики, що передбачає:

висвітлення у друкованих та електронних засобах масової інформації, комп'ютерній мережі Інтернет ходу реалізації державної молодіжної політики, створення в мережі Інтернет єдиної інформаційної бази даних про вакансії для молоді, яка шукає роботу, інтернет-порталів для молоді, центру правової допомоги «on-line»;

розширення наукових досліджень у країні з питань реалізації державної молодіжної політики, вивчення інтересів, запитів, настроїв та уподобань молоді;

підтримку україномовних молодіжних друкованих засобів масової інформації, теле- та радіопрограм, інтернет-центрів;

підтримку інформаційних та видавничих проектів дитячих та молодіжних громадських організацій;

підтримку молодіжних інформаційних агенцій, інформаційних служб та центрів;

підготовку та видання інформаційних продуктів, які сприятимуть інформаційному забезпеченню державної молодіжної політики, у вигляді друкованих видань, електронних носіїв;

створення умов і проведення інформаційних кампаній, спрямованих на інформування молоді про події та процеси, які відбуваються у молодіжній галузі, в суспільстві та державі, у міжнародних відносинах;

забезпечення отримання інформації про проблеми та життя молоді в Україні;

здійснення програм, спрямованих на збір та впорядкування інформації, яка стосується усіх сфер молодіжного життя;

розробку методичної та інформаційної продукції, спрямованої на дослідження проблем молоді та її розвиток;

впровадження програм, спрямованих на розширення доступу молоді до мережі Інтернет, інших інформаційних баз і мереж;

підтримку програм молодіжних організацій, спрямованих на дослідження проблем молоді;

11) забезпечення реалізації прав молоді з особливими потребами, що передбачає:

створення і запровадження системи фахової підготовки інвалідів у середніх і вищих навчальних закладах;

створення системи дистанційного навчання та інформування про суспільні події молодих інвалідів шляхом доступу до мережі Інтернет;

створення умов для професійної самореалізації молодих людей з обмеженими фізичними можливостями;

сприяння підприємницькій діяльності молоді з особливими потребами, запровадження її навчання навичкам підприємницької діяльності;

забезпечення оздоровлення дітей та молоді з особливими потребами;

сприяння організації дозвілля молоді та дітей з особливими потребами;

підтримку програм, спрямованих на соціальне відновлення та допомогу молоді, яка перебуває у місцях позбавлення волі;

сприяння ресоціалізації, психологічній реабілітації молоді, яка звільнилася з місць позбавлення волі;

12) удосконалення нормативно-правової бази, державної регуляторної політики у молодіжній сфері, що передбачає:

розробку пропозицій до проекту Податкового кодексу України щодо:

– пільгового оподаткування доходів молоді, яка розпочинає підприємницьку діяльність;

– звільнення від оподаткування платних послуг, які надають молодіжні та дитячі громадські організації;

удосконалення механізмів економічного стимулювання суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють підтримку молодіжних та дитячих громадських організацій та створюють перші робочі місця для молоді;

створення умов для пільгового кредитування підприємницької діяльності молоді;

удосконалення нормативно-правової бази державного молодіжного житлового кредитування, механізмів громадського контролю за діяльністю Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву;

нормативно-правове забезпечення міжнародної трудової міграції молоді;

розробку законопроектів щодо підтримки засобів масової інформації, які засновані молодіжними та дитячими громадськими організаціями.

...

1.2.3. Порядок проведення конкурсу проектів програм, розроблених молодіжними, дитячими громадськими організаціями та їх спілками, стосовно дітей, молоді, жінок та сім'ї

затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 25 липня 2002 р.
№ 1062

(у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 6 травня 2009 р. № 444)

1. Цей Порядок визначає механізм проведення конкурсу проектів програм, розроблених молодіжними, дитячими громадськими організаціями та їх спілками (далі – громадські організації), стосовно дітей, молоді, жінок та сім'ї, реалізація яких передбачається за рахунок бюджетних коштів (далі – конкурс).

2. Проект програми, що подається для участі у конкурсі, повинен:

відповідати завданням державних програм та спрямовуватися на розв'язання соціальних проблем стосовно дітей, молоді, жінок та сім'ї;

визначати ефективні методи його реалізації.

3. Організатором конкурсу є Держмолодьспорт.

4. Оголошення про проведення конкурсу публікується Держмолодьспортом у друкованих засобах масової інформації та розміщується на офіційному веб-сайті після затвердження державного бюджету на відповідний рік.

5. В оголошенні про проведення конкурсу зазначається:

пріоритетні завдання на поточний рік згідно з переліком загальнодержавних програм і заходів, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

обсяг бюджетного фінансування проекту програми;

вимоги до конкурсної пропозиції, адреса, умови та строки проведення конкурсу.

6. Держмолодьспорт утворює конкурсну комісію у складі 15 осіб, яку очолює голова комісії, а також затверджує положення про конкурсну комісію, її персональний склад і регламент.

7. До складу конкурсної комісії включаються представники МОНмолодьспорту, Держмолодьспорту, інших центральних органів виконавчої влади, а також науковці, незалежні експерти, представники міжнародних організацій, фондів, громадських організацій та народні депутати України (за згодою).

8. Проект програми для участі у конкурсі може подати громадська організація, яка є юридичною особою, має всеукраїнський статус та зареєстрована в установленому порядку не пізніше ніж за рік до дня закінчення строку подання конкурсної пропозиції за умови, що така організація робить внесок для реалізації проекту програми у розмірі не менш як 25 відсотків необхідного обсягу фінансування.

9. Проект програми не допускається до участі у конкурсі у разі:

подання недостовірної інформації про громадську організацію;

недотримання вимог пункту 8 цього Порядку;

відмови громадської організації від участі у конкурсі шляхом надсилання організаторові офіційного листа;

перебування громадської організації у стадії ліквідації;

подання конкурсної пропозиції після закінчення встановленого строку, не в повному обсязі або з недотриманням вимог пункту 10 цього Порядку;

коли проект програми не передбачає загальнодержавного рівня реалізації та не містить конкретних результативних показників виконання програми;

порушення громадською організацією вимог бюджетного законодавства за попередній рік.

10. Конкурсна пропозиція містить:

1) заяву на участь у конкурсі, складену за формою, затвердженою Держмолодьспортом;

2) копію свідоцтва про реєстрацію, статуту (положення) громадської організації, засвідчених нотаріально;

3) копію рішення органу державної податкової служби про включення громадської організації до Реєстру неприбуткових організацій та установ;

4) копію фінансового звіту про використання коштів за попередній рік;

5) опис проекту програми та кошторис витрат для його реалізації за формами, затвердженими Держмолодьспортом (оригінал і п'ять копій);

6) рішення керівного органу громадської організації про затвердження проекту програми, скріплене печаткою організації (оригінал і п'ять копій);

7) листи-підтвердження інших громадських організацій, які беруть участь у конкурсі як співвиконавці (оригінал і п'ять копій).

Конкурсна пропозиція готується українською мовою.

11. Конкурсна пропозиція подається Держмолодьспорту за адресою та у строк, визначені в оголошенні про проведення конкурсу.

Для підтвердження надходження конкурсної пропозиції видається довідка, в якій зазначаються дата і перелік поданих документів.

12. Якщо проект програми визначається переможцем конкурсу, подані документи не повертаються.

13. Конкурс проводиться двома етапами.

14. На першому етапі конкурсна комісія розглядає конкурсні пропозиції у строки, зазначені в оголошенні про проведення конкурсу, і встановлює технічну та організаційну спроможність громадських організацій, проекти програм яких допущені до участі у конкурсі.

15. У разі потреби на підставі рішення конкурсної комісії може бути проведено перевірку достовірності інформації, поданої в конкурсній пропозиції. До такої перевірки залучаються спеціалісти Держмолодьспорту.

16. За результатами аналізу поданих документів та перевірки достовірності інформації (у разі її проведення) конкурсна комісія визначає проекти програм, які можуть взяти участь у другому етапі конкурсу.

17. У разі коли до участі у конкурсі допущено лише один проект програми чи не допущено жодного, конкурсна комісія може прийняти рішення про продовження строку подання конкурсних пропозицій. Цей строк не повинен перевищувати 30 календарних днів з дати ухвалення такого рішення.

18. На другому етапі конкурсна комісія приймає рішення про визначення переможців конкурсу з рекомендацією про обсяги виділення бюджетних коштів для реалізації проектів програм з урахуванням матеріально-технічної бази громадської організації.

Конкурсна комісія визначає програми-переможці за такими критеріями, як економічність, актуальність, відповідність запланованих заходів проекту програми поставленій меті, відповідність обсягів фінансування проекту програми його змісту та очікуваним результатам її впровадження.

19. Рішення конкурсної комісії про визначення переможців оформляється протоколом, в якому, зокрема, зазначаються найменування громадських організацій, назви проектів програм та обсяг коштів, необхідних для реалізації проекту програми.

Протокол підписується усіма присутніми на засіданні членами конкурсної комісії та подається у триденний строк на затвердження Держмолодьспорту.

20. Рішення конкурсної комісії про визначення переможців конкурсу письмово доводиться до відома громадських організацій, які брали участь у конкурсі, у двотижневий строк з дати його прийняття.

Зазначене рішення підлягає оприлюдненню шляхом опублікування у друкованих засобах масової інформації та розміщення на веб-сайті Держмолодьспорту протягом двох тижнів з дати його прийняття.

21. Рішення конкурсної комісії про визначення переможців конкурсу є остаточним.

У разі коли громадська організація, проект програми якої визнано переможцем, відмовляється від виконання програми або неспроможна її

виконати, конкурсна комісія може прийняти рішення про перерозподіл коштів серед програм, допущених до другого етапу конкурсу, відповідно до критеріїв, передбачених пунктом 18 цього Порядку.

1.2.4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзацу четвертого статті 2, частини другої статті 6, частин першої, другої статті 10 Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (справа про молодіжні організації)

від 13 грудня 2001 року № 18-рп/2001, Справа № 1-43/2001
(Витяг)

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним поданням народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзацу четвертого статті 2, частини другої статті 6, частин першої, другої статті 10 Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» від 1 грудня 1998 року № 281-XIV.

...

Підставою, для розгляду справи згідно зі статтями 71, 82 Закону України «Про Конституційний Суд України» є наявність спору щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації».

...

Конституційний Суд України **вирішив:**

1. Визнати такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), такі положення Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» від 1 грудня 1998 року № 281-XIV:

1.1. Положення абзацу четвертого статті 2, що передбачає об'єднання більшості легалізованих молодіжних та дитячих громадських організацій у конкретно визначену спілку: «Український національний комітет молодіжних організацій – спілка, що об'єднує більшість легалізованих всеукраїнських молодіжних та дитячих організацій, а також обласних, Автономної Республіки Крим, київських та севастопольських міських об'єднань молодіжних та дитячих громадських організацій»;

1.2. Положення частини другої статті 6, яким Український національний комітет молодіжних організацій державою визначений як координатор молодіжного руху в Україні: «Молодіжний рух в Україні координується Українським національним комітетом молодіжних організацій...»;

1.3. Положення частини першої статті 10, відповідно до якого Верховна Рада України при затвердженні Державного бюджету України передбачає видатки на підтримку лише «спілки, членами якої є більшість зареєстрованих всеукраїнських молодіжних та дитячих громадських організацій, а також обласних, Автономної Республіки Крим, київських та севастопольських міських спілок молодіжних та дитячих громадських організацій»;

1.4. Положення частини другої статті 10, відповідно до якого фінансова підтримка діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій здійснюється через одну «...спілку всеукраїнських молодіжних громадських організацій».

Конституційний Суд України

**1.2.5. Рекомендація CM/Res(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи
державам-членам про молодіжну роботу**

(прийнята Комітетом міністрів 31 травня 2017 року на 1287-му засіданні
заступників міністрів)

Переклад з англійської мови

Комітет міністрів, відповідно до положень статті 15.b Статуту Ради Європи,

вважаючи, що метою Ради Європи є досягнення більшого єднання між державами-членами, зокрема, шляхом підтримки молодіжної політики, що базується на спільних принципах;

беручи до уваги Європейську конвенцію з прав людини (прийняту в 1950 році, ETS № 5, зі змінами та доповненнями), яка застосовується та тлумачиться Європейським судом з прав людини, та Європейську соціальну хартію (прийняту в 1961 році, ETS № 35, переглянуту у 1996 році, ETS №163, зі змінами та доповненнями), яка застосовується та тлумачиться Європейським комітетом з соціальних прав;

посилаючись на резолюцію CM/Res(2008)23 Комітету міністрів про молодіжну політику Ради Європи;

посилаючись на застосування існуючих принципів, викладених у відповідних рекомендаціях Комітету міністрів державам-членам, а саме:

Рекомендація Res(2003)8 про просування та визнання неформальної освіти/навчання молодих людей; Рекомендація Res(2004)13 про участь молоді в місцевому та регіональному житті; Рекомендація Res(2006)1 про роль національних молодіжних рад у розробці молодіжної політики; Рекомендація CM/Res(2007)13 щодо інтеграції гендерних питань в освіту; Рекомендація CM/Res(2010)7 про Хартію Ради Європи про освіту для демократичного громадянства та освіту з прав людини; Рекомендація CM/Res(2010)8 про молодіжну інформацію; Рекомендація CM/Res(2012)2 про участь дітей та молоді віком до 18 років; Рекомендація CM/Res(2012)13 про забезпечення якісної освіти; Рекомендація CM/Res(2015)3 про доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав; Рекомендація CM/Res(2016)7 про доступ молодих людей до прав;

беручи до уваги Конвенцію Організації Об'єднаних Націй про права дитини;

посилаючись на рекомендації Парламентської асамблеї 1437 (2000) «Неформальна освіта»; 1978(2011) «На шляху до Європейської рамкової конвенції про права молоді»; 2015(2013) «Доступ молодих людей до основоположних прав»; її Резолюцію 1885(2012) «Молоде покоління – жертва

соціальних, економічних та політичних наслідків фінансової кризи», а також відповіді Комітету міністрів на ці рекомендації;

посилаючись на Резолюцію Конгресу місцевих та регіональних влад 386(2015) «Усунення бар'єрів для участі молоді: пошук спільної мови між органами місцевої та регіональної влади та молоддю» та його Рекомендацію 128 (2003) «Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті», а також відповідь Комітету міністрів на цю Рекомендацію;

враховуючи також Декларацію та План дій, прийняті на 3-му саміті глав держав і урядів Ради Європи (м. Варшава, 16 – 17 травня 2005 року), якими проголошено, що Рада Європи буде і надалі розвивати свою унікальну позицію у молодіжній сфері;

будучи переконаним в тому, що:

– сталість європейської ідентичності та основні цінності Ради Європи (права людини, верховенство права та демократія) базуються на креативності, компетенції, соціальній згуртованості та активності молодих людей, а також на їхній впевненості у майбутньому;

– державна політика повинна підтримувати молодих людей у повній реалізації їх потенціалу як автономних членів суспільства, сприяючи їм у розробці життєвих планів та здійсненні демократичного громадянства;

– молодіжна робота робить важливий внесок в активне громадянство, надаючи можливості для набуття знань, вмінь та позитивного ставлення до громадянської участі та соціальних дій;

визнаючи складність та виклики переходу від дитинства до дорослого життя та автономії, а також зменшення можливостей для молодих людей внаслідок зростання безробіття, бідності, дискримінації та соціальної ізоляції;

усвідомлюючи вплив економічної кризи на забезпечення молодіжної роботи в деяких державах-членах;

визнаючи важливість діяльності молодіжного сектору Ради Європи щодо розвитку молодіжної політики, яка сприяє правам людини, соціальній інтеграції, міжкультурному діалогу, гендерній рівності та активній участі молоді, зокрема через Європейські молодіжні центри, Європейський молодіжний фонд, міжурядове співробітництво та статутні органи спільного управління, а також через Партнерство між Європейським Союзом та Радою Європи в молодіжній сфері;

визнаючи важливість досягнення узгодженості та синергії із зусиллями всіх відповідних зацікавлених сторін, у тому числі з Європейським Союзом, у сфері молодіжної роботи;

визнаючи позитивний внесок молодіжних працівників у всіх державах-членах у справу розширення прав та залучення молодих людей до розвитку інклюзивних, демократичних і мирних суспільств;

спираючись на декларацію другої Європейської конвенції з молодіжної роботи (2015 рік), що має назву «Змінюючи світ», яка мала на меті сформувати європейський порядок денний молодіжної роботи,

рекомендує урядам держав-членів у межах своєї компетенції посилити свою підтримку молодіжної роботи шляхом:

1) забезпечення формування чи подальшого розвитку якісної молодіжної роботи та її активної підтримки в рамках місцевої, регіональної або національної молодіжної політики. Беручи до уваги різноманітність молодіжної роботи в різних державах-членах, особливу увагу слід приділити необхідності розробки стратегій, концепцій, законодавства, сталих структур та ресурсів, ефективної координації з іншими секторами, а також відповідної політики, яка сприяє рівному доступу до молодіжної роботи всіх молодих людей. Молодіжні працівники та молоді люди повинні бути активно задіяні у будь-які заплановані заходи з її імплементації;

2) створення узгодженої та гнучкої системи компетенцій для навчання та підготовки молодіжних працівників, що працюють на платній чи добровільній основі, яка враховує існуючу практику, нові тенденції та сфери діяльності, а також різноманітність молодіжної роботи. Зацікавлені сторони, включаючи молодіжних працівників та молодих людей, мають бути залучені до розробки цієї системи;

3) урахування заходів та принципів, запропонованих в додатку до цієї Рекомендації, а також заохочення провайдерів молодіжної роботи робити те саме;

4) підтримки ініціативи молодіжного сектору Ради Європи щодо створення спеціальної робочої групи високого рівня за участю відповідних зацікавлених сторін у сфері молодіжної роботи в Європі, яка може розробити середньострокову стратегію розвитку молодіжної роботи в Європі, заснованої на знаннях, з метою:

- покращення координації та доступу до знань та ресурсів молодіжної роботи на європейському, національному, регіональному та місцевому рівнях;

- подальшої підтримки обміну практиками молодіжної роботи, навчання та обміну досвідом, створення сталих мереж та партнерських відносин;

- активізації співробітництва в молодіжному секторі, між секторами та сферами експертизи там, де відбувається молодіжна робота, з метою посилення зв'язків, зокрема між формальною освітою та молодіжною роботою, а також між державними органами влади, приватним сектором та громадянським суспільством;

- посилення діалогу між молодіжною роботою, молодіжною політикою та молодіжними дослідженнями;

- посилення спроможності молодіжної роботи реагувати на зміни та тенденції в нашому суспільстві та на проблеми, які виникають і з якими стикається молодь;

- перегляду існуючої освіти та професійної підготовки (зокрема, у професійному навчанні та вищій освіті) та існуючих систем для визнання компетенцій молодіжних працівників, що працюють на платній чи добровільній основі;

- розроблення низки заходів з підтримки держав-членів у впровадженні та реалізації цієї Рекомендації;

5) сприяння проведенню національних та європейських досліджень щодо різних форм молодіжної роботи та поширення їх цінності, впливу та досягнень;

б) підтримки розвитку відповідних форм перегляду, оцінки та результатів молодіжної роботи шляхом поширення, визнання та використання в державах-членах Портфолію молодіжної роботи Ради Європи;

7) сприяння поширенню Знаку якості Ради Європи для молодіжних центрів як прикладу кращих практик; в подальшому рекомендує урядам держав-членів:

– забезпечити, щоб ця Рекомендація, включаючи додаток до неї, була перекладена та розповсюджена (в доступних форматах) серед зацікавлених організацій та сторін з метою підвищення обізнаності та посилення підтримки подальшого розвитку якісної молодіжної роботи;

– перевіряти виконання цієї Рекомендації на рівні Комітету міністрів через п'ять років після її прийняття.

1.3. Завдання та запитання для самоперевірки

1. Визначте перелік основних суб'єктів формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні на різних етапах її історії.

2. Коли вперше було ухвалено законодавчий акт з питань молодіжної політики?

3. Коли в Україні вперше було проведено парламентські слухання з питань державної молодіжної політики?

4. Створіть хронологію ухвалення молодіжних законів в Україні.

5. Які законодавчі акти з питань державної молодіжної політики втратили чинність?

6. Створіть хронологію ухвалення загальнодержавних молодіжних програм в Україні.

7. Коли в Україні вперше було запроваджено стратегію у молодіжній сфері?

8. Коли питання національно-патріотичного виховання молоді було винесено в площину стратегічного планування в Україні?

РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВНА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

2.1. Навчальний матеріал

Державну молодіжну політику законодавчо визначено в Україні пріоритетним і специфічним напрямом діяльності держави. Вона здійснюється, з одного боку, в інтересах молодої людини, суспільства, держави, а, з іншого, з урахуванням можливостей України, її економічного, соціального, історичного, культурного розвитку і світового досвіду державної підтримки молоді.

У законодавчих актах України визначення загальних засад державної молодіжної політики відбулося у грудні 1992 р. у Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні». Проте, відповідь на запитання про сутнісні риси управлінської моделі молодіжної політики надавалася й в інших документах. Ключовим поняттям щодо концептуальних засад та практичної діяльності у молодіжній сфері України є законодавче визначення державної молодіжної політики, яке міститься в Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні»: «Державна молодіжна політика – це системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України».

Зазначена дефініція не зазнала змін протягом двадцяти років й залишається донині у незмінному вигляді. Задля повномасштабного розкриття змісту державної молодіжної політики вже на початку історії незалежності України було визначено мету, завдання та принципи, головні напрями й механізм формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні.

Головними завданнями державної молодіжної політики в Україні визначено:

– вивчення становища молоді, створення необхідних умов для зміцнення правових та матеріальних гарантій щодо здійснення прав і

свобод молодих громадян, діяльності молодіжних організацій для повноцінного соціального становлення та розвитку молоді;

- допомога молодим людям у реалізації й самореалізації їх творчих можливостей та ініціатив, широке залучення юнаків і дівчат до активної участі у національно-культурному відродженні українського народу, формуванні його свідомості, розвитку традицій та національно-етнічних особливостей;

- залучення молоді до активної участі в економічному розвитку України;

- надання державою кожній молодій людині соціальних послуг по навчанню, вихованню, духовному і фізичному розвитку, професійній підготовці;

- координація зусиль всіх організацій та соціальних інститутів, що працюють з молоддю.

Головними принципами державної молодіжної політики в Україні названо:

- повагу до поглядів молоді та її переконань;

- надання права і залучення молоді до безпосередньої участі у формуванні й реалізації політики та програм, що стосуються суспільства взагалі і молоді зокрема;

- правовий та соціальний захист молодих громадян, перш за все осіб, які не досягли 18 років, з метою створення необхідних стартових можливостей для їх повноцінного соціального становлення та розвитку;

- сприяння ініціативі та активності молоді в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

Головними напрямками державної молодіжної політики в Україні визначено:

- розвиток і захист інтелектуального потенціалу молоді, поліпшення умов і створення гарантій для здобуття молоддю освіти, спеціальної професійної підготовки та перепідготовки;

- забезпечення зайнятості молоді, її правового захисту з урахуванням економічних інтересів, професійних і соціальних можливостей суспільства;

- створення умов для оволодіння духовними і культурними цінностями українського народу та для безпосередньої участі молодих людей у їх відродженні і розвитку, в охороні та відтворенні навколишнього природного середовища;

- формування у молоді почуття національної гордості, патріотизму, готовності захищати суверенітет України;

- охорону здоров'я молоді, формування у неї глибокої потреби в духовному і фізичному розвитку, вжиття інших заходів, які б забезпечували здоровий генофонд народу України.

Важливими для усвідомлення суті державної молодіжної політики в Україні є визначення механізму її формування та розвитку, який здійснюється шляхом:

- прийняття законодавчих актів, рішень державних органів, спрямованих на реалізацію державної молодіжної політики;

- проведення у Верховній Раді України щорічних слухань про становище молоді та підготовки доповіді з цього питання Верховній Раді України, Президенту України;

- діяльності в органах державної влади та управління всіх рівнів структурних підрозділів, що займаються проблемами молоді;

- створення соціальних служб для молоді та підготовки соціальних працівників;

- розробки та реалізації державних цільових програм з питань молодіжної політики;

- виділення у державному та місцевих бюджетах цільових коштів на фінансування державної молодіжної політики, залучення матеріальних і фінансових ресурсів підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян, заінтересованих у роботі з молоддю;

- утворення спеціальних фондів.

Визначений ще на початку 1990-х років механізм формування та реалізації державної молодіжної політики в цілому пройшов випробування часом, оскільки переважна більшість його складових елементів була успішно запроваджена у практику. Виключення складає лише питання утворення спеціальних фондів для розв'язання проблем молодого покоління. Так сталося, що досвід створення Фонду соціальної адаптації молоді України та Державного фонду сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні виявився невдалим.

Для створення поглибленого уявлення про законодавче визначення суті державної молодіжної політики в Україні окрім його визначення в Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» необхідно звернутися до таких понять як «державна підтримка

молоді» та «сприяння соціальному становленню та розвитку молоді», які містяться в нормативно-правових актах України.

Зміст поняття «державна підтримка молоді» у сконцентрованому вигляді викладено при визначенні мети «Загальнодержавної програми підтримки молоді на 2004 – 2008 роки», ухваленої законом України від 18 листопада 2003 р.

Йдеться про створення сприятливих політичних, соціальних, економічних, законодавчих, фінансових та організаційних передумов для життєвого самовизначення і самореалізації молоді, розв'язання її нагальних проблем.

Викладені у зазначеному документі його завдання дозволяють розширити уявлення про завдання державної молодіжної політики в Україні:

- сприяння ініціативі та активності молоді в усіх сферах життєдіяльності суспільства, розширення її участі у формуванні та реалізації державної політики щодо розв'язання соціальних проблем молоді;

- поліпшення координації зусиль органів державної влади та громадських організацій у сфері реалізації державної молодіжної політики;

- підвищення ефективності державної молодіжної політики на регіональному рівні;

- зміцнення матеріально-технічного та фінансового забезпечення установ, закладів, громадських організацій, що працюють з дітьми та молоддю;

- підтримка молодіжних і дитячих громадських організацій та їх спілок у реалізації програм, спрямованих на вирішення проблем молоді.

Для розширення уявлення про законодавчі засади державної молодіжної політики в Україні важливе значення має формулювання принципів соціального становлення та розвитку молоді в Україні, викладених в Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні». До них віднесено наступні:

- повага до загальнолюдських цінностей, прав людини і народів, історичних, культурних, національних особливостей України, її природи;

- безпосередня участь молоді у формуванні та реалізації політики та програм, що стосуються суспільства взагалі та молоді зокрема;

- врахування потреб молоді, співвіднесення їх реалізації з економічними можливостями держави;
- доступність для кожного молодого громадянина соціальних послуг і рівність правових гарантій;
- відповідальність держави за створення умов щодо саморозвитку і самореалізації молоді;
- єдність зусиль держави, всіх верств суспільства, політичних і громадських організацій, підприємств, установ, організацій та громадян у справі соціального становлення та розвитку молоді; відповідальність кожного молодого громадянина перед суспільством і державою за додержання Конституції України, законодавства України.

Визначаючи як предметно-цільову спрямованість державної молодіжної політики сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в українському законодавстві термінологічно визначено поняття «соціальне становлення молоді», а визначення поняття «соціальний розвиток молоді» відсутнє. «Соціальне становлення молоді» розглядається як процес різнобічного включення молоді в життєдіяльність суспільства як системи, сприйняття її як елементу цієї системи.

Важливим питанням визначення загальних засад державної молодіжної політики є визначення її об'єкту. Нині в Україні до молоді віднесено громадян віком від 14 до 35 років. Треба зазначити, що спочатку законодавство визначало верхню межу молодіжного віку 28 роками. Її підвищення відбулося у 2004 р. та було пов'язано з можливістю брати участь у молодіжних програмах (зокрема, молодих сімей у житловому кредитуванні). Враховується та обставина, що молодь як об'єкт державної молодіжної політики є неоднорідною соціально-демографічною групою населення. Відповідно й засоби сприяння та підтримки передбачають диференційований підхід. На основі урахування соціальних особливостей, інтересів, потреб молодих осіб виділяються різні групи молоді. Виділення цих груп базується на основі таких факторів як місце проживання, сфера зайнятості, ступінь соціальної вразливості, рівень освіти, стан творчих здібностей тощо. Таким чином у кожному конкретному випадку йдеться про такі категорії як сільська та міська молодь, молоді сім'ї, молоді люди з числа дітей-сиріт, молоді безробітні, жертви насильства, студентська молодь, молоді науковці та митці, молодих військовослужбовців, молодих державних службовців тощо.

Основними суб'єктами державної молодіжної політики є: органи державної влади та місцевого самоврядування, молодь, молодіжні громадські організації, різноманітні установи, заклади й організації держави та комунальної форми власності.

Вітчизняна модель державної молодіжної політики характеризується традиційним тяжінням до суб'єкт-об'єктного підходу, коли основний акцент зосереджено на ролі та значенні держави в процесі регулювання суспільних відносин у сфері створення умов для соціального становлення та розвитку молоді. Подальший розвиток цієї моделі вимагає поступового зміщення акцентів у бік посилення суб'єктності молоді в процесі формування та реалізації державної молодіжної політики.

Питання суб'єктності безпосередньо пов'язане з процесом зміцнення засад громадянського суспільства. В умовах демократизації державно-суспільних відносин оновлення суб'єктної складової пов'язується з розширенням кола суб'єктів, посиленням ролі молоді як суб'єкта державно-управлінських відносин у сфері регулювання молодіжних питань та підвищенням рівня взаємодії усіх суб'єктів, які беруть участь у формуванні та реалізації державної молодіжної політики.

Слід зазначити, що в країнах Європейського Союзу на сучасному етапі вже склалися традиція та засади «демократії участі» молоді. В Україні поки переважає «демократія представництва» молоді. Забезпечити розвиток суб'єкт-суб'єктних відносин, коли молодь, громадські утворення молодіжного сектору розглядаються не тільки як об'єкт державної молодіжної політики, але й як його самостійний суб'єкт, можливо саме за умов становлення «демократії участі». На цьому етапі основним змістом оновлення суб'єктної складової є зосередження уваги на розвитку існуючих і пошуку нових форм взаємодії суб'єктів цієї політики.

Поняття «державна молодіжна політика» передбачає можливість його трактування у широкому та вузькому значенні. Широке розуміння державної молодіжної політики передбачає всю безпосередню та опосередковану діяльність держави, її органів, всіх владних інституцій щодо соціального становлення та розвитку молодих громадян. Вузьке розуміння стосується діяльності спеціально створених структур, відповідальних за молодіжну проблематику та реалізацію цільових молодіжних програм. Європейськими та українськими дослідниками застосовується класифікація, згідно з якою країни можна розподілити на такі: 1) що мають виокремлений молодіжний сектор; 2) які мають малий молодіжний сектор; 3) країни без окремого молодіжного сектору. Основними критеріями є наявність молодіжного відомства,

молодіжного законодавства та цільових програм щодо молоді. За цими показниками Україна належить до країн, в яких створено та функціонує окремий молодіжний сектор.

У науковій сфері спостерігається підхід, згідно з яким в одному формулюванні поєднується як напрям, так й загальний вектор молодіжної політики держави, внаслідок чого в обіг дослідників введено поняття «сімейна молодіжна політика», «житлова молодіжна політика», «освітня молодіжна політика», «молодіжна політика щодо неповнолітніх» тощо.

Найновіші документи Ради Європи містять поняття «політика щодо дітей, молоді та прав дітей» (Children, Youth and Children Rights Policy), яке інтегровано визначає діяльність щодо вікової когорти від народження дитини до переходу молодої людини в когорту тих, хто вже не належить до молоді та складає старшу вікову групу.

З кінця 1990-х років в Україні відбувався процес імплементації поняття «державна політика щодо сім'ї, жінок, дітей та молоді». Все це мало місце за тих обставин, коли у законодавчі акти зазначений концепт не запроваджували, а незмінним залишалося формулювання «державна молодіжна політика». При цьому органи державного управління та місцевого самоврядування (міністерства, державні комітети, управління та відділи місцевих державних адміністрацій, міських рад) створювалися за принципом, згідно з яким до сфери їх відання одночасно належали державна молодіжна політика, державна сімейна політика, державна політика стосовно прав жінок та гендерної рівності, державна політика щодо дітей тощо. Так відбулася спроба перенесення моделі управлінської структури на модель державної політики. Проте, насамкінець законодавчий статус державної молодіжної політики як окремого напрямку державної політики не переглядався жодним чином.

Україна як член Ради Європи бере участь у молодіжних європейських програмах та заходах, орієнтуючись на визначені пріоритети. Так сталося, що саме в Києві у жовтні 2008 р. на восьмій Європейській міністерській конференції з питань молоді було ухвалено Декларацію «Майбутнє молодіжної політики Ради Європи: порядок денний 2020». До трьох основних пріоритетів подальшого розвитку було віднесено такі питання: права людини і демократії; співіснування в різноманітних суспільствах; соціальна інтеграція молодих людей.

При визначенні пріоритету «права людини і демократія» акцент робиться на такому:

- забезпечення повного використання молодими людьми прав людини, відчуття власної гідності, і заохочення їхньої відданості цій справі;

- сприяння активній участі молодих людей в демократичних процесах і структурах;

- сприяння рівним можливостям для участі всіх молодих людей в усіх аспектах їхнього повсякденного життя;

- забезпечення де-факто гендерної рівності та недопущення всіх форм насильства на гендерному ґрунті;

- сприяння усвідомленій освіті та діям молодих людей в питаннях довкілля і сталого розвитку;

- полегшення доступу всіх молодих людей до інформації та консультаційних послуг.

Акцент пріоритету «співіснування в різноманітних суспільствах» визначено наступним чином:

- заохочення молодих людей сприяти, в своєму повсякденному житті, культурній різноманітності, міжкультурному діалогу і співпраці та релігійним аспектам;

- недопущення всіх форм дискримінації, расизму, ксенофобії та екстремізму і протидія їм;

- підтримка ініціатив молодих людей та їхніх організацій в недопущенні та стримуванні конфліктів, а також в їхньому вирішенні шляхом діалогу;

- підтримка роботи молоді з молодими біженцями, особами, що шукають притулку, та переміщеними особами;

- подальше заохочення субрегіональної співпраці молоді в Європі та зовні;

- заохочення молодих людей сприяти глобальній солідарності та співпраці.

Соціальна інтеграція молодих людей передбачає акцентування на:

- сприянні доступу молодих людей до освіти, навчання і трудового життя, зокрема, шляхом заохочення і визнання неформальної освіти;

- підтримці переходу молодих людей від освіти до ринку праці, наприклад, шляхом посилення можливостей для узгодження потреб приватного і трудового життя;

- підтримці інтеграції молодих людей, які перебувають в соціально і економічно не вигідному становищі;

- підтримці автономії і добробуту молодих людей, їхнього доступу до гідних умов життя;
- забезпеченні рівного права молодих людей на доступ до творчих і артистичних діяльностей, спортивної діяльності;
- заохоченні діалогу і солідарності між людьми різних поколінь.

2.2. Документальні матеріали

2.2.1. Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні»

від 15 грудня 1992 року № 2859-ХІІ
(Із змінами)

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Державна молодіжна політика в Україні є пріоритетним і специфічним напрямом діяльності держави і здійснюється: в інтересах молодої людини, суспільства, держави; з урахуванням можливостей України, її економічного, соціального, історичного, культурного розвитку і світового досвіду державної підтримки молоді.

Ця Декларація є основою для подальшого розвитку державної молодіжної політики, її правової бази, практичної діяльності органів державної влади і управління, яка спрямовується на сприяння повноцінного розвитку молодих громадян України.

Головним гарантом здійснення державної молодіжної політики є Україна як суверенна держава.

II. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

2. Державна молодіжна політика – це системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України.

3. Головними завданнями державної молодіжної політики є:

вивчення становища молоді, створення необхідних умов для зміцнення правових та матеріальних гарантій щодо здійснення прав і свобод молодих громадян, діяльності молодіжних організацій для повноцінного соціального становлення та розвитку молоді;

допомога молодим людям у реалізації й самореалізації їх творчих можливостей та ініціатив, широке залучення юнаків і дівчат до активної участі у національно-культурному відродженні українського народу,

формуванні його свідомості, розвитку традицій та національно-етнічних особливостей;

залучення молоді до активної участі в економічному розвитку України;

надання державою кожній молодій людині соціальних послуг по навчанню, вихованню, духовному і фізичному розвитку, професійній підготовці;

координація зусиль всіх організацій та соціальних інститутів, що працюють з молоддю.

4. Головними принципами державної молодіжної політики є:

повага до поглядів молоді та її переконань;

надання права і залучення молоді до безпосередньої участі у формуванні й реалізації політики та програм, що стосуються суспільства взагалі і молоді зокрема;

правовий та соціальний захист молодих громадян, перш за все осіб, які не досягли 18 років, з метою створення необхідних стартових можливостей для їх повноцінного соціального становлення та розвитку;

сприяння ініціативі та активності молоді в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

5. Державна молодіжна політика поширюється на громадян України віком від 14 до 28 років незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, освіти, мови, ставлення до релігії, роду і характеру занять і здійснюється через органи державної виконавчої влади, установи, соціальні інститути та об'єднання молодих громадян.

ІІІ. ГОЛОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

6. Головними напрямками державної молодіжної політики в Україні є:

розвиток і захист інтелектуального потенціалу молоді, поліпшення умов і створення гарантій для здобуття молоддю освіти, спеціальної професійної підготовки та перепідготовки;

забезпечення зайнятості молоді, її правового захисту з урахуванням економічних інтересів, професійних і соціальних можливостей суспільства;

створення умов для оволодіння духовними і культурними цінностями українського народу та для безпосередньої участі молодих людей у їх відродженні і розвитку, в охороні та відтворенні навколишнього природного середовища;

формування у молоді почуття національної гордості, патріотизму, готовності захищати суверенітет України;

охорона здоров'я молоді, формування у неї глибокої потреби в духовному і фізичному розвитку, вжиття інших заходів, які б забезпечували здоровий генофонд народу України.

7. Державна молодіжна політика в Україні щодо освіти, соціально-політичної, економічної галузей, розвитку духовного, культурного,

фізичного потенціалу молоді та функціонування молодіжних організацій визначається законодавством України.

IV. МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

8. Державна молодіжна політика формується та реалізується шляхом:

прийняття законодавчих актів, рішень державних органів, спрямованих на реалізацію державної молодіжної політики;

проведення у Верховній Раді України щорічних слухань про становище молоді та підготовки доповіді з цього питання Верховній Раді України, Президенту України;

діяльності в органах державної влади та управління всіх рівнів структурних підрозділів, що займаються проблемами молоді;

створення соціальних служб для молоді та підготовки соціальних працівників;

розробки та реалізації державних цільових програм з питань молодіжної політики;

виділення у державному та місцевих бюджетах цільових коштів на фінансування державної молодіжної політики, залучення матеріальних і фінансових ресурсів підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян, заінтересованих у роботі з молоддю;

утворення спеціальних фондів.

2.2.2. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»

від 5 лютого 1993 року № 2998-ХІІ

(Витяг)

Цей Закон визначає загальні засади створення організаційних, соціально-економічних, політико-правових умов соціального становлення та розвитку молодих громадян України в інтересах особистості, суспільства та держави, основні напрями реалізації державної молодіжної політики в Україні щодо соціального становлення та розвитку молоді.

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

молодь, молоді громадяни – громадяни України віком від 14 до 35 років;

неповнолітні – громадяни віком до 18 років;

соціальне становлення молоді – процес різнобічного включення молоді в життєдіяльність суспільства як системи, сприйняття її як елементу цієї системи;

перше робоче місце – місце роботи молодих громадян після закінчення будь-якого закладу освіти або припинення навчання в ньому,

завершення професійної підготовки і перепідготовки, а також після звільнення зі строкової військової служби або альтернативної (невійськової) служби;

молодіжні центри праці – спеціалізовані державні установи, які створюються з метою вирішення питань працевлаштування молоді, забезпечення її зайнятості у вільний від навчання час, сприяння розвитку молодіжних ініціатив у трудовій сфері, перенавчання та підвищення кваліфікації молоді;

молода сім'я – подружжя, в якому вік чоловіка та дружини не перевищує 35 років, або неповна сім'я, в якій мати (батько) віком до 35 років;

центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді – спеціальні заклади, що надають соціальні послуги сім'ям, дітям та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги;

молодіжні громадські організації – об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, метою яких є здійснення і захист своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших спільних інтересів;

молодіжні трудові загони – тимчасові формування, створені з метою забезпечення вторинної зайнятості молоді у вільний від навчання час.

Стаття 2. Принципи соціального становлення та розвитку молоді

Соціальне становлення та розвиток молоді базуються на таких основних принципах:

повага до загальнолюдських цінностей, прав людини і народів, історичних, культурних, національних особливостей України, її природи;

безпосередня участь молоді у формуванні та реалізації політики та програм, що стосуються суспільства взагалі та молоді зокрема;

врахування потреб молоді, співвіднесення їх реалізації з економічними можливостями держави;

доступність для кожного молодого громадянина соціальних послуг і рівність правових гарантій;

відповідальність держави за створення умов щодо саморозвитку і самореалізації молоді;

єдність зусиль держави, всіх верств суспільства, політичних і громадських організацій, підприємств, установ, організацій та громадян у справі соціального становлення та розвитку молоді;

відповідальність кожного молодого громадянина перед суспільством і державою за додержання Конституції України, законодавства України.

...

Президент України

Л. КРАВЧУК

2.2.3. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю»

від 21 червня 2001 року № 2558-III
(Із змінами, в редакції Закону № 878-VI від 15.01.2009)
(Витяг)

Цей Закон визначає організаційні і правові засади соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю.

...

Розділ II ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З СІМ'ЯМИ, ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ

Стаття 7. Основні напрями державної політики у сфері соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю

Основними напрямками державної політики у сфері соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю є:

визначення правових засад соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю;

розроблення та реалізація загальнодержавних, регіональних програм соціальної підтримки сімей, дітей та молоді, соціального становлення молоді та інших програм стосовно сімей, дітей та молоді;

організація та здійснення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю, надання їм соціальних послуг;

здійснення менеджменту у соціальній роботі з сім'ями, дітьми та молоддю;

забезпечення дотримання мінімальних соціальних стандартів здійснення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю;

створення сприятливих умов для функціонування і зміцнення сім'ї;

сприяння відповідальному ставленню батьків до створення умов, необхідних для всебічного розвитку та виховання дітей;

розвиток різних форм сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;

утвердження здорового способу життя в сімейному, дитячому та молодіжному середовищі;

здійснення соціально-профілактичної роботи, реабілітаційних заходів щодо відновлення соціальних функцій, психологічного і фізичного стану дітей та молоді, які зазнали жорстокості, насильства, зокрема домашнього, постраждали від торгівлі людьми, залучалися до найгірших форм дитячої праці, соціальна підтримка ВІЛ-інфікованих дітей, молоді та членів їхніх сімей;

інтеграція в суспільство дітей та молоді з інвалідністю;

сприяння громадським організаціям, іншим об'єднанням громадян, фізичним особам у реалізації ними власних соціально значущих ініціатив і

проектів у сфері соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю в порядку, визначеному законодавством;

розвиток та підтримка волонтерського руху у сфері соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю;

здійснення кадрового, науково-методичного, фінансового, матеріально-технічного, інформаційного забезпечення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю;

встановлення та зміцнення зв'язків з соціальними службами за кордоном, інтеграція в міжнародну систему соціальної роботи.

Стаття 8. Соціальне обслуговування сімей, дітей та молоді

Соціальне обслуговування сімей, дітей та молоді здійснюється в порядку, визначеному законодавством, шляхом надання комплексу соціальних послуг сім'ям, дітям та молоді, що передбачає:

надання психологічних послуг з проведення психодіагностики, психологічної корекції, психологічної реабілітації, надання методичних порад;

формування здорового способу життя, збереження здоров'я сімей, дітей та молоді;

інформування з питань працевлаштування та сприяння в цьому;

соціальну адаптацію, соціальний супровід дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;

задоволення матеріальних потреб сімей, дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах, згідно із законодавством;

захист прав та інтересів осіб, посередництво у представництві інтересів сімей, дітей та молоді;

виявлення, підтримка талановитих дітей та молоді;

поширення просвітницьких та культурно-освітніх знань, об'єктивної інформації про види соціальних послуг, формування відповідального ставлення суспільства до соціальних проблем.

Стаття 9. Соціальна профілактика серед сімей, дітей та молоді

Соціальна профілактика в сімейному, дитячому та молодіжному середовищі передбачає здійснення:

комплексних заходів, спрямованих на запобігання сімейному неблагополуччю, соціальному сирітству, домашньому насильству та жорстокому поводженню з дітьми, торгівлі людьми, найгіршим формам дитячої праці;

системного обліку і догляду за дітьми та молоддю, які виявили схильність до асоціальної поведінки;

інформаційно-просвітницької, пропагандистської роботи в сім'ях, серед дітей та молоді за місцем проживання, навчання або роботи, спрямованої на формування в особистості стандартів позитивної поведінки, здорового способу життя.

Стаття 10. Соціальна реабілітація сімей, дітей та молоді

Соціальна реабілітація дітей та молоді передбачає здійснення:

навчально-виховної реабілітації у загальноосвітніх школах-інтернатах для дітей та молоді, які потребують соціальної допомоги; у спеціальних загальноосвітніх школах (школах-інтернатах) для дітей та молоді, які потребують корекції фізичного та розумового розвитку; у загальноосвітніх санаторних школах (школах-інтернатах) для дітей, які потребують тривалого лікування;

соціально-лікувальної та психологічної реабілітації у відповідних закладах охорони здоров'я дітей та молоді, які зазнали жорстокості, насильства, зокрема домашнього, а також які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС;

фізичної реабілітації дітей та молоді з фізичними, розумовими вадами у спеціалізованих фізкультурно-оздоровчих закладах (клубах, центрах тощо);

медико-соціальної реабілітації дітей, які зловживають алкоголем, наркотиками і які за станом здоров'я не можуть бути направлені до шкіл соціальної реабілітації та професійних училищ соціальної реабілітації;

соціально-освітньої реабілітації в школах соціальної реабілітації та професійних училищах соціальної реабілітації дітей, які скоїли правопорушення;

медико-соціальної, соціально-освітньої, фізичної та психологічної реабілітації дітей, звільнених від відбування покарання з випробуванням.

Соціальна реабілітація передбачає також працевлаштування, надання соціально-медичних, психолого-педагогічних, юридичних, інформаційних та інших видів соціальних послуг дітям, які відбували покарання у виді позбавлення волі на певний строк, та молоді, яка відбувала покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, а також дітям, звільненим від відбування покарання з випробуванням.

Соціальна реабілітація спрямовується на оптимізацію і коригування ставлення дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах, до сім'ї та суспільства, виховання в них навичок до самообслуговування та самостійного проживання.

Стаття 11. Соціальне інспектування у сфері соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю

Соціальне інспектування здійснюється з метою виявлення, обліку, здійснення аналізу та оцінки потреб сімей, дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги, контролю за умовами життєдіяльності, моральним, психічним і фізичним станом дітей та молоді, забезпеченням захисту їх прав, свобод і законних інтересів, дотриманням державних стандартів і нормативів у сфері соціальної роботи.

Соціальне інспектування здійснюється центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Порядок та умови здійснення соціального інспектування визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики з питань сім'ї та дітей.

За результатами соціального інспектування центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді:

за необхідності звертаються до органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ, організацій усіх форм власності;

порушують перед відповідними органами клопотання про застосування передбачених законодавством санкцій до підприємств, установ та організацій усіх форм власності, громадян, накладення дисциплінарних та адміністративних стягнень на посадових осіб у разі порушення ними законодавства стосовно сімей, дітей та молоді;

повідомляють про випадки вчинення домашнього насильства або загрозу його вчинення службу у справах дітей, органи опіки і піклування, уповноважені підрозділи органів Національної поліції.

...

Стаття 18. Кадрове забезпечення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю, підготовка фахівців з соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю та підвищення їхньої кваліфікації

Соціальна робота з сім'ями, дітьми та молоддю, надання соціальних послуг сім'ям, дітям та молоді здійснюються на професійній основі, що передбачає відповідний рівень професійної компетентності.

Фахівець з соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю відповідно до повноважень, визначених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики з питань сім'ї та дітей:

здійснює соціальне інспектування та оцінку потреб;

планує і визначає методи допомоги;

надає соціальні послуги;

забезпечує соціальний супровід, сприяє формуванню знань, вмінь, навичок;

активізує ресурси громади;

бере участь у супервізії;

проводить моніторинг та оцінку якості соціальних послуг.

Соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю здійснюють штатні працівники відповідних закладів, установ, підприємств, служб, залучені спеціалісти та волонтери відповідно до укладених угод.

Підготовку фахівців з соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю різних освітньо-кваліфікаційних рівнів здійснюють навчальні заклади, які мають відповідну ліцензію, видану центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти і науки.

Підвищення кваліфікації фахівців з соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю здійснюють навчальні заклади післядипломної освіти,

які мають відповідну ліцензію, видану центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти і науки.

Фахівці з соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю проходять підвищення кваліфікації згідно з вимогами законодавства, але не рідше одного разу на три роки.

Атестація фахівців з соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю проводиться відповідно до законодавства, але не рідше одного разу на три роки.

...

Президент України

Л. КУЧМА

2.2.4. Указ Президента України «Про День молоді» від 22 червня 1994 року № 323/94

На підтримку ініціативи молодіжних об'єднань і організацій України **постановляю:**

Установити в Україні День молоді, який відзначати щорічно в останню неділю червня.

Президент України

Л. КРАВЧУК

2.2.5. Указ Президента України «Про День молодіжних та дитячих громадських організацій» від 27 червня 2008 року № 599/2008 (зі змінами)

З метою сприяння розвитку дитячого та молодіжного громадського руху, на підтримку ініціативи громадських організацій **постановляю:**

Установити в Україні День молодіжних та дитячих громадських організацій, який відзначати щорічно в останню неділю червня.

Президент України

В. ЮЩЕНКО

2.3. Завдання та запитання для самоперевірки

1. У якому документі визначено концептуальні завдання державної молодіжної політики в Україні?
2. Утворіть скорочене визначення поняття державної молодіжної політики шляхом відокремлення другорядних формулювань тексту.
3. Що таке «механізм формування та реалізації державної молодіжної політики»?
4. Знайдіть визначення поняття «державна підтримка молоді».
5. Дайте визначення поняття «соціальне становлення молоді».
6. Які вікові межі молоді відповідно до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»?
7. Які вікові межі молоді визначено в Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні»?
8. Чи існує в Україні молодіжний сектор?
9. Складіть перелік та охарактеризуйте основних суб'єктів державної молодіжної політики у Вашій адміністративно-територіальній одиниці або територіальній громаді.
10. Яким документом визначаються стратегічні напрями розвитку державної молодіжної політики в Раді Європи?

РОЗДІЛ 3. МОЛОДІЖНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ПАРЛАМЕНТСЬКІ СЛУХАННЯ ПРО СТАНОВИЩЕ МОЛОДІ В УКРАЇНИ

3.1. Навчальний матеріал

Законодавче закріплення основних питань пов'язаних з реалізацією прав молодих громадян, відбувалося як шляхом висвітлення молодіжної проблематики в нормативно-правових актах з питань соціально-економічного, соціально-гуманітарного спрямування та інше, так й у профільному молодіжному законодавстві.

За твердженням дослідників майже 700 Законів України та біля 800 підзаконних нормативних актів певною мірою спрямовувалися на вирішення молодіжних проблем. До них належать закони з питань праці, освіти, культури, охорони здоров'я, альтернативної військової служби, оборони, підприємництва тощо. Проте, особливої уваги заслуговує саме молодіжне законодавство України.

Нині діючий базовий комплекс молодіжних законів складається з Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (15 грудня 1992 р.), Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (5 лютого 1993 р.), Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (1 грудня 1998 р.) та Закону України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (21 червня 2001 р.).

Створення вітчизняного молодіжного законодавства відбувалося шляхом відокремлення концептуального документу, яким стала Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» від комплексу законів прямої дії (або наближених до них), у яких висвітлювалися першочергові питання державної молодіжної політики, а саме: комплекс питань з формування та реалізації цієї політики за основними її напрямками; питання соціальної роботи з дітьми та молоддю; питання державної підтримки молодіжних та дитячих громадських організацій. Спільною рисою усіх молодіжних законів є те, що вони мають достатньо невеликий обсяг (кількість статей від 12 до 22), доволі часто зазнавали змін та потребують свого удосконалення на сучасному етапі розвитку держави.

Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» нині діє в редакції від 23 березня 2000 р. з чисельними змінами наступних років (з березня 2002 р. по грудень 2010 р. їх вносили

шістнадцять разів). Цей закон визначає загальні засади створення організаційних, соціально-економічних, політико-правових умов соціального становлення та розвитку молодих громадян України в інтересах особистості, суспільства та держави, основні напрями реалізації державної молодіжної політики в Україні щодо соціального становлення та розвитку молоді (всього він містить шістнадцять статей).

У даному законодавчому акті систематизовано ключові поняття у сфері державної молодіжної політики. Зокрема, надається визначення таких понять як молодь, молоді громадяни; неповнолітні; соціальне становлення молоді; перше робоче місце; молодіжні центри праці; молода сім'я; центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; молодіжні громадські організації; молодіжні трудові загани.

У законі висвітлено інституційні засади державної молодіжної політики та основні сфери її реалізації. До першого кола питань належать такі як принципи соціального становлення та розвитку молоді, характеристика законодавства та компетенції органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у цій сфері, фінансування відповідних заходів, соціальні служби для молоді.

До другого блоку питань належать статті, які визначають основні сфери державної підтримки молоді: праця молоді, підтримка підприємницької ініціативи та діяльності молоді, підвищення рівня життя молоді; житлові умови молоді, освіта, культурний розвиток молоді, охорона здоров'я, фізичний розвиток молоді. Питання гарантій правового захисту молоді, правового статусу молодіжних громадських організацій та гарантій діяльності молодіжних громадських організацій розглядаються в окремих статтях.

Значущість Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» полягає в тому, що завдяки йому у практику запроваджено та забезпечується на центральному, регіональному та місцевому рівнях наступні елементи та інструменти української моделі державної молодіжної політики:

- розробка молодіжного законодавства як окремого напрямку нормотворення;
- створення органів управління з молодіжних питань;
- виділення бюджетного фінансування молодіжних програм;
- запровадження цільових молодіжних програм;
- створення мережі соціальних служб для молоді;
- забезпечення першого робочого місця для молодих громадян;
- розвиток різноманітних структур для молоді;

- запровадження комплексу стипендій, грантів, премій;
- гарантування пільг на проїзд студентам та учням;
- запровадження молодіжного житлового та освітнього кредитування;
- визначення правового статусу та гарантування діяльності молодіжних громадських організацій.

Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» визначає особливості організаційних і правових засад утворення та діяльності молодіжних і дитячих громадських організацій та державні гарантії забезпечення їх діяльності та містить 12 статей. У ньому містяться визначення понять «молодіжні громадські організації» та «дитячі громадські організації».

У 2001 р. він став предметом розгляду Конституційного Суду, який визнав неконституційними положення, які стосувалися Українського національного комітету молодіжних організацій (УНКМО). Після 2001 р. до нього ще два рази вносилися зміни.

Основними питаннями регулювання суспільних відносин щодо діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій у цьому законі стали: принципи їх утворення і діяльності; засновники молодіжних та дитячих громадських організацій та їх спілок; членство в молодіжних та дитячих громадських організаціях; статус молодіжних та дитячих громадських організацій; права молодіжних та дитячих громадських організацій; участь молодіжних та дитячих громадських організацій у підготовці та прийнятті рішень з питань державної політики щодо дітей та молоді; форми державної підтримки молодіжних та дитячих громадських організацій; фінансова підтримка діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій; відповідальність молодіжних та дитячих громадських організацій за порушення законодавства.

З прийняттям зазначеного закону молодіжне законодавство поповнилося складовою, яка сприяла розвитку молодіжної ініціативи, багатоманітності молодіжного руху. До найважливіших наслідків його запровадження належать отримані громадськими об'єднаннями можливості:

- залучення до розроблення і обговорення проектів рішень з питань державної політики щодо дітей та молоді;
- отримання інформації про державну молодіжну політику;
- отримання методичної, організаційної допомоги з питань соціального становлення та розвитку молоді;
- отримання фінансової підтримки з боку органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

– отримання замовлень від органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо задоволення певних державних та місцевих потреб тощо.

Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» визначає організаційні і правові засади соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю та містить 22 статті. Нині він діє в редакції 2009 р., до цього до нього у два рази у 2005 р. вносилися зміни, а останні зміни було внесено 20 вересня 2011 р.

Завдяки цьому закону термінологічна база державної молодіжної політики поповнилася поняттями «менеджмент у соціальній роботі з сім'ями, дітьми та молоддю», «оцінка потреб», «соціальна робота з сім'ями, дітьми та молоддю», «соціальне інспектування», «соціальне обслуговування сімей, дітей та молоді», «соціальна профілактика», «соціальна реабілітація», «соціальний супровід», «супервізія», «фахівець із соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю».

Цей закон визначив весь комплекс питань, пов'язаних із здійсненням соціальної роботи з молоддю та норми відповідальності за порушення законодавства у сфері роботи з молоддю.

Для практики соціальної роботи важливе значення мають:

- закріплення обов'язковості соціальної роботи з молоддю;
- визначення суб'єктів та об'єктів соціальної роботи з молоддю, їх завдань, прав та обов'язків;
- запровадження розгорнутої характеристики основних форм соціальної роботи та соціальних заходів;
- закріплення статусу «фахівця із соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю»;
- визначення джерел та порядку фінансування соціальної роботи тощо.

Розширення молодіжного законодавства після прийняття базових законів має йти шляхом розширення актів прямої дії в основних сферах соціального становлення та розвитку молоді. У 2004 р. парламент ухвалив Закон України «Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю» (4 листопада 2004 р.). З того часу здійснювалися спроби законодавчо визначити питання про забезпечення молоді житлом, про кредитування на здобуття вищої освіти, про виховання дітей та молоді, про соціальні стандарти державної молодіжної політики. Висловлювалися пропозиції про кодифікацію молодіжного законодавства України та розробку й ухвалення Молодіжного кодексу України.

Порівняння українського молодіжного законодавства з іноземними аналогами дає можливість побачити той факт, що в ньому не запроваджено поняття «молодіжна робота» (youth work). Поняття «соціальна робота з молоддю» не виступає його повноцінним замінником.

Важливе значення для розвитку нормативно-правової бази державної молодіжної політики мають парламентські слухання, які виступають традиційною формою діяльності парламенту, яка полягає у публічному обговоренні суспільно значущих питань, яке належить до компетенції парламенту, шляхом залучення представників органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, наукових установ, громадськості (учасники парламентських слухань) та прийнятті за їх результатами рекомендацій парламентських слухань.

За часів незалежності в Україні парламентські слухання про становище молоді проводилися чотирнадцять разів. Вони були присвячені різним аспектам молодіжної проблематики:

- Про становище молоді в Україні (7 грудня 1995 р.);
- З питань практичної діяльності органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування щодо реалізації законодавства у сфері молодіжної політики (21 червня 1999 р.);
- Соціальне становлення молоді як один із головних чинників підвищення добробуту народу (14 червня 2000 р.);
- «Нове покоління незалежної України (1991 – 2001 роки)» (27 листопада 2002 р.);
- Формування здорового способу життя української молоді: стан, проблеми та перспективи (26 листопада 2003 р.);
- Сільська молодь: стан, проблеми та шляхи їх вирішення (23 листопада 2005 р.);
- «Стан і перспективи розвитку молодіжного житлового будівництва в Україні» (15 березня 2006 р.);
- Про становище молоді в Україні (щодо підтримки молоді сім'ї, посилення соціального захисту дітей та молоді у 2001 – 2006 роках) (20 грудня 2006 р.);
- Молодь за здоровий спосіб життя (3 листопада 2010 р.);
- З питань оздоровлення та відпочинку дітей і молоді (9 лютого 2011 р.);
- З питань оздоровлення та відпочинку дітей і молоді (3 квітня 2013 р.);
- Участь молоді в суспільному житті: економічна активність (20 листопада 2013 р.);

– Ціннісні орієнтації сучасної української молоді (2 листопада 2016 р.);

– Формування та реалізація державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації (15 листопада 2017 р.).

У ході підготовки парламентських слухань одним з основних питань є підготовка щорічної доповіді про становище молоді Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України за визначеною тематикою слухань. Було підготовлено та опубліковано доповіді: «Про становище молоді в Україні» (за підсумками 1997 р.); «Про становище молоді в Україні» (за підсумками 1998 р.); «Інтеграція молоді в сучасні економічні відносини» (за підсумками 2000 р.); «Нове покоління незалежної України (1991 - 2001 роки)» (за підсумками 2001 р.); «Сільська молодь України: стан, проблеми та шляхи їх вирішення» (за підсумками 2003 р.); «Сільська молодь України: стан, проблеми та шляхи їх вирішення» (за підсумками 2004 р.); «Студентська молодь України: сучасний вимір» (за підсумками 2008 р.), «Формування здорового способу життя української молоді: стан, проблеми та перспективи» (за підсумками 2009 р.), «Молодь в умовах становлення Незалежності України (1991 – 2011 роки)», «Участь молоді в суспільному житті: досвід, можливості, бар'єри» (за підсумками 2011 року), «Участь молоді у суспільному житті: економічна активність» (за підсумками 2012 року), «Стратегічні пріоритети молодіжної політики: освіта, зайнятість, житло» (за підсумками 2013 року), «Національно-патріотичне виховання – державний пріоритет національної безпеки» (за підсумками 2014 року), «Ціннісні орієнтації сучасної української молоді» (за підсумками 2015 року), «Формування та реалізація державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації» (за підсумками 2016 року), «Участь молоді в процесах реформування держави» (за підсумками 2017 року).

Рекомендації парламентських слухань, затверджені постановами Верховної Ради України, містили конкретні пропозиції щодо удосконалення державної молодіжної політики, соціальної роботи з молоддю, підтримки молодіжних громадських організацій тощо.

Питанням розвитку державної молодіжної політики в Україні було присвячено низку указів та розпоряджень Президента України, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування.

Указами президента в Україні було запроваджено святкування Дня молоді, Дня молодіжних організацій, Дня студента.

3.2. Документальні матеріали

3.2.1. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5 лютого 1993 року № 2998-ХІІ (Витяг)

...

Стаття 3. Законодавство про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді

Законодавство України про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді базується на Конституції України і складається з цього Закону, Закону України про Загальнодержавну програму підтримки молоді на відповідні роки та інших нормативно-правових актів.

Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Законом, то застосовуються правила міжнародного договору.

Стаття 4. Компетенція органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування у сфері соціального становлення та розвитку молоді

Координуючу роль щодо проведення державної політики у сфері соціального становлення та розвитку молоді здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері молоді, фізичної культури та спорту.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади утворюють у своєму складі відповідні органи з реалізації державної молодіжної політики.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері молоді, фізичної культури та спорту, разом з іншими органами виконавчої влади розробляє, а Кабінет Міністрів України затверджує соціальні норми та нормативи щодо соціального становлення та розвитку молоді, додержання і виконання яких є обов'язковими для органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, а також підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, фізичних осіб, які використовують найману працю.

Стаття 5. Фінансування заходів щодо соціального становлення та розвитку молоді

Фінансування заходів щодо соціального становлення та розвитку молоді здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, інших джерел, не заборонених законодавством.

Верховна Рада України при затвердженні Державного бюджету України передбачає в ньому кошти на соціальне становлення та розвиток молоді. Розпорядником цих коштів є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері молоді, фізичної культури

та спорту.

Органи місцевого самоврядування при затвердженні місцевих бюджетів передбачають видатки на здійснення заходів щодо соціального становлення та розвитку молоді.

У державному та місцевих бюджетах згідно з законодавством передбачаються цільові кошти на реалізацію молодіжних і дитячих програм, які сприяють соціальному становленню та розвитку молоді.

Стаття 6. Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді

З метою підтримки соціального становлення та розвитку молоді утворюються центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та їх спеціалізовані формування.

Стаття 7. Праця молоді

Держава гарантує працездатній молоді рівне з іншими громадянами право на працю. Особливості праці неповнолітніх встановлюються законодавством.

Держава забезпечує працездатній молоді надання першого робочого місця на строк не менше двох років після закінчення або припинення навчання у закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої і вищої освіти, завершення професійної підготовки і перепідготовки, а також після звільнення зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби. Дворічний строк першого робочого місця обчислюється з урахуванням часу роботи молодого громадянина до призову на строкову військову або альтернативну (невійськову) службу.

Молоді громадяни, які звернулися до державної служби зайнятості в пошуках роботи, одержують безплатну інформацію та професійну консультацію з метою вибору виду діяльності, професії, місця роботи, а також, у разі необхідності, проходять професійну підготовку і перепідготовку.

Держава сприяє створенню молодіжних центрів праці, а також молодіжних громадських організацій (агентства, біржі, бюро та інші) для забезпечення працевлаштування молоді, реалізації програм професійного навчання молоді та вдосконалення її професійної майстерності. Типове положення про молодіжні центри праці затверджується Кабінетом Міністрів України.

Квота для працевлаштування молоді встановлюється підприємствам, установам та організаціям в межах, встановлених Законом України «Про зайнятість населення». Працевлаштування молоді з інвалідністю здійснюється в межах нормативів робочих місць для забезпечення працевлаштування осіб з інвалідністю, визначених згідно із Законом України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні».

У разі відмови в прийомі на роботу молодих громадян у межах встановленої квоти з підприємств, установ та організацій стягується штраф у розмірі, встановленому частиною другою статті 53 Закону України «Про зайнятість населення».

Молодіжні центри праці, що діють відповідно до Типового положення, а також громадські молодіжні організації (агентства, біржі, бюро та інші) за наявності в них відповідного дозволу, виданого державною службою зайнятості, сприяють працевлаштуванню молоді, у тому числі учнів, студентів, аспірантів у позанавчальний час, надають послуги, пов'язані з профорієнтацією та підготовкою до роботи за новою професією.

Державна служба зайнятості надає місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, молодіжним центрам праці, центрам соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді доступ до інформації про наявність вільних робочих місць (вакантних посад), у тому числі призначених для працевлаштування осіб з інвалідністю.

Держава сприяє діяльності молодіжних трудових загонів. Засновниками молодіжних трудових загонів можуть виступати органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, молодіжні громадські організації, заклади загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, молодіжні центри праці. Типове положення про молодіжні трудові загани затверджується Кабінетом Міністрів України.

Держава гарантує надання роботи за фахом на період не менше трьох років молодим спеціалістам – випускникам державних закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, потреба в яких була визначена державним замовленням.

Стаття 8. Підтримка підприємницької ініціативи та діяльності молоді

Держава підтримує і сприяє розвитку підприємницької ініціативи та діяльності молоді.

Держава сприяє створенню молодіжних бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів для реалізації програми підготовки молоді до підприємницької діяльності, надання інформаційних та консультативних послуг. З цією метою розробляється та реалізується система заходів підтримки підприємництва молоді, включаючи довгострокове пільгове кредитування, забезпечення виробничими приміщеннями, страхування комерційного ризику тощо.

Органи місцевого самоврядування можуть встановлювати за рахунок коштів, що надходять до місцевого бюджету, пільгову плату за реєстрацію підприємств, створених молодими громадянами та молодіжними громадськими організаціями.

Стаття 9. Сприяння підвищенню рівня життя молоді

Держава, враховуючи вартість прожиткового мінімуму та виходячи з реальних можливостей бюджету, підвищує розміри допомоги сім'ям на неповнолітніх дітей та інших видів матеріального забезпечення молоді, яка отримує професійну (професійно-технічну), фахову передвищу, вищу освіту у відповідних закладах освіти.

Для сприяння пріоритетним напрямкам розвитку суспільства та з метою заохочення молоді до активної роботи у відповідних галузях держава

встановлює заохочувальні стипендії та визначає інші форми підтримки молоді згідно із законодавством.

Органи місцевого самоврядування можуть забезпечувати пільговий проїзд учнів, вихованців, студентів та педагогічних працівників до місця навчання і додому у порядку та розмірах, визначених органами місцевого самоврядування, та передбачати на це відповідні видатки з місцевих бюджетів.

Стаття 10. Житлові умови молоді

Держава забезпечує молодим громадянам рівне з іншими громадянами право на житло, сприяє молодіжному житловому будівництву, створенню молодіжних житлових комплексів тощо.

При відведенні земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва органи місцевого самоврядування затверджують квоти ділянок, які надаються молодим сім'ям під будівництво житла.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування разом з підприємствами, установами та організаціями розробляють та реалізують програми створення сприятливих житлово-побутових умов для молоді, яка проживає в гуртожитках.

Молоді сім'ї та молоді громадяни можуть одержувати за рахунок бюджетних коштів пільгові довгострокові державні кредити на будівництво і придбання жилих будинків і квартир, на оплату вступних пайових внесків при вступі до молодіжних житлових комплексів, житлово-будівельних кооперативів, а також на обзаведення домашнім господарством.

Молодь, яка переселяється у трудонедостатні сільські населені пункти, а також місцева молодь, зайнята в сільському господарстві, переробних, обслуговуючих галузях агропромислового комплексу, соціальній сфері цих населених пунктів, забезпечується житлом і господарськими будівлями за рахунок Державного бюджету України.

Молоді сім'ї, які не мають дітей, сплачують кредит з відсотковою ставкою у розмірі три відсотки річних від суми заборгованості по кредиту.

Молоді сім'ї, які мають одну дитину, звільняються від сплати відсотків за користування кредитом; молодим сім'ям, які мають двох дітей, за рахунок бюджетних коштів, крім того, погашається 25 відсотків суми зобов'язань по кредиту, а молодим сім'ям, які мають трьох і більше дітей, – 50 відсотків суми зобов'язань по кредиту.

Молодь, яка проживає у сільських населених пунктах і працює у сільськогосподарському виробництві, переробній та обслуговуючих галузях агропромислового комплексу, що функціонують у сільській місцевості, соціальній сфері села та органах місцевого самоврядування на селі, користується також пільгами, передбаченими Законом України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві».

Порядок надання пільгових довгострокових кредитів молодим сім'ям та їх пільгового погашення встановлюється Кабінетом Міністрів України.

При народженні дітей у молодій сім'ї, яка отримала кредит, цій сім'ї може бути надано допомогу для погашення кредиту за рахунок коштів, що залишаються у розпорядженні підприємств, де працює молоде подружжя (мати або батько).

Дія цієї статті поширюється на молодих вчених, на подружжя, в якому чоловік або дружина є молодим вченим, та на неповні сім'ї, в яких мати (батько) є молодим вченим, якщо зазначені молоді вчені є громадянами України та працюють на державних підприємствах, у державних науково-дослідних (науково-технічних) установах та організаціях, закладах вищої освіти та закладах післядипломної освіти III – IV рівнів акредитації на посадах наукових (науково-педагогічних) працівників, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, або навчаються за денною формою навчання в аспірантурі, ад'юнктурі, докторантурі.

Стаття 11. Освіта, культурний розвиток молоді

Україна гарантує молодим громадянам рівне з іншими громадянами право на освіту, культурний розвиток, дозвілля і відпочинок.

Порядок реалізації права молоді на освіту, державні гарантії її здобуття, визначення прав та обов'язків учасників навчально-виховного процесу регулюються законодавством про освіту.

Молоді громадяни можуть одержувати за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів пільгові довгострокові кредити для здобуття освіти у закладах вищої та фахової передвищої освіти незалежно від форми власності та сфери управління, що діють на території України, за різними формами здобуття освіти. Зазначені кошти передбачаються у відповідних бюджетах окремим рядком.

Молоді громадяни, які не мають дітей, сплачують кредит з відсотковою ставкою у розмірі три відсотки річних суми заборгованості за кредитом.

Молоді громадяни, які мають одну дитину, звільняються від сплати відсотків за користування кредитом. Молодим громадянам, які мають двох дітей, за рахунок бюджетних коштів погашається 25 відсотків суми зобов'язань за кредитом, а молодим громадянам, які мають трьох і більше дітей, – 50 відсотків суми зобов'язань за кредитом.

Порядок надання пільгових довгострокових кредитів для здобуття вищої освіти молодим громадянам та їх пільгового погашення визначає Кабінет Міністрів України.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування можуть встановлювати разом із заінтересованими міністерствами, науковими товариствами та творчими спілками, молодіжними фондами спеціальні стипендії для найобдарованіших студентів закладів вищої освіти і передбачати виділення коштів на їх стажування у провідних вітчизняних наукових установах і за кордоном.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування разом із підприємствами, організаціями, науковими установами, закладами вищої освіти, об'єднаннями громадян можуть створювати навчально-виховні заклади, які сприяють поглибленню знань, задоволенню творчих інтересів, розвитку здібностей, організації змістовного дозвілля та відпочинку молоді, а також заклади, що

забезпечують пошук, підтримку та розвиток талановитої молоді у різних сферах життя.

Учні, студенти, неповнолітні мають право на безплатне та пільгове користування об'єктами культури. Порядок надання цих пільг визначається органами місцевого самоврядування.

Держава сприяє розвиткові молодіжного туризму, молодіжним міжнародним обмінам. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування можуть встановлювати для молодіжних та дитячих туристичних груп пільги у користуванні транспортними, готельними, культурними та іншими послугами. Порядок надання зазначених пільг та джерела фінансування встановлюються Кабінетом Міністрів України, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування.

Стаття 12. Охорона здоров'я, фізичний розвиток молоді

Держава забезпечує молодим громадянам рівне з іншими громадянами право на охорону здоров'я, заняття фізичною культурою і спортом.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади в галузі охорони здоров'я, заклади охорони здоров'я разом з підприємствами, установами та організаціями забезпечують проведення щорічного медичного обстеження всіх молодих громадян і неповнолітніх.

Органи охорони здоров'я забезпечують розвиток мережі закладів охорони здоров'я наркологічного профілю, які надають молоді необхідну безплатну допомогу, розробляють і реалізують програми та заходи щодо профілактики серед молоді соціально небезпечних захворювань, а також популяризації та утвердження здорового способу життя.

Підприємства, установи та організації можуть за клопотанням молодих громадян або їх представників повністю або частково оплачувати надання медичної допомоги в найскладніших випадках у платних лікувальних закладах країни або за кордоном.

Органи виконавчої влади розробляють і рекомендують, а заклади загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти включають до своїх програм курс фізичної культури, а також організують секції для занять окремими видами спорту.

Держава запроваджує систему пільг і заохочень для підприємств, що спрямовують частину свого прибутку на розвиток фізичної культури і спорту, будівництво об'єктів фізкультури і спорту, організацію відпочинку, проведення рекреаційних заходів. Учні, студенти, неповнолітні мають право на безплатне та пільгове користування об'єктами фізкультури і спорту. Порядок надання цих пільг, компенсації різниці вартості послуг і квитків визначаються органами місцевого самоврядування.

Стаття 13. Гарантії правового захисту молоді

Будь-які прямі або непрямі обмеження прав і свобод молоді залежно від віку, крім передбачених законодавством, є протиправними і тягнуть за собою відповідальність, встановлену законами України.

Реалізація молодими громадянами прав і свобод при соціальному становленні та розвитку не повинна завдавати шкоди інтересам суспільства, правам інших громадян.

Неправомірні рішення державних або громадських органів, дії або бездіяльність посадових осіб можуть бути у встановленому порядку оскаржені молодими громадянами або їх представниками в суді.

Захист прав неповнолітніх громадян здійснюється державою відповідно до закону.

Стаття 14. Правовий статус молодіжних громадських організацій

Держава забезпечує право молоді на створення молодіжних громадських організацій. Молодіжні громадські організації є неприбутковими організаціями, їх правовий статус визначається законодавством України.

Молодіжні громадські організації мають право вносити до органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування пропозиції з питань соціального становлення та розвитку молоді.

Стаття 15. Гарантії діяльності молодіжних громадських організацій

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування мають право здійснювати фінансування програм і проектів молодіжних громадських організацій, що сприяють соціальному становленню та розвитку молоді та реалізації її суспільно корисних ініціатив, надавати дотації і субсидії молодіжним організаціям, надавати у безплатне користування молодіжним громадським організаціям та фондам будинки, споруди, земельні ділянки та інше майно, необхідне для здійснення їх статутної діяльності.

Стаття 16. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.
2. Закони України та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності цим Законом, діють у частині, що не суперечить цьому Закону.
3. Кабінету Міністрів України:
привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;
розробити нормативно-правові акти, що впливають із цього Закону;
забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

Президент України

Л. КРАВЧУК

3.2.2. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації»

(Щодо визнання неконституційними окремих положень
див. Рішення Конституційного Суду № 18-рп/2001 від 13.12.2001)
від 1 грудня 1998 року № 281-XIV
(із змінами)

Цей Закон визначає особливості організаційних і правових засад утворення та діяльності молодіжних і дитячих громадських організацій та державні гарантії забезпечення їх діяльності.

Стаття 1. Законодавство України про молодіжні та дитячі громадські організації

Законодавство України про молодіжні та дитячі громадські організації складається з Конституції України, Закону України «Про об'єднання громадян», цього Закону та інших нормативно-правових актів, прийнятих на їх виконання.

Стаття 2. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

молодіжні громадські організації – об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів;

дитячі громадські організації – об'єднання громадян віком від 6 до 18 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на реалізацію та захист своїх прав і свобод, творчих здібностей, задоволення власних інтересів, які не суперечать законодавству, та соціальне становлення як повноправних членів суспільства;

Український національний комітет молодіжних організацій - спілка, що об'єднує більшість легалізованих всеукраїнських молодіжних та дитячих організацій, а також обласних, Автономної Республіки Крим, київських та севастопольських міських об'єднань молодіжних та дитячих громадських організацій.

Стаття 3. Принципи утворення і діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій

Молодіжні та дитячі громадські організації утворюються і діють на засадах добровільності, рівноправності їх членів, самоврядування, законності та гласності, зокрема:

молодіжні та дитячі громадські організації зобов'язані доводити до відома громадськості відомості про свою діяльність у формах, що не суперечать законодавству;

інформація, що міститься у статутах, про склад керівних органів, про джерела матеріальних та інших надходжень, а також пов'язана з діяльністю молодіжних та дитячих громадських організацій, не є конфіденційною або іншою інформацією, яка охороняється законом.

Стаття 4. Засновники молодіжних та дитячих громадських організацій та їх спілок

Засновниками молодіжних та дитячих громадських організацій можуть бути громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, які досягли 14-річного віку.

Засновниками спілок молодіжних та дитячих громадських організацій є молодіжні та дитячі громадські організації.

Стаття 5. Членство в молодіжних та дитячих громадських організаціях

Членство в молодіжних та дитячих громадських організаціях може бути індивідуальним і колективним. Членство в молодіжних та дитячих громадських організаціях може бути фіксованим і нефіксованим.

Індивідуальними членами молодіжних та дитячих громадських організацій можуть бути громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах.

Індивідуальними членами молодіжних громадських організацій можуть бути особи віком від 14 до 35 років, індивідуальними членами дитячих громадських організацій – особи віком від 6 до 18 років. Вступ неповнолітніх віком до 10 років до дитячих громадських організацій здійснюється за письмовою згодою батьків, усиновителів, опікунів або піклувальників. Особи старшого віку можуть бути членами молодіжних та дитячих громадських організацій за умови, якщо їх кількість у цих організаціях не перевищує 10 відсотків загальної кількості членів; у складі виборних органів молодіжних та дитячих громадських організацій кількість осіб старшого віку не може перевищувати третину членів виборних органів.

Колективними членами молодіжних та дитячих громадських організацій можуть бути колективи інших молодіжних та дитячих громадських організацій.

Колективні члени молодіжних та дитячих організацій можуть брати участь у діяльності таких організацій у випадках, передбачених їх статутами.

Стаття 6. Статус молодіжних та дитячих громадських організацій

Статус молодіжних та дитячих громадських організацій і їх спілок визначається відповідно до цього Закону та Закону України «Про об'єднання громадян».

Молодіжний рух в Україні координується Українським національним комітетом молодіжних організацій, який є незалежною неурядовою організацією і має статус всеукраїнської спілки молодіжних та дитячих громадських організацій. У своїй діяльності Український національний комітет молодіжних організацій керується законодавством України та власним статутом.

Вступ Українського національного комітету молодіжних організацій до міжнародних молодіжних організацій (асоціацій, союзів тощо) не є підставою для його реєстрації як міжнародного.

Стаття 7. Права молодіжних та дитячих громадських організацій

Молодіжні та дитячі громадські організації, їх спілки користуються правами, наданими їм Законом України «Про об'єднання громадян», цим Законом, іншими законодавчими актами.

Молодіжні та дитячі громадські організації та їх спілки не можуть утворювати та вступати у виборчі блоки.

Членські внески і добровільні пожертвування, отримані від юридичних чи фізичних осіб, що спрямовуються на здійснення статутної діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій та їх спілок, не є об'єктом оподаткування.

Стаття 8. Участь молодіжних та дитячих громадських організацій у підготовці та прийнятті рішень з питань державної політики щодо дітей та молоді

Молодіжні та дитячі громадські організації залучаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування до розроблення і обговорення проектів рішень з питань державної політики щодо дітей та молоді.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування - ініціатори розроблення державної цільової програми розміщують на своєму офіційному веб-сайті проекти концепцій державних цільових програм, які стосуються дітей та молоді, а також розглядають пропозиції до них від молодіжних та дитячих громадських організацій у порядку, визначеному законом.

Стаття 9. Форми державної підтримки молодіжних та дитячих громадських організацій

Державна підтримка молодіжних та дитячих громадських організацій здійснюється в таких формах:

надання молодіжним та дитячим громадським організаціям інформації про державну політику щодо дітей та молоді;

подання методичної та організаційної допомоги з питань соціального становлення та розвитку молоді і дітей;

сприяння створенню підприємств, установ і організацій, які надають послуги молоді та дітям або сприяють зайнятості молоді.

Молодіжні та дитячі громадські організації звільняються від сплати за державну реєстрацію та збору за реєстрацію їх символіки.

Держава здійснює підтримку і в інших формах, що не суперечать законодавству України.

Стаття 10. Фінансова підтримка діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування надають фінансову підтримку діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій і їх спілок у межах повноважень, визначених законом.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування залучають в установленому порядку молодіжні та дитячі громадські організації і їх спілки до виконання замовлень для державних та місцевих потреб.

При затвердженні місцевих бюджетів передбачаються видатки на реалізацію програм молодіжних та дитячих громадських організацій.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування можуть делегувати молодіжним та дитячим громадським організаціям повноваження щодо реалізації відповідних програм (проектів, заходів). У цьому випадку вони подають молодіжним та дитячим громадським організаціям фінансову та матеріальну допомогу і здійснюють контроль за реалізацією наданих повноважень, у тому числі за цільовим використанням виділених коштів.

Молодіжні та дитячі громадські організації, їх спілки, які одержують фінансову або іншу матеріальну підтримку, зобов'язані подавати звіти про цільове використання фінансів і матеріальних цінностей органам, що їх надавали, у терміни, встановлені цими органами.

Стаття 11. Відповідальність молодіжних та дитячих громадських організацій за порушення законодавства

Молодіжні та дитячі громадські організації, їх спілки несуть відповідальність за порушення ними законодавства.

За неподання звіту про використання бюджетних коштів, інших матеріальних цінностей, наданих молодіжним, дитячим громадським організаціям та їх спілкам або нецільове використання таких цінностей, отримання їх з порушенням законодавства винні особи несуть відповідальність, передбачену законодавством України.

Стаття 12. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.
2. До приведення законодавства у відповідність із Законом України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» нормативно-правові акти України застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.
3. Кабінету Міністрів України у двомісячний термін:
 - внести до Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів у відповідність із Законом України «Про молодіжні та дитячі громадські організації»;
 - привести свої рішення у відповідність із цим Законом;
 - забезпечити перегляд і скасування органами виконавчої влади прийнятих ними нормативно-правових актів, що не відповідають цьому Закону;
 - відповідно до компетенції забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом.
4. Статутні документи молодіжних і дитячих громадських організацій та їх спілок, зареєстрованих до набрання чинності цим Законом, протягом року після його опублікування мають бути приведені у відповідність із цим Законом. За поданням легалізуючого органу діяльність молодіжних і дитячих громадських

організацій та їх спілок, статутні документи яких суперечать цьому Закону, може бути заборонена в судовому порядку.

Президент України

Л. КУЧМА

3.3. Завдання та запитання для самоперевірки

1. Створіть перелік ключових понять державної молодіжної політики в діючому законодавстві України.

2. Чи існує взаємозв'язок між різними молодіжними законами?

3. Визначте принципи державної молодіжної політики та соціального становлення та розвитку молоді та порівняйте їх.

4. Які питання входять до переліку напрямів державної молодіжної політики відповідно до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»?

5. Які норми прямої дії включено до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»?

6. Визначте різницю у вікових межах членів молодіжних та дитячих організацій?

7. Відтворіть структуру Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації».

8. Які нові терміни пропонується ввести в законопроекті «Про молодь»?

9. Яким чином пов'язані між собою парламентські слухання з питань державної молодіжної політики та щорічні доповіді про становище молоді в Україні?

10. Чи закріплено в молодіжному законодавстві України поняття «молодіжна робота»?

РОЗДІЛ 4. ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МОЛОДІ

4.1. Навчальний матеріал

У Законі України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» визначено, що координуючу роль щодо проведення державної політики у сфері соціального становлення та розвитку молоді здійснює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади, який забезпечує її реалізацію та несе відповідальність за її виконання.

Також встановлено, що Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади утворюють у своєму складі відповідні органи з реалізації державної молодіжної політики.

У законі зазначається, що спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади разом з іншими органами виконавчої влади розробляє, а Кабінет Міністрів України затверджує соціальні норми та нормативи щодо соціального становлення та розвитку молоді, додержання і виконання яких є обов'язковими для органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, а також підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, фізичних осіб, які використовують найману працю.

З моменту створення спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, відповідального за проведення державної політики у сфері соціального становлення та розвитку молоді в Україні, цей орган зазнавав численних змін. За різних часів він змінював назву та статус, сфери діяльності та статус. Послідовність реорганізацій виглядає таким чином:

– Державний комітет УРСР у справах молоді, фізичної культури та спорту (постанова Ради Міністрів Української РСР від 13 вересня 1990 р. № 251 «Питання Державного комітету УРСР у справах молоді, фізичної культури та спорту»);

– Міністерство у справах молоді і спорту УРСР (закон УРСР від 13 травня 1991 р. № 10306-ХІІ «Про перелік міністерств та інші центральні органи державного управління Української РСР»);

– Міністерство України у справах молоді і спорту (постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 1991 р. № 242 «Питання Міністерства України у справах молоді і спорту»);

– Міністерство України у справах сім'ї та молоді (указ Президента

України від 4 грудня 1996 р. № 1164/96 «Про Положення про Міністерство України у справах сім'ї та молоді»);

– Державний комітет України у справах сім'ї та молоді (указ Президента України від 16 червня 1999 р. № 664/99 «Про Положення про Державний комітет України у справах сім'ї та молоді»);

– Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму України (указ Президента України від 31 травня 2000 р. № 740/2000 «Про Державний комітет молодіжної політики, спорту і туризму України»);

– Державний комітет України у справах сім'ї та молоді (указ Президента України від 22 листопада 2001 р. № 1132/2001 «Про реорганізацію Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України»);

– Міністерство України у справах сім'ї, дітей та молоді (указ Президента України від 6 лютого 2004 р. № 166/2004 «Про Міністерство України у справах сім'ї, дітей та молоді»);

– Міністерство України у справах молоді та спорту (указ Президента України від 26 лютого 2005 р. № 381/2005 «Про Міністерство України у справах молоді та спорту»);

– Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту (указ Президента України від 18 серпня 2005 р. № 1176/2005 «Про Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту»);

– Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України (указ Президента України від 8 квітня 2011 р. № 410/2011 «Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України»);

– Міністерство молоді та спорту України (указ Президента України від 28 лютого 2013 р. № 96/2013 «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади»).

Аналізуючи вітчизняний досвід визначення змісту діяльності центрального органу виконавчої влади з молодіжної політики, необхідно зазначити, що у попередній період виділялися такі основні завдання центральних органів виконавчої влади з питань молодіжної політики:

– участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики з питань сім'ї, дітей, молоді, фізичної культури та спорту, усиновлення, демографічних процесів, рівності прав та можливостей жінок і чоловіків, попередження насильства в сім'ї;

– координація заходів, здійснюваних центральними та місцевими органами виконавчої влади з питань, що належать до компетенції Міністерства;

- розроблення проектів прогностичних і програмних документів з питань, що належать до його компетенції;

- сприяння розвитку різних видів спорту в Україні.

До функцій молодіжного відомства, зокрема, було віднесено:

- участь у формуванні та реалізації державної політики з питань молоді, визначення пріоритетів та стратегічних напрямів роботи в цій сфері;

- сприяння діяльності молодіжних, дитячих організацій, залучення їх до виконання державних програм і заходів з питань молоді, надання в установленому порядку державної підтримки таким організаціям;

- забезпечення підвищення якості оздоровчих послуг для дітей та молоді;

- забезпечення у межах своїх повноважень організації і проведення соціальної роботи з молоддю;

- сприяння створенню умов для соціального становлення і розвитку молоді, вживання в межах своїх повноважень заходів щодо розв'язання житлово-побутових та інших соціальних проблем молоді, молодих сімей, забезпеченню молоді з числа дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, соціальним житлом, співпраця з цих питань з Державним фондом сприяння молодіжному житловому будівництву;

- сприяння в установленому порядку працевлаштуванню та зайнятості різних категорій молоді, розвитку молодіжної підприємницької діяльності, підтримці молодіжних центрів праці, бізнес-центрів та бізнес-інкубаторів, бірж праці, трудових загонів тощо;

- вживання в межах своїх повноважень заходів щодо утвердження здорового способу життя населення, передусім дітей та молоді, проведення інформаційно-просвітницької роботи з протидії поширенню серед дітей та молоді соціально небезпечних хвороб, створення і розповсюдження тематичної соціальної реклами з пропаганди здорового способу життя та профілактики соціально небезпечних хвороб, забезпечення розвитку і діяльності мережі центрів ресоціалізації наркозалежної молоді;

- сприяння створенню умов для всебічного розвитку і реалізації творчих, інтелектуальних здібностей дітей та молоді, проведенню олімпіад, спартакіад, конкурсів, турнірів, виставок, фестивалів творчості, конференцій, форумів, конгресів тощо;

- вживання в межах своїх повноважень заходів щодо забезпечення виховання дітей, молоді, спортсменів, у тому числі спортсменів-інвалідів, на засадах патріотизму, національної свідомості, гідності та міжнародної

толерантності, розвитку лідерських якостей у дітей та молоді, залученню їх до участі у суспільних і державотворчих процесах, інтеграції української молоді в міжнародну спільноту;

– організація проведення наукових і соціологічних досліджень з питань молоді, підготовка щорічних доповідей про стан молоді і подання їх Президентові України, Верховній Раді України та Кабінетові Міністрів України, сприяння втіленню в життя позитивних результатів таких досліджень, спрямування діяльності галузевого науково-дослідного інституту з питань молодіжної політики.

Відповідно до положення про Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, створеного указом Президента України від 9 грудня 2010 р., ця установа входить до системи органів виконавчої влади і є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері освіти і науки, інновацій та інформатизації, інтелектуальної власності, молоді, фізичної культури та спорту.

До завдань Міністерства, які безпосередньо стосуються молоді, віднесено:

– узагальнення практики застосування законодавства та розробка пропозицій щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України з питань, що належать до його компетенції;

– визначення перспектив і пріоритетних напрямів розвитку молоді, фізичної культури та спорту;

– забезпечення розвитку різних форм позашкільної освіти, в тому числі за місцем проживання дітей,

– формування програм розвитку позашкільної освіти, спрямованих на творчий розвиток особистості, виявлення та підтримку обдарованих дітей, талановитої молоді;

– створення належних умов за місцем проживання для виховання дітей, молоді, яка навчається, розвитку здібностей, задоволення їх інтересів;

– вживання заходів для поліпшення матеріальних і житлових умов студентів, учнів, слухачів, вихованців, організації їх медичного та побутового обслуговування;

– надання в установленому порядку державної підтримки дитячим, молодіжним та іншим громадським організаціям, у тому числі фізкультурно-спортивної спрямованості, залучення їх до виконання державних програм і заходів з питань освіти, науки, молоді, фізичної культури та спорту.

Відповідно до указу Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» (від 9 грудня 2010 року № 1085/2010) крім Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України утворено центральний орган виконавчої діяльності у сфері державної молодіжної політики - Державна служба молоді та спорту України. Положення про цю установу визначає, що Державна служба молоді та спорту України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра освіти і науки, молоді та спорту України та який входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у молодіжній сфері, сфері фізичної культури та спорту. До основних завдань служби віднесено: 1) реалізацію державної політики у молодіжній сфері, сфері фізичної культури та спорту; 2) внесення на розгляд Міністра пропозицій щодо формування державної політики у зазначених сферах.

Державна служба молоді та спорту України:

- узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до її компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подає їх Міністрові;

- подає Міністрові пропозиції щодо: загальнодержавних цільових програм стосовно молоді, адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу;

- виконує затверджені цільові програми з питань розвитку фізичної культури і спорту, координує діяльність щодо виконання програм розвитку;

- розробляє проекти прогнозних і програмних документів з питань, що належать до її компетенції;

- забезпечує проведення профілактичних заходів з питань пропаганди та формування здорового способу життя молоді, проводить інформаційно-просвітницьку роботу з протидії поширенню у молодіжному середовищі соціально небезпечних хвороб;

- бере участь у підготовці міжнародних договорів України з питань, що належать до її компетенції, забезпечує додержання і виконання зобов'язань України за такими договорами;

- вживає разом із заінтересованими центральними та місцевими органами виконавчої влади заходів для розвитку мережі дитячо-юнацьких спортивних шкіл;

- надає в установленому порядку державну підтримку дитячим,

молодіжним та іншим громадським організаціям, у тому числі фізкультурно-спортивної спрямованості, залучає їх до виконання державних програм і здійснення заходів, пов'язаних із розвитком освіти, науки, молоді, фізичної культури та спорту;

- сприяє в установленому порядку працевлаштуванню різних категорій молоді;

- забезпечує розвиток видів спорту та фізичного виховання різних груп населення;

- координує заходи з розвитку дитячого, дитячо-юнацького спорту, спорту вищих досягнень, спорту інвалідів, спорту ветеранів;

- сприяє розвитку різних форм фізкультурно-оздоровчої і спортивно-масової роботи за місцем навчання, роботи, проживання та відпочинку населення;

- розробляє та впроваджує в межах своїх повноважень сучасні інформаційно-комунікаційні технології, забезпечує оперативне оприлюднення, в тому числі через засоби масової інформації і на власному веб-сайті, інформації про діяльність Держмолодьспорту України;

- організовує в установленому порядку виставкову та видавничу діяльність, семінари, конференції, конгреси тощо з питань, що належать до компетенції Держмолодьспорту України;

- здійснює в межах компетенції управління об'єктами державної власності;

- здійснює інші повноваження, визначені законами України та покладені на неї Президентом України.

Відповідно до положення про Міністерство молоді та спорту України, створеного указом Президента України від 28 лютого 2013 р., ця установа входить до системи органів виконавчої влади і є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у молодіжній сфері, сфері фізичної культури і спорту.

Основними завданнями Міністерства є забезпечення формування та реалізація державної політики у молодіжній сфері, сфері фізичної культури і спорту, участь у формуванні та реалізація в межах своєї компетенції державної політики у сфері волонтерської діяльності.

До завдань Міністерства, які безпосередньо стосуються молоді, віднесено:

- визначення перспектив та пріоритетних напрямів розвитку молодіжної сфери;

- забезпечення нормативно-правового регулювання у молодіжній сфері;
- проведення у встановленому порядку міжнародної діяльності у молодіжній сфері;
- розробка разом з іншими органами виконавчої влади і подання на затвердження Кабінету Міністрів України соціальних норм та нормативів щодо соціального становлення та розвитку молоді;
- вживання заходів щодо популяризації та утвердження здорового способу життя молоді, організації її змістовного дозвілля, проведення інформаційно-просвітницької роботи з протидії поширенню у молодіжному середовищі соціально небезпечних захворювань;
- сприяння в установленому порядку працевлаштуванню молоді, створенню умов для її інтелектуального самовдосконалення і творчого розвитку, формуванню гуманістичних цінностей та патріотичних почуттів у молодих громадян;
- надання в установленому порядку державної підтримки молодіжним та дитячим громадським об'єднанням для виконання загальнодержавних програм і заходів стосовно дітей та молоді згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;
- здійснення в установленому порядку підготовки пропозицій щодо призначення грантів Президента України для обдарованої молоді та присудження Премії Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові України;
- координація заходів з питань соціального становлення та розвитку молоді.

Досвід створення та діяльності єдиного освітньо-молодіжного відомства на пострадянському просторі накопичено, зокрема, в Росії (там від нього відмовилися) та Білорусі (зазначений підхід використовується донині).

Профільний комітет з молодіжної проблематики створювався у складі парламенту. Основним вектором розвитку цієї структури було приведення її до моделі, яка використовувалася в органах виконавчої влади. Про це свідчить динаміка наступних реорганізацій:

- Комісія Верховної Ради України I скликання у справах молоді (1990 – 1994 рр.);
- Комітет (до 1997 р. мав назву Комісія) Верховної Ради України II скликання з питань молоді, спорту і туризму (1994 – 1998 рр.);

- Комітет Верховної Ради України III скликання з питань молодіжної політики, фізичної культури і спорту (1998 – 2002 рр.);
- Комітет Верховної Ради України IV скликання з питань молодіжної політики, фізичної культури, спорту і туризму (2002 – 2006 рр.);
- Комітет Верховної Ради України V скликання з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму (2006 – 2007 рр.);
- Комітет Верховної Ради України VI, VII та VIII скликань з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму (2008 р. – теперішній час).

До 2011 р. весь комплекс соціальної роботи з молоддю на загальнодержавному рівні було покладено на окрему установу, яка протягом років змінювала свою назву: Український державний центр соціальних служб для молоді, Державний центр соціальних служб для молоді, Державна соціальна служба для сім'ї, дітей та молоді. Державний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, який було створено у 2004 р., отримав статус органу державного управління, а до того часу попередня структура була лише спеціальним закладом.

До основних завдань Держсоцслужби було віднесено: участь у реалізації державної політики з питань сім'ї, дітей та молоді; визначення перспектив та напрямів проведення соціальної роботи; сприяння діяльності, пов'язаної з проведенням соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю; координація і контроль за діяльністю центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; участь у міжгалузевій координації та регулюванні соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю; науково-методичне та інформаційно-аналітичне забезпечення соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю; співробітництво з громадськими організаціями у сфері соціальної роботи із сім'ями, дітьми та молоддю; організація виставкової та видавничої діяльності.

Практичне виконання завдань щодо соціальної роботи з молоддю здійснювалося мережею центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, яка передбачала існування обласних, міських, районних структур, а згодом ще й сільських та селищних.

Багатосекторний та міжвідомчий характер державної молодіжної політики передбачає здійснення відповідної координації. З цією метою в Україні створювалися Національна рада з питань молодіжної політики при Президентові України (1995 – 2009 рр.) та Національна рада з питань соціального становлення та розвитку молоді в Україні (2009 – 2010 рр.). Позитивне значення ідеї такої координаційної установи, на жаль, не знайшло практичного втілення. Проявивши певну активність на початку свого існування, зазначені структури з часом припинили свою діяльність.

На регіональному та місцевому рівнях процес створення та реорганізації органів публічної влади, відповідальних за молодіжну політику, в цілому повторював реорганізації в центрі. Одночасно створювалася мережа різноманітних молодіжних закладів (молодіжні центри праці, центри соціально-психологічної реабілітації, соціальні гуртожитки тощо).

4.2. Документальні матеріали

4.2.1. Положення про Національну раду з питань молодіжної політики при Президентіві України

Затверджено Указом Президента України від 3 грудня 1995 року № 1129/95 (у редакції Указу Президента України від 21 травня 1999 року № 543/99)

1. Національна рада з питань молодіжної політики при Президентіві України (далі – Національна рада) є координуючим та консультативно-дорадчим органом, покликаним сприяти постійному вдосконаленню державної молодіжної політики, забезпечувати узгодженість дій у вирішенні питань, пов'язаних із життям молоді та участю її в усіх сферах життя суспільства і держави.

2. Національна рада у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України та цим Положенням.

3. Основними завданнями Ради є:

вивчення, системний аналіз і прогнозування соціальних та морально-політичних процесів у молодіжному середовищі;

визначення і наукове обґрунтування пріоритетних напрямів державної молодіжної політики, концептуальних засад зміцнення правових та матеріальних гарантій молоді;

розроблення пропозицій щодо фінансування пріоритетних напрямів молодіжної політики, експертиза ефективності використання коштів, що виділяються на ці цілі;

участь у підготовці проектів законів, інших нормативно-правових актів, державних програм, віднесених до її компетенції;

координація дій центральних, місцевих органів виконавчої влади та господарських органів щодо здійснення прав і свобод молоді, залучення її до участі у політичному, економічному, культурному і духовному становленні держави;

сприяння координації діяльності органів законодавчої і виконавчої влади та громадських організацій щодо реалізації державної молодіжної політики.

4. Національна рада для виконання покладених на неї завдань:

вивчає та узагальнює стан роботи з молоддю в органах виконавчої влади, на підприємствах, в установах і організаціях усіх форм власності;

вносить в установленому порядку пропозиції з питань суспільного становища, правового і соціального захисту молоді, що потребують законодавчого врегулювання, прийняття відповідних рішень Президентом України, Кабінетом Міністрів України;

аналізує проекти законодавчих та інших нормативно-правових актів, державних програм, комплексних планів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади щодо роботи з молоддю на відповідність їх головним напрямам державної молодіжної політики;

налагоджує взаємодію органів законодавчої, виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій з питань планування і проведення роботи з молоддю;

сприяє створенню необхідних умов для навчання молоді, широкого залучення її до участі в малому бізнесі, фермерстві та інших формах підприємницької діяльності;

сприяє збільшенню вітчизняних та іноземних інвестицій у реалізацію молодіжних програм, створенню фондів з метою залучення, крім державних коштів, інших джерел фінансування;

здійснює контроль за організацією та виконанням органами виконавчої влади, керівниками підприємств і організацій незалежно від форм власності законів України, указів і розпоряджень Президента України та інших нормативно-правових актів з питань державної молодіжної політики;

подає на розгляд Президентіві України щорічні доповіді про хід реалізації молодіжної політики, суспільне становище молоді в Україні.

5. Національна рада має право:

утворювати в разі потреби тимчасові експертні та робочі групи, залучати до участі в них представників центральних і місцевих органів виконавчої влади, наукових установ та громадських організацій (за погодженням з їх керівниками);

одержувати в установленому порядку безоплатно необхідні для її діяльності інформацію та матеріали;

заслуховувати на своїх засіданнях керівників центральних і місцевих органів виконавчої влади, керівників державних підприємств, установ і організацій з питань, що належать до компетенції Національної ради.

6. Національну раду очолює Голова. Голова Національної ради має трьох заступників. Голову та первинний склад Національної ради затверджує Президент України. У подальшому зміни до складу Національної ради вносить її Голова.

Голова, члени Національної ради працюють на громадських засадах.

Членові Національної ради видається посвідчення встановленого нею зразка.

7. Основною формою роботи Національної ради є засідання, які проводяться в міру потреби, але не рідше одного разу на квартал. Засіданнями Національної ради керує Голова або за дорученням Голови один із його заступників.

8. Рішення Національної ради оформляються у вигляді протоколів, рекомендацій, підписаних її Головою, і є обов'язковими для розгляду центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, державними підприємствами, установами і організаціями.

В разі потреби Президентіві України, Кабінету Міністрів України можуть вноситися рекомендації щодо прийняття відповідних актів.

9. Національна рада систематично інформує громадськість про свою діяльність і прийняті рішення.

10. Забезпечення поточної роботи Національної ради здійснює секретаріат Національної ради. Персональний склад секретаріату затверджує Голова Національної ради. Роботою секретаріату Національної ради керує один із заступників Голови, якого визначає Голова Національної ради.

11. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення діяльності Національної ради здійснює Управління справами Адміністрації Президента України та Державний комітет України у справах сім'ї та молоді.

12. Організаційне забезпечення діяльності Національної ради здійснює Головне управління з аналізу та прогнозування внутрішньополітичних питань Адміністрації Президента України.

13. Національна рада у своїй роботі використовує бланк встановленого нею зразка.

Глава Адміністрації Президента України М. БЛОБЛОЦЬКИЙ

4.2.2. Положення про Національну раду з питань становлення та розвитку молоді

Затверджено Указом Президента України від 12 листопада 2009 року
№ 924/2009

1. Національна рада з питань становлення та розвитку молоді (далі – Національна рада) є консультативно-дорадчим органом при Президентіві України.

2. Національна рада у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства, а також цим Положенням.

3. Основними завданнями Національної ради є:

вивчення стану реалізації державної молодіжної політики щодо забезпечення прав молодих громадян на освіту, охорону здоров'я, працю, соціальний захист, житло, культурний і духовний розвиток, підготовка за результатами такого вивчення відповідних пропозицій;

розгляд пропозицій державних органів, наукових установ, вищих навчальних закладів, молодіжних громадських організацій щодо розв'язання актуальних проблем, що виникають у молодіжному середовищі;

вироблення рекомендацій щодо шляхів розв'язання соціально-економічних, правових, культурних та інших проблем студентської молоді та молодих спеціалістів;

участь у підготовці проектів законів, інших нормативно-правових актів з питань соціального становлення та розвитку молоді, внесення в установленому порядку пропозицій щодо вдосконалення законодавства з цих питань.

4. Національна рада має право:

запитувати та одержувати в установленому порядку від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій інформацію, матеріали і документи, необхідні для виконання покладених на неї завдань;

утворювати в разі потреби робочі та експертні групи, залучати в установленому порядку до участі в їх роботі, вивченні окремих питань представників державних органів, органів місцевого самоврядування, наукових установ, вищих навчальних закладів, а також громадських організацій;

запрошувати на свої засідання представників державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, вищих навчальних закладів, а також громадських організацій, залучати запрошених осіб до обговорення відповідних питань;

організовувати та проводити конференції, круглі столи, дискусії, наради з питань, віднесених до її компетенції.

5. Національна рада утворюється у складі Голови, заступників Голови, секретаря та інших членів Національної ради.

Головою Національної ради є Президент України.

Персональний склад Національної ради затверджується Президентом України.

Члени Національної ради здійснюють свою діяльність на громадських засадах.

6. Для забезпечення постійного зв'язку зі студентськими громадськими організаціями, органами студентського самоврядування вищих навчальних закладів, оперативного розгляду найважливіших питань суспільного становлення та розвитку студентської молоді у складі Національної ради утворюється з числа її членів і діє постійна робоча група з питань студентської молоді.

7. Основною організаційною формою роботи Національної ради є засідання, які проводяться у міру потреби, але не рідше одного разу на півроку.

Засідання Національної ради скликає і веде Голова Національної ради або за його дорученням один із заступників Голови Національної ради.

Засідання Національної ради є правомочним, якщо на ньому присутні більш як половина членів Ради.

8. Рішення Національної ради приймається шляхом відкритого голосування простою більшістю голосів присутніх на засіданні членів Національної ради. У разі рівного розподілу голосів голос головуєчого на засіданні є вирішальним.

9. Рішення Національної ради оформляються протоколом засідання Національної ради, який підписує головуєчий на засіданні Національної ради та її секретар.

Рішення Національної ради мають рекомендаційний характер і можуть надсилатися державним органам, підприємствам, установам, організаціям, вищим навчальним закладам, а також громадським організаціям.

Рішення Національної ради у разі необхідності можуть бути реалізовані шляхом видання в установленому порядку актів Президента України.

10. Національна рада систематично інформує громадськість про свою діяльність і прийняті рішення.

11. Організаційне забезпечення діяльності Національної ради здійснюється Секретаріатом Президента України.

12. Національна рада використовує в роботі бланки зі своїм найменуванням.

Глава Секретаріату
Президента України

В. УЛЬЯНЧЕНКО

4.3. Завдання та запитання для самоперевірки

1. Створіть «формульні версії» назв відповідальних за молодіжну політику центральних органів виконавчої влади України по схемі «молодь + спорт».

2. Створіть хронологічну лінію з позначенням дат створення та реорганізації відповідальних за державну молодіжну політику центральних органів виконавчої влади України.

3. Підрахуйте кількість реорганізацій центрального органу виконавчої влади України, відповідального за державну молодіжну політику.

4. Які основні завдання Міністерства молоді та спорту України у сфері державної молодіжної політики?

5. Створіть «формульні версії» назв профільних комітетів Верховної Ради України з питань молодіжної політики.

6. Які координаційні структури з питань державної молодіжної політики було створено при Президенті України? У який період вони діяли?

7. З'ясуйте, який орган влади відповідає за реалізацію державної молодіжної політики в Вашій області, районі, місті, селі (селищі)?

РОЗДІЛ 5. ДЕРЖАВНІ МОЛОДІЖНІ ПРОГРАМИ В УКРАЇНІ

5.1. Навчальний матеріал

Важливість значення загальнодержавних молодіжних цільових програм полягає в тому, що завдяки ним концептуальні положення та норми законодавства перетворюються у конкретні справи, які стосуються молодих громадян. Владі України знадобився певний час для того, щоб склалася традиція молодіжного програмотворення. Майже до кінця 1990-х років комплексного документу зазначеного спрямування не було створено.

Вперше документ зі статусом загальнодержавної молодіжної програми «Молодь України» (Комплексні заходи Кабінету Міністрів України щодо реалізації державної молодіжної політики в Україні) було затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 1998 р.

Метою Комплексних заходів було проведення цілісної молодіжної політики, визначеної Декларацією «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» та Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», іншими законодавчими та нормативними актами щодо створення сприятливих умов для життєвого самовизначення та самореалізації молодих громадян, підтримки їхньої інноваційної діяльності, розвитку молодіжних громадських організацій, сприяння їх роботі у розв'язанні проблем молоді.

Комплексні заходи («Молодь України») визначають загальні принципи, головні напрями та основний зміст підтримки і захисту молоді, забезпечення духовно-культурного та фізичного її розвитку, формування морально-правової культури, становлення молоді сім'ї, профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі, державної підтримки розвитку молодіжного підприємництва тощо.

Досягнення зазначеної мети вбачалося в комплексному та системному підході до проведення молодіжної політики шляхом координації зусиль у справі захисту конституційних прав та поліпшення соціально-економічних умов життя молоді, розвитку її громадянської і трудової активності та формування духовної культури.

Основними завданнями Комплексних заходів («Молодь України») були: сприяння духовному і фізичному розвитку молоді, виховання у неї почуття громадянської свідомості та патріотизму, бажання активно сприяти утвердженню державності в Україні; сприяння реалізації творчого потенціалу

молоді в інтересах її становлення і самореалізації, формування морально-правової культури та профілактика негативних явищ у молодіжному середовищі; захист молодих громадян від дискримінації з мотивів віку; створення сприятливих умов для повноцінної соціалізації та активного залучення молоді до соціально-економічного, політичного та культурного життя суспільства, подолання її соціально-політичної апатії; забезпечення прав молодих громадян, сприяння їх підприємницькій діяльності, врахування особливостей умов життєдіяльності та життєвих цілей різних соціальних груп молоді; підтримка молоді сім'ї, талановитої та обдарованої молоді, молодіжних громадських організацій; сприяння розвитку та поглибленню міжнародних молодіжних контактів.

Наступний результативний досвід молодіжного програмотворення реалізувався у вигляді «Загальнодержавної програми підтримки молоді на 2004 – 2008 роки», затвердженої Законом України від 18 листопада 2003 р.

Основними завданнями Програми були: сприяння ініціативі та активності молоді в усіх сферах життєдіяльності суспільства, розширення її участі у формуванні та реалізації державної політики щодо розв'язання соціальних проблем молоді; поліпшення координації зусиль органів державної влади та громадських організацій у сфері реалізації державної молодіжної політики; підвищення ефективності державної молодіжної політики на регіональному рівні; зміцнення матеріально-технічного та фінансового забезпечення установ, закладів, громадських організацій, що працюють з дітьми та молоддю; підтримка молодіжних і дитячих громадських організацій та їх спілок у реалізації програм, спрямованих на вирішення проблем молоді.

Концептуальний характер «Загальнодержавної програми підтримки молоді на 2004 – 2008 роки» призвів до того, що в ній не визначалися конкретні показники, були відсутні обсяги фінансування за напрямками тощо. Певною мірою це компенсувалося тим, що уряд щорічно на виконання зазначеної програми ухвалював своїм розпорядженням заходи з визначенням відповідальних виконавців.

Враховуючи те, що 2008 р. був останнім роком дії «Загальнодержавної програми підтримки молоді на 2004 – 2008 роки», саме на рубіж 2008 – 2009 рр. випало завдання затвердити нову молодіжну програму загальнонаціонального масштабу. Кабінет Міністрів України визначився зі статусом документу, ухваливши 11 червня 2008 р. «Концепцію проекту Загальнодержавної програми «Молодь України» на 2009 – 2015 роки». Тоді

уряд доручив міністерству у справах сім'ї, молоді та спорту розробити та подати на розгляд до 1 вересня 2008 р. проект відповідного закону. Але потім ситуація кардинально змінилася: замість проекту закону наприкінці роботи виник проект урядової постанови.

Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2009 – 2015 роки Кабінет Міністрів України затвердив постановою від 28 січня 2009 р. Такий крок повернув практику ухвалення урядових молодіжних програм, яка існувала в Україні до 2004 р. На наш погляд, статус закону надав би програмі «Молодь України» більшої вагомості, що перенеслося й на ставлення влади та суспільства до молодіжної політики в цілому.

Метою Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2009 – 2015 рр. було визначено створення системи всебічної підтримки громадянської активності молоді, спрямованої на самовизначення і самореалізацію, формування необхідних для цього правових, гуманітарних та економічних передумов, надання соціальних гарантій.

Назвавши два можливих варіанти розв'язання молодіжних проблем, розробники документу надали перевагу не здійсненню систематичних заходів державними установами за рахунок бюджетних коштів, а відходу від патерналістичної моделі державної політики щодо молоді та налагодженню співпраці органів державної влади та органів місцевого самоврядування з громадськими та благодійними організаціями.

Основні завдання програми автори документу сформулювали наступним чином:

- створення умов для інтелектуального самовдосконалення молоді, творчого розвитку особистості;
- утвердження патріотизму, духовності, моральності та формування загальнолюдських цінностей;
- пропаганда та формування здорового способу життя;
- створення сприятливого середовища для забезпечення зайнятості молоді;
- надання підтримки молодіжним та дитячим громадським організаціям;
- інтеграція українських молодіжних організацій до відповідних європейських і світових організацій.

Виконання Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2009 – 2015 роки мало дати змогу:

- удосконалити нормативно-правову базу з питань формування і реалізації державної молодіжної політики, зокрема щодо врегулювання питань міжнародного молодіжного співробітництва;
- підвищити рівень громадської активності та патріотичної свідомості молоді, створити морально-етичні засади для її всебічного розвитку;
- залучити молодь до розроблення пропозицій щодо вдосконалення механізму реалізації державної молодіжної політики;
- підвищити рівень правової культури молодих громадян, зокрема в питаннях поваги до прав і свобод людини, відповідальності за власне життя;
- створити сприятливі умови для формування свідомого ставлення молоді до збереження здоров'я, боротьби зі шкідливими звичками;
- забезпечити надання підтримки молодим громадянам у працевлаштуванні та реалізації підприємницьких ініціатив;
- створити умови, за яких молодь виявлятиме бажання працевлаштовуватися самостійно;
- зменшити кількість молодих громадян серед трудових мігрантів;
- більш ефективно використовувати мережу спортивних закладів та закладів культури;
- збільшити чисельність молоді, що бере участь у діяльності дитячих і молодіжних громадських організацій.

Прогнозні показники фінансування семирічної програми, замовником-координатором якої визначили Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту, а виконавцями – Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерство праці та соціальної політики України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство культури і туризму України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство оборони України і Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва, передбачалися у розмірі 262 млн. 706 тис. грн. (в т.ч. 150 млн. 6 тис. – кошти державного бюджету та 112 млн. 700 тис. – кошти інших джерел).

Нова програма у сфері державної молодіжної політики була побудована за іншою логікою аніж попередні урядові та парламентські документи подібної тематики. На зміну напрямам прийшли завдання, які розробники документу вибудували у такій послідовності:

- 1) створення умов для інтелектуального самовдосконалення молоді, творчого розвитку особистості;

- 2) утвердження патріотизму, духовності, моральності та формування загальнолюдських цінностей;
- 3) пропаганда та формування здорового способу життя;
- 4) створення сприятливого середовища для забезпечення зайнятості молоді;
- 5) надання підтримки молодіжним і громадським організаціям;
- 6) інтеграція українських молодіжних організацій до європейських та світових організацій;
- 7) удосконалення нормативно-правової бази у сфері реалізації державної політики з питань молоді.

Аналогічним до завдань урядової молодіжної програми 2009 р. були напрями «Загальнодержавної підтримки молоді на 2004 – 2008 роки», затвердженої 18 листопада 2003 р. Їх свого часу сформулювали наступним чином:

- 1) створення умов для доступності якісної освіти, сприяння творчому та інтелектуальному розвитку молоді;
- 2) забезпечення зайнятості та розвиток підприємницької діяльності молоді;
- 3) формування здорового способу життя молоді;
- 4) підготовка молоді до сімейного життя та підтримка молодих сімей;
- 5) сприяння вихованню патріотизму, розвитку духовності, моральності дітей та молоді, організації їх змістовного дозвілля;
- 6) формування у молоді поваги до закону та запобігання негативним явищам у молодіжному середовищі;
- 7) розвиток громадянської активності молоді, забезпечення постійної співпраці органів державної влади та органів місцевого самоврядування з молодіжними та дитячими громадськими організаціями;
- 8) залучення молоді до роботи в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування;
- 9) інтеграція молоді до світової та європейської молодіжної спільноти;
- 10) формування інформаційного простору для реалізації державної молодіжної політики;
- 11) забезпечення реалізації прав молоді з особливими потребами;
- 12) удосконалення нормативно-правової бази, державної регуляторної політики у молодіжній сфері.

Порівняння двох документів свідчить про скорочення переліку проблемних питань соціального становлення та розвитку молоді в Україні з 12

до 7. Це відбулося головним чином за рахунок викреслення таких формулювань: підготовка молоді до сімейного життя та підтримка молодих сімей; формування у молоді поваги до закону та запобігання негативним явищам у молодіжному середовищі; залучення молоді до роботи в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування; формування інформаційного простору для реалізації молодіжної політики; забезпечення реалізації прав молоді з особливими потребами.

Зазначені зміни ще потребують свого аналізу. Наша перша оцінка полягає в тому, що відбулася трансформація концептуально-теоретичного документа в більш конкретизований прикладний. Можливо, це перший крок до впровадження європейських стандартів молодіжних програм, коли визначається невеликий перелік конкретних завдань із забезпеченим обсягом фінансування. Проте показники української програми ще не можна вважати аналогами загальноєвропейських молодіжних програмних документів.

Для забезпечення виконання завдань програми «Молодь України» її автори запропонували низку показників. Щодо створення умов для інтелектуального самовдосконалення молоді, творчого розвитку особистості ввели такі параметри: кількість заходів, спрямованих на забезпечення розвитку творчої ініціативи молоді; кількість молоді, залученої до участі у реалізації соціальних проєктів; кількість заходів, спрямованих на забезпечення інтелектуального розвитку молоді; кількість молоді, залученої до співпраці з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також до роботи в таких органах.

Показниками завдання щодо утвердження патріотизму, духовності, моральності та формування загальнолюдських цінностей стали: кількість молоді, залученої до здійснення заходів, що спрямовані на патріотичне виховання; кількість молоді, що бере активну участь у житті суспільства; кількість установ культурно-просвітницького спрямування та патріотичного виховання молоді (з розрахунку одна установа на 2 тис. осіб); кількість молодих громадян, залучених до співпраці з установами культурно-просвітницького спрямування та патріотичного виховання молоді; кількість дітей та молоді, які беруть участь у заходах з підтримки пластового (скаутського) руху.

Завдання «Пропаганда та формування здорового способу життя» вимірюється так: кількість молоді, залученої до здійснення заходів щодо формування здорового способу життя; кількість молоді, поінформованої про шкоду вживання алкогольних напоїв і тютюнопаління; підвищення

кваліфікації спеціалістів, що провадять діяльність із запобігання поширенню соціально-небезпечних хвороб та формування здорового способу життя; кількість молоді, що бере участь у заходах, спрямованих на організацію її змістовного дозвілля.

Стосовно завдання щодо створення сприятливого середовища для забезпечення зайнятості молоді введено такі показники: кількість молоді, залученої до здійснення профорієнтаційних заходів; кількість молоді, що взяла участь у заходах, спрямованих на розвиток підприємницьких ініціатив; кількість молоді, залученої до участі у всеукраїнських акціях, семінарах, засіданнях за круглим столом, виставках, спрямованих на вирішення питання зайнятості молоді; кількість молодіжних трудових загонів та молоді, залученої до роботи в них.

Результати надання підтримки молодіжним та дитячим громадським організаціям визначалося кількістю молодіжних і дитячих громадських організацій.

Інтеграцію українських молодіжних організацій до відповідних європейських та світових організацій запропонували оцінювати за такими параметрами: кількість молоді, яка бере участь у заходах в рамках виконання програм Ради Європи та Європейського Союзу, в тому числі програми «Молодь в дії», що впроваджуються в Україні; кількість молоді, яка бере участь у заходах в рамках міжнародного співробітництва у сфері реалізації молодіжної політики; кількість молодих державних службовців, що пройшли стажування за кордоном; кількість молоді, залученої до проведення міжнародних заходів з питань молоді.

Удосконалення нормативно-правової бази у сфері реалізації державної політики з питань молоді визначалося кількістю прийнятих нормативно-правових актів (до речі, в програмі цю кількість не назвали).

Підсумкові кількісні показники внаслідок виконання Загальнодержавної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2009 – 2015 роки набули такого вигляду:

- 1) кількість заходів до забезпечення розвитку творчої ініціативи молоді;
- 2) кількість молоді, залученої до здійснення заходів, що спрямовані на патріотичне виховання;
- 3) кількість молоді, залученої до здійснення заходів щодо формування здорового способу життя;

- 4) кількість молоді, залученої до здійснення профорієнтаційних заходів;
- 5) кількість молодіжних та дитячих громадських організацій;
- 6) кількість молоді, яка візьме участь у заходах в рамках виконання програми Європейського Союзу «Молодь у дії» та інших програм, що впроваджуватимуться в Україні;
- 7) кількість прийнятих нормативно-правових актів.

18 лютого 2016 р. Уряд ухвалив Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2016 – 2020 роки.

Метою Програми є створення сприятливих умов для розвитку і самореалізації української молоді, формування її громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості.

Розробники програми знов запропонували два варіанти реалізації програми. На їх погляд, оптимальний варіант ґрунтується на системі загальноєвропейських принципів: відкритості, рівності можливостей, реалістичності Програми, дієвому та відповідальному підході, а також безпосередньому залученні молоді до її виконання.

Процес реалізації Програми передбачає здійснення комплексу експертно-аналітичних, організаційних, впроваджувальних і підсумкових оціночних заходів із застосуванням гендерного підходу.

Основні завдання програми автори документу сформулювали наступним чином:

- формування громадянської позиції і національно-патріотичне виховання – шляхом здійснення заходів, спрямованих на відродження національно-патріотичного виховання, утвердження громадянської свідомості і активної життєвої позиції молоді;
- здоровий спосіб життя молоді – шляхом здійснення заходів, спрямованих на популяризацію та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді;
- розвиток неформальної освіти – шляхом здійснення заходів, спрямованих на набуття молодими людьми знань, навичок та інших компетентностей поза системою освіти, зокрема шляхом участі у волонтерській діяльності;
- зайнятість молоді – шляхом створення умов та здійснення заходів, спрямованих на працевлаштування молоді (забезпечення первинної і вторинної зайнятості та самозайнятості молоді);

- житло для молоді – шляхом створення умов для забезпечення молоді житлом;

- партнерська підтримка молоді, що проживає на тимчасово окупованій території України, та внутрішньо переміщених осіб – шляхом здійснення заходів, спрямованих на соціальне становлення та підтримку молоді з числа внутрішньо переміщених осіб.

З часом (10 березня 2017 р.) було додано ще три завдання:

- надання фінансової підтримки молодіжним та дитячим громадським організаціям;

- забезпечення міжнародного молодіжного співробітництва;

- надання фінансової підтримки молодіжній організації «Пласт – Національна скаутська організація України».

Очікувані результати Програми визначено наступним чином:

- збільшення щороку на 10 відсотків кількості молоді, залученої до програм та заходів, спрямованих на національно-патріотичне виховання та підвищення рівня громадянської свідомості молоді;

- збільшення щороку на 4 відсотки чисельності молоді, залученої до популяризації та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я;

- створення цілісної системи неформальної освіти молоді;

- збільшення щороку на 50 осіб підготовки працівників, які працюють з молоддю, із залученням державних службовців молодіжної сфери і представників молодіжних громадських організацій та забезпечення видачі зазначеним працівникам відповідних сертифікатів;

- забезпечення розвитку молодіжного підприємництва шляхом удосконалення існуючої нормативно-правової бази та систематизації преференцій для молодих підприємців, формування підприємницьких навичок молоді;

- забезпечення надання підтримки молоді у працевлаштуванні та сприяти створенню для неї нових робочих місць;

- підвищення рівня самоорганізації і самоврядування інститутів громадянського суспільства та їх осередків;

- забезпечити залучення молоді до волонтерства як форми суспільно значущої діяльності вторинної зайнятості;

- зниження рівня правопорушень серед молоді до 2020 року на 20 відсотків, активізувавши правову освіту та участь молоді у суспільно значущій громадській діяльності;

- забезпечення ефективного виконання державних і регіональних програм з метою забезпечення молоді житлом, насамперед осіб з особливими потребами, молодих сімей, що мають у своєму складі учасників бойових дій, інвалідів війни, а також молодих сімей, один із членів якої загинув (пропав безвісти) або помер внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час захисту Батьківщини;

- забезпечення інтеграції української молоді в європейські та світові молодіжні структури;

- збільшення щороку на 5 відсотків чисельності молоді, що бере участь у реалізації проектів ЄС та інших іноземних держав, зокрема програми “Erasmus +”.

Указом Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015 затверджено Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки.

У документі було визначено такі основні напрями національно-патріотичного виховання дітей та молоді:

- удосконалення нормативно-правової бази стосовно національно-патріотичного виховання дітей і молоді;

- підвищення ролі української мови як національної цінності; забезпечення належної організації науково-дослідної та методичної роботи у сфері національно-патріотичного виховання;

- вивчення сучасних виховних систем, технологій і методик у сфері національно-патріотичного виховання, узагальнення та поширення

- найкращого досвіду у цій сфері;

- впровадження навчальних дисциплін духовно-морального спрямування як основи формування особистості та підґрунтя для національно-патріотичного виховання;

- формування єдиних стандартів діяльності у сфері національно-патріотичного виховання та інструментів їх впровадження;

- підвищення професійної компетентності фахівців у сфері національно-патріотичного виховання, налагодження конструктивної взаємодії між суб’єктами національно-патріотичного виховання;

- забезпечення умов і підтримки з боку держави для ефективної діяльності інститутів громадянського суспільства у сфері національно-патріотичного виховання;

- забезпечення оптимальної скоординованої діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері національно-

патріотичного виховання;

- організація та координація інформаційно-просвітницької роботи у сфері національно-патріотичного виховання;

- здійснення заходів, спрямованих на підвищення престижу військової служби;

- упорядкування та вдосконалення системи допризовної військової підготовки, підготовки з військово-облікових спеціальностей;

- профілактика негативних проявів поведінки, злочинності, наркоманії, алкоголізму серед дітей та молоді шляхом залучення дітей і молоді до участі у заходах із національно-патріотичного виховання;

- розвиток міжнародної співпраці з державами Європейського Союзу та іншими розвинутими державами, які успішно впроваджують заходи у сфері національно-патріотичного виховання;

- створення системи ефективного моніторингу у сфері національно-патріотичного виховання.

За двадцять сім років існування незалежної Української держави накопичено великий досвід створення загальнодержавних програм за окремими напрямками молодіжної політики, які затверджувалися президентськими указами та урядовими постановами. Основною проблематикою зазначених програм стали працевлаштування молоді, підтримка її талановитих представників, залучення молодих громадян на державну службу та службу в органах місцевого самоврядування, забезпечення молоді житлом, підтримка молодіжного підприємництва, розвиток молодіжного туризму, підтримка молодих сімей тощо.

Важливими кроками у забезпеченні державної підтримки молоді стали запровадження пільгового довгострокового житлового кредитування молодих сімей та одиноких молодих громадян (2001 р.) та пільгового довгострокового кредитування на здобуття вищої освіти (2000 р.). Суттєвим зрушенням стало запровадження конкурсу проектів стосовно дітей, молоді, жінок та сім'ї, розроблених молодіжними та дитячими громадськими організаціями, що передбачало бюджетне фінансування молодіжних організацій (2002 р.).

Рішеннями президента, парламенту, уряду в Україні було затверджено гранти, стипендії та премії, інші відзнаки для молодих громадян. Увійшло в практику нагородження молодіжних активістів та фахівців з молодіжної політики державними та урядовими нагородами.

Серед відзнак для молоді в першу чергу необхідно назвати Премію Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові

України (заснована у 1999 р. як Премія Кабінету Міністрів України за вагомі досягнення молоді у різних сферах суспільного життя) та Премію Верховної Ради України за внесок молоді у розвиток парламентаризму, місцевого самоврядування (заснована в 2003 р.).

Отже, визначення загальних засад державної молодіжної політики, створення та запровадження достатньо дієвого механізму реалізації сприяло позитивним зрушенням у сфері соціального становлення та розвитку молоді в Україні. Проте, накопичений досвід потребує свого переосмислення, а нові виклики вимагають нових підходів.

5.2. Документальні матеріали

5.2.1. Стратегія розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року

Затверджено Указом Президента України від 27 вересня 2013 року №532/2013

1. Загальні положення

Одним із пріоритетних завдань органів державної влади щодо забезпечення розвитку економіки, відкритого суспільства, інтеграції України до світової спільноти є вдосконалення роботи з основних напрямів реалізації державної молодіжної політики, забезпечення повноцінної роботи з молоддю.

Протягом останніх 20-ти років сформовано законодавчу базу з питань соціального становлення та розвитку молоді, утворено центральні і місцеві органи виконавчої влади, які забезпечують формування та реалізацію державної молодіжної політики, створено мережу установ і закладів для молоді, розроблено та забезпечено виконання державних і регіональних молодіжних програм, запроваджено механізм підтримки молодіжного руху та різних категорій молоді тощо.

Разом із тим актуальними залишаються такі проблеми молоді:

забезпечення доступної освіти;

забезпечення зайнятості;

погіршення стану фізичного і психічного здоров'я;

забезпечення житлом;

недостатній рівень володіння іноземними мовами, що є поширеними в державах – членах Європейського Союзу тощо.

Проблемами у реалізації державної молодіжної політики є:

недосконалість правового регулювання;

низький рівень наукового обґрунтування процесу реалізації державної молодіжної політики;

низький рівень взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади та громадських об'єднань, які представляють інтереси молоді;

нечіткість визначення прав і обов'язків молоді та суб'єктів, які беруть участь у реалізації державної молодіжної політики.

Стратегія розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року (далі – Стратегія) визначає принципи, мету та завдання, спрямовані на подальше забезпечення створення належних організаційних, соціально-економічних, політико-правових умов соціального становлення та розвитку молоді.

2. Основні принципи, мета та завдання Стратегії

Стратегія базується на таких принципах:

пріоритетність реалізації молодіжних програм та ініціатив, спрямованих на розв'язання актуальних проблем молоді;

залучення громадських об'єднань, що представляють інтереси молоді, до процесу прийняття центральними і місцевими органами виконавчої влади рішень щодо розв'язання проблем молоді;

інформаційна відкритість.

Метою Стратегії є забезпечення провадження комплексної, послідовної та взаємоузгодженої діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських об'єднань, що представляють інтереси молоді, у справі формування та реалізації державної молодіжної політики, створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов для стимулювання освіти, зайнятості, ініціатив, творчості та інноваційної діяльності молоді.

Завданнями Стратегії є:

консолідація зусиль щодо створення умов для інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її освітнього і творчого потенціалу;

забезпечення участі молоді у формуванні та реалізації державної молодіжної політики;

підвищення ефективності реалізації державної молодіжної політики на державному, регіональному та місцевому рівнях;

підвищення конкурентоспроможності молоді на ринку праці.

3. Пріоритети реалізації державної молодіжної політики

Пріоритетами реалізації державної молодіжної політики є:

1) забезпечення доступної освіти шляхом:

забезпечення її безперервності;

задоволення потреб особистості та суспільства;

формування державного замовлення відповідно до потреб ринку праці;

налагодження співпраці роботодавців і навчальних закладів для стажування студентської та учнівської молоді, укладення договорів про працевлаштування випускників на перше робоче місце;

налагодження співпраці роботодавців і навчальних закладів для формування навчальних програм, програм стажування та проходження навчальної практики, залучення роботодавців до планування навчального процесу;

2) формування здорового способу життя молоді шляхом:

мотивації до здорового способу життя;
забезпечення розвитку фізичної культури та спорту;
проведення всеукраїнських, міжрегіональних і регіональних спортивних змагань, турнірів;

виконання програм, спрямованих на залучення молоді до занять фізичною культурою та спортом;

3) забезпечення зайнятості молоді на ринку праці шляхом:
стимулювання роботодавців у наданні першого робочого місця,
підвищення рівня конкурентоспроможності молоді;
запровадження у навчальних закладах факультативних занять з організації власної справи та набуття підприємницьких навичок;
здійснення заходів щодо сприяння зайнятості молоді, насамперед тієї, яка потребує соціального захисту;

сприяння підприємницькій діяльності молоді, визначення механізмів її підтримки;

запровадження системи підтвердження результатів неформального навчання молоді;

сприяння професійній орієнтації учнів 8 – 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів;

4) забезпечення молоді житлом шляхом:
надання пільгових довгострокових кредитів для будівництва (реконструкції) чи придбання житла за рахунок бюджетних коштів;

іпотечного пільгового кредитування за рахунок власних і залучених коштів Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву строком до 30 років та звільнення молодих сімей з дітьми від сплати відсотків за користування кредитом;

часткової компенсації відсоткової ставки кредиту, наданого для будівництва (реконструкції) чи придбання житла;

надання за рахунок державного бюджету державної підтримки для будівництва чи придбання житла в межах 30 відсотків його вартості;

5) активізація участі молоді у суспільно-політичному житті шляхом:
залучення молоді до формування та реалізації державної молодіжної політики;

залучення молоді до роботи в органах державної влади та органах місцевого самоврядування;

забезпечення участі молоді у розвитку громадянського суспільства;

6) сприяння інтеграції української молоді в європейське молодіжне співтовариство шляхом:

залучення центральними і місцевими органами виконавчої влади молоді, громадських об'єднань, що представляють її інтереси, до виконання міжнародних програм;

популяризації вивчення іноземних мов, що є поширеними у державах - членах Європейського Союзу;

розроблення молодіжних проектів та укладення міжнародних договорів;
сприяння навчанню талановитої молоді за кордоном;

розширення міжнародного молодіжного співробітництва;
сприяння інтеграції громадських об'єднань, що представляють інтереси молоді, до відповідних міжнародних організацій, співпраці таких об'єднань з українською діаспорою.

4. Етапи реалізації Стратегії

Реалізація Стратегії здійснюється трьома етапами.

На першому етапі (2013 – 2015 роки) передбачається:

удосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення реалізації державної молодіжної політики, зокрема підготовка пропозицій щодо внесення змін до Законів України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про молодіжні та дитячі громадські організації» та інших нормативно-правових актів;

розроблення та затвердження плану заходів з підтримки молоді на 2016 – 2020 роки;

підготовка пропозицій щодо внесення змін до законів стосовно зменшення вікових меж молоді до 28 років;

розроблення та затвердження регіональних програм реалізації державної молодіжної політики.

На другому етапі (2016 – 2018 роки) передбачається забезпечення активної участі у суспільному житті молоді, громадських об'єднань, що представляють її інтереси, а також збільшення обсягу фінансування молодіжних програм за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

На третьому етапі (2019 – 2020 роки) передбачається:

створення умов для надання молоді необхідних соціальних послуг з навчання, професійної підготовки, працевлаштування, житлового забезпечення тощо;

передача функцій з реалізації державної молодіжної політики органам місцевого самоврядування та громадським об'єднанням, що представляють інтереси молоді.

5. Шляхи реалізації Стратегії

Реалізація Стратегії здійснюється шляхом розроблення та затвердження в установленому порядку відповідних нормативно-правових актів щодо соціального становлення та розвитку молоді.

Координацію діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади з реалізації Стратегії здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у молодіжній сфері та сфері фізичної культури і спорту.

Стратегія реалізується за участю громадських об'єднань, що представляють інтереси молоді.

6. Результати реалізації Стратегії та оцінка її ефективності

Реалізація Стратегії сприятиме створенню необхідних умов для соціального становлення та розвитку молоді, поліпшення становища молоді та її активної участі у суспільному житті.

Очікуваними результатами реалізації Стратегії є:

створення умов для отримання молоддю якісної освіти, вдосконалення системи безперервної освіти, підтримки обдарованої та талановитої молоді;
популяризація здорового способу життя;
створення умов для зайнятості молоді, підвищення мотивації до праці, професійної підготовки та перепідготовки;
поліпшення житлових умов молоді та молодих сімей;
активізація участі молоді у формуванні та реалізації державної молодіжної політики;
збільшення кількості громадських об'єднань, що представляють інтереси молоді, та обсягів фінансування молодіжних програм;
інтеграція української молоді в європейське молодіжне співтовариство;
підвищення рівня активності молоді у суспільному житті.

Глава Адміністрації
Президента України

С.ЛЬОВОЧКІН

5.2.2. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки

Затверджено Указом Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015

1. Загальні положення

В Україні національно-патріотичне виховання дітей та молоді має стати одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства щодо розвитку громадянина як високоморальної особистості, яка плекає українські традиції, духовні цінності, володіє відповідними знаннями, вміннями та навичками, здатна реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства, сповідує європейські цінності, готова до виконання обов'язку із захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності України.

Актуальність національно-патріотичного виховання громадян, особливо дітей та молоді, зумовлюється процесом консолідації та розвитку українського суспільства, сучасними викликами, що стоять перед Україною і вимагають дальшого вдосконалення системи національно-патріотичного виховання, оптимізації державної політики у зазначеній сфері.

Національно-патріотичне виховання має набути характеру системної і цілеспрямованої діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, навчальних закладів, інститутів громадянського суспільства, громадян з формування у людини і громадянина високої національно-патріотичної свідомості, почуття відданості своїй державі.

В основу системи національно-патріотичного виховання має бути покладено ідеї зміцнення української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства, формування патріотизму у дітей та молоді.

Основними складовими національно-патріотичного виховання мають стати громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне, духовно-моральне виховання.

Формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості у дітей та молоді повинно здійснюватися на прикладах героїчної боротьби Українського народу за самовизначення і творення власної держави, ідеалів свободи, соборності та державності, успадкованих, зокрема, від княжої доби, українських козаків, Українських Січових Стрільців, армій Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки, учасників антибільшовицьких селянських повстань, загонів Карпатської Січі, Української повстанської армії, українців-повстанців у сталінських концтаборах, учасників дисидентського руху в Україні. Також національно-патріотичне виховання має здійснюватися на прикладах мужності та героїзму учасників революційних подій в Україні у 2004, 2013 – 2014 роках, учасників антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях.

У національно-патріотичному вихованні дітей та молоді важливо використати і виховний потенціал, пов'язаний із героїзмом українців, які боролися в арміях держав – учасників Антигітлерівської коаліції та в рухах опору нацистській Німеччині та її союзникам під час Другої світової війни 1939 – 1945 років, учасників міжнародних операцій з підтримки миру і безпеки.

Також одним із важливих чинників національно-патріотичного виховання має бути шанобливе ставлення до пам'яті про жертв комуністичного та інших тоталітарних режимів в Україні, зокрема жертв Голодомору, політичних репресій і депортацій.

Водночас важливою складовою національно-патріотичного виховання має стати поширення інформації про досягнення наших співвітчизників та їх внесок у скарбницю світової цивілізації, зокрема у сферах освіти, науки, культури, мистецтва, спорту.

Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки (далі – Стратегія) розроблена відповідно до положень Конституції України, законів України «Про освіту», «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті», «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939 – 1945 років», Постанови Верховної Ради України від 12 травня 2015 року № 373-VIII «Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді» та інших нормативно-правових актів, а також на основі аналізу стану і проблем національно-патріотичного виховання в Україні за часів її незалежності.

2. Стан і проблеми національно-патріотичного виховання дітей та молоді

Досвід державної політики впродовж усіх років незалежності України засвідчив, що національно-патріотичному вихованню дітей та молоді не приділялось достатньої уваги.

У зв'язку з цим актуалізувалася низка таких проблем:

відсутність ефективного механізму формування та реалізації державної політики у сфері національно-патріотичного виховання;

брак комунікацій з громадянським суспільством з питань національно-патріотичного виховання;

недостатні зусилля держави у сфері політики консолідації суспільства, формування активної громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості громадян України, особливо дітей і молоді;

брак духовності і моральності у суспільстві;

наявність істотних відмінностей у системах цінностей, світоглядних орієнтирах груп суспільства, населення певних територій держави, окремих громадян;

наявність імперсько-тоталітарних рудиментів у суспільній свідомості та зумовлених нищенням української духовно-культурної спадщини та історичної пам'яті розбіжностей в уявленнях про історичне минуле, зокрема про тоталітарну добу, голодомори і політичні репресії;

незавершеність процесу формування національного мовно-культурного простору, стійкості його ціннісної основи до зовнішнього втручання;

відсутність єдиної державної інформаційно-просвітницької політики щодо питань організації та висвітлення заходів із національно-патріотичного виховання;

перетворення інформаційного простору на поле маніпуляцій суспільною свідомістю, продукування ціннісної дезорієнтації;

недостатня нормативно-правова урегульованість сфери національно-патріотичного виховання;

недостатній рівень гармонізації законодавства й управлінських практик у сфері формування громадянської позиції з законодавством та кращими практиками держав Європейського Союзу та інших розвинутих держав;

відсутність єдиних методичного та термінологічного підходів до процесу національно-патріотичного виховання;

відсутність єдиних стандартів щодо процесів, суб'єктів, їх компетенції та повноважень, якості діяльності у сфері національно-патріотичного виховання;

недостатність кваліфікованого кадрового потенціалу в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, у навчальних закладах для організації та здійснення заходів із національно-патріотичного виховання, нерозвиненість низової ланки в системі координації виховних процесів у цьому напрямі;

низький рівень матеріально-технічного забезпечення та розвитку інфраструктури у сфері національно-патріотичного виховання.

Відтак, існує нагальна потреба вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді, надання цьому вкрай важливому для держави процесу системності.

3. Мета Стратегії

Метою Стратегії є визначення пріоритетів та основних напрямів національно-патріотичного виховання дітей та молоді, розвитку відповідних інститутів держави і суспільства, забезпечення змістового наповнення національно-патріотичного виховання на основі:

формування національно-культурної ідентичності, національно-патріотичного світогляду, збереження та розвитку духовно-моральних цінностей Українського народу;

усвідомлення досягнень Українського народу, його інтелектуальних і духовних надбань;

розвитку діяльнісної відданості у розбудові України, формування у дітей і молоді активної громадянської, державницької позиції та почуття власної гідності;

скоординованої роботи та взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері національно-патріотичного виховання, їх ефективної співпраці з громадськістю;

формування широкої громадської підтримки процесів національно-патріотичного виховання, розширення ролі та можливостей громадських об'єднань, підвищення ролі сім'ї, активної участі волонтерів, активістів;

забезпечення системних змін, досягнення високої якості, ефективності, цілеспрямованого та прогнозованого розвитку у сфері національно-патріотичного виховання;

сприяння консолідації українського суспільства навколо ідей спільного майбутнього, захисту територіальної цілісності України, реформ і державотворення.

4. Основні напрями досягнення мети Стратегії

Досягнення мети Стратегії здійснюватиметься за такими основними напрямами:

удосконалення нормативно-правової бази стосовно національно-патріотичного виховання дітей і молоді;

підвищення ролі української мови як національної цінності; забезпечення належної організації науково-дослідної та методичної роботи у сфері національно-патріотичного виховання;

вивчення сучасних виховних систем, технологій і методик у сфері національно-патріотичного виховання, узагальнення та поширення

найкращого досвіду у цій сфері;

впровадження навчальних дисциплін духовно-морального спрямування як основи формування особистості та підґрунтя для національно-патріотичного виховання;

формування єдиних стандартів діяльності у сфері національно-патріотичного виховання та інструментів їх впровадження;

підвищення професійної компетентності фахівців у сфері національно-патріотичного виховання, налагодження конструктивної взаємодії між суб'єктами національно-патріотичного виховання;

забезпечення умов і підтримки з боку держави для ефективної діяльності інститутів громадянського суспільства у сфері національно-патріотичного виховання;

забезпечення оптимальної скоординованої діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері національно-патріотичного виховання;

організація та координація інформаційно-просвітницької роботи у сфері національно-патріотичного виховання;

здійснення заходів, спрямованих на підвищення престижу військової служби;

упорядкування та вдосконалення системи допризовної військової підготовки, підготовки з військово-облікових спеціальностей;

профілактика негативних проявів поведінки, злочинності, наркоманії, алкоголізму серед дітей та молоді шляхом залучення дітей і молоді до участі у заходах із національно-патріотичного виховання;

розвиток міжнародної співпраці з державами Європейського Союзу та іншими розвинутими державами, які успішно впроваджують заходи у сфері національно-патріотичного виховання;

створення системи ефективного моніторингу у сфері національно-патріотичного виховання.

5. Цільові групи Стратегії

Цільовими групами Стратегії є молоді громадяни, які визначають свої життєві перспективи та потребують насамперед світоглядної опори, що не суперечить їхньому практичному досвіду, але розкриває нові можливості, а також діти з огляду на актуальність для них прикладів для наслідування, способів поведінки, що дають їм визнання в колективі однолітків і серед дорослих.

6. Сфери національно-патріотичного виховання

Національно-патріотичне виховання має охоплювати насамперед такі сфери:

освіта;

наука;

культура та мистецтво;

профорієнтація на військові спеціальності;

історія, вшанування пам'ятних дат та історичних постатей;

краєзнавство;

туризм;

охорона довкілля;

фізкультура, спорт, популяризація здорового способу життя;
цивільна оборона;
оборона України.

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді має здійснюватися згідно з розробленими відповідними центральними органами виконавчої влади концепціями, заходами у відповідних сферах національно-патріотичного виховання, із залученням провідних вчених, незалежних експертів, із урахуванням міжнародного досвіду.

7. Стандарти у сфері національно-патріотичного виховання

У сфері національно-патріотичного виховання дітей та молоді мають бути розроблені уповноваженим центральним органом виконавчої влади за участю вчених, незалежних експертів, з урахуванням кращого міжнародного досвіду успішних демократичних держав та упроваджені єдині стандарти, зокрема щодо засобів і способів, форм і методів національно-патріотичного виховання, оцінки досягнень відповідних суб'єктів у цій сфері та їх компетентності.

8. Шляхи та механізми реалізації Стратегії

Для об'єднання зусиль органів державної влади, органів місцевого самоврядування у сфері національно-патріотичного виховання існує потреба у впровадженні єдиної державної політики, адекватних механізмів для консолідації і координації відповідної роботи в економічній, політичній, соціальній, культурній та інших сферах.

Ефективна реалізація Стратегії потребує:

чіткої координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади у сфері національно-патріотичного виховання;

здійснення заходів з активізації національно-патріотичного виховання дітей та молоді на всіх рівнях такої діяльності у тісній взаємодії між державою та інститутами громадянського суспільства на принципах взаємозацікавленого співробітництва;

підвищення рівня організації, покращення функціонування як окремих елементів системи національно-патріотичного виховання, так і всієї системи в цілому;

створення механізму підтримки об'єднань, центрів, клубів, діяльність яких пов'язана з національно-патріотичним вихованням дітей та молоді;

розроблення системи заохочення громадських об'єднань та активістів за плідну діяльність у сфері національно-патріотичного виховання дітей і молоді.

Для цього має бути розроблено дієвий механізм формування і реалізації державної політики, зокрема опрацьовано питання щодо визначення центрального органу виконавчої влади, на який буде покладено здійснення такої координації, проведення ґрунтовного дослідження сучасного стану національно-патріотичного виховання дітей та молоді, організацію його поточного моніторингу.

Активізація роботи з національно-патріотичного виховання дітей та молоді на місцевому рівні потребує створення місцевими державними адміністраціями координаційних рад з питань національно-патріотичного виховання як дорадчих органів при місцевих державних адміністраціях із залученням до складу таких рад фахівців з питань освіти, молодіжної політики, фізичної культури та спорту, культури та мистецтва, запобігання надзвичайним ситуаціям, представників Товариства сприяння обороні України, а також інститутів громадянського суспільства відповідного спрямування.

9. Підвищення кваліфікації та професійної компетентності фахівців у сфері національно-патріотичного виховання

Важливим кроком реалізації Стратегії є кадрове забезпечення процесу національно-патріотичного виховання дітей та молоді. У зв'язку з цим на початковому етапі розбудови системи національно-патріотичного виховання зусилля державних органів і неурядових організацій мають бути зосереджені на організації підготовки фахівців із національно-патріотичного виховання дітей та молоді, підвищенні кваліфікації фахівців, які працюють у цій сфері, оволодінні ними знаннями, уміннями і навичками, розробленні для цього відповідних навчальних програм, що забезпечить ефективне впровадження змісту національно-патріотичного виховання, визначеного Стратегією.

Удосконалення професійної компетентності фахівців із національно-патріотичного виховання має відбуватися за допомогою сучасних інтерактивних форм і методів роботи.

10. Удосконалення нормативно-правової бази з національно-патріотичного виховання дітей і молоді

Дальше вдосконалення нормативно-правової бази з питань національно-патріотичного виховання має відбуватися комплексно та у стислий період часу шляхом підготовки нових та внесення змін до чинних нормативно-правових актів щодо:

закріплення в установленому порядку завдань та повноважень центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері національно-патріотичного виховання;

створення єдиної нормативно-правової основи національно-патріотичного виховання в системі освіти;

визначення механізму взаємодії органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства у сфері національно-патріотичного виховання.

11. Реалізація, моніторинг за впровадженням Стратегії

Реалізація Стратегії забезпечуватиметься спільними зусиллями органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства.

Для здійснення моніторингу реалізації Стратегії залучатимуться в установленому порядку представники інститутів громадянського суспільства, вчені, фахівці.

Оцінка ефективності реалізації Стратегії ґрунтуватиметься на результатах виконання відповідного плану дій.

Індикаторами ефективності реалізації заходів із національно-патріотичного виховання дітей та молоді мають стати, зокрема:

збільшення відвідуваності дітьми та молоддю закладів, що популяризують культурні та національно-мистецькі традиції Українського народу, а також експозицій музеїв, присвячених національно-визвольній боротьбі за незалежність і територіальну цілісність України;

підвищення рівня знань у дітей і молоді про видатних особистостей українського державотворення, визначних вітчизняних учених, педагогів, спортсменів, провідних діячів культури і мистецтва, а також духовних провідників Українського народу;

збільшення передплати та обсягів розповсюдження україномовних дитячих і молодіжних друкованих видань;

збільшення кількості глядачів на переглядах творів кіномистецтва, що розкривають героїчне минуле та сьогодення Українського народу;

розширення сфери застосування української мови дітьми та молоддю; збільшення кількості дітей і молоді, які пишаються своїм українським походженням, громадянством;

збільшення кількості дітей і молоді, які подорожують в інші регіони України та до держав Європейського Союзу;

збільшення чисельності членів громадських об'єднань, діяльність яких спрямована на національно-патріотичне виховання дітей та молоді;

збільшення кількості проведених зустрічей дітей і молоді з ветеранами війни, борцями за незалежність України у ХХ столітті, учасниками антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях;

збільшення чисельності молоді, готової до виконання обов'язку із захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності України;

збільшення кількості заходів із вшанування героїв боротьби Українського народу за незалежність і територіальну цілісність України.

Глава Адміністрації Президента України

Б. ЛОЖКІН

5.2.3. Державна цільова соціальна програма

«Молодь України» на 2016 – 2020 роки

Затверджено постановою Кабінету Міністрів України

від 18 лютого 2016 р. № 148

Мета програми

Метою Програми є створення сприятливих умов для розвитку і самореалізації української молоді, формування її громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості.

Шляхи і способи розв'язання проблеми

Реалізація попередніх програм дала певні позитивні результати. Напрацьовано нові механізми підтримки молоді, що знайшли своє відображення у дорожній карті реформування молодіжної сфери. Проте існує ще багато проблем, пов'язаних з достатньо низьким рівнем економічної та громадської активності молоді. Так, за результатами соціологічного дослідження у 2015 році попри існування достатньої кількості молодіжних громадських організацій тільки 2 відсотки молоді є членами таких організацій та 6 відсотків молоді відвідують організовані ними заходи.

Залишається доволі низькою участь молоді у суспільно-політичному житті держави і формуванні політики з питань, що впливають на її життя, розвиток та вирішення нагальних проблем. Тільки 5 відсотків молодих людей брали участь в обговоренні законопроектів на державному або місцевому рівні.

Досягнення мети Програми може бути забезпечено за кількома варіантами.

Перший варіант реалізації Програми полягає у застосуванні традиційного механізму організації роботи з молоддю – на основі діючої управлінської вертикалі: центральні органи виконавчої влади – структурні підрозділи з питань молоді та спорту місцевих держадміністрацій – молодь. Проте така модель, як правило, майже цілком орієнтована на розв'язання проблем за рахунок бюджетних коштів, нівелює управлінську роль молодіжних громадських об'єднань, обмежує активність органів місцевого самоврядування.

Другий, оптимальний варіант реалізації Програми дасть змогу досягнути мету, оскільки забезпечить:

спільну та скоординовану діяльність органів виконавчої влади з інститутами громадянського суспільства: молодіжними та дитячими громадськими організаціями; організаціями, установами та закладами, що працюють з молоддю і волонтерами, за безпосередньою участю молоді;

підтримку соціально значущих проектів інститутів громадянського суспільства, зокрема молодіжних та дитячих громадських організацій;

посилення роботи з розвитку міжнародного молодіжного співробітництва, сприяння інтеграції молоді у світову та європейську молодіжну спільноту;

застосування кращих досягнень світової та європейської практики формування та реалізації політики у молодіжній сфері.

Такий варіант реалізації Програми ґрунтується на системі загальноєвропейських принципів: відкритості, рівності можливостей, реалістичності Програми, дієвому та відповідальному підході, а також безпосередньому залученні молоді до її виконання.

Це сприятиме:

посиленню ролі молоді у суспільно-політичному житті держави та становленню її як одного із ключових суб'єктів державної політики у молодіжній сфері;

дієвій співпраці із залученням громадянського суспільства;

органічному поєднанню в ціннісних орієнтаціях молоді громадянської позиції та патріотизму;

фінансуванню заходів з виконання Програми за рахунок державного, місцевого бюджетів, надходжень від донорських та благодійних фондів;

створенню умов для розширення соціальних гарантій молоді;

підвищенню рівня доступу молоді до якісної освіти та створенню умов для її зайнятості.

З метою раціонального використання ресурсів Програма передбачає концентрацію зусиль на таких пріоритетних завданнях:

формування громадянської позиції і національно-патріотичне виховання – шляхом здійснення заходів, спрямованих на відродження національно-патріотичного виховання, утвердження громадянської свідомості і активної життєвої позиції молоді;

здоровий спосіб життя молоді – шляхом здійснення заходів, спрямованих на популяризацію та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді;

розвиток неформальної освіти – шляхом здійснення заходів, спрямованих на набуття молодими людьми знань, навичок та інших компетентностей поза системою освіти, зокрема шляхом участі у волонтерській діяльності;

зайнятість молоді – шляхом створення умов та здійснення заходів, спрямованих на працевлаштування молоді (забезпечення первинної і вторинної зайнятості та самозайнятості молоді);

житло для молоді – шляхом створення умов для забезпечення молоді житлом;

партнерська підтримка молоді, що проживає на тимчасово окупованій території України, та внутрішньо переміщених осіб – шляхом здійснення заходів, спрямованих на соціальне становлення та підтримку молоді з числа внутрішньо переміщених осіб.

Процес реалізації Програми передбачає здійснення комплексу експертно-аналітичних, організаційних, впроваджувальних і підсумкових оціночних заходів із застосуванням гендерного підходу.

Координацію міжвідомчої співпраці щодо реалізації державної політики у молодіжній сфері здійснюватиме Мінмолодьспорт.

Прогнозні обсяги та джерела фінансування Програми наведені у додатку 1.

Завдання і заходи

Завдання і заходи з виконання Програми, спрямовані на розв'язання проблем та досягнення мети Програми, наведені у додатку 2.

Очікувані результати, ефективність Програми

Виконання Програми дасть змогу:

збільшити щороку на 10 відсотків кількість молоді, залученої до програм та заходів, спрямованих на національно-патріотичне виховання та підвищення рівня громадянської свідомості молоді;

збільшити щороку на 4 відсотки чисельність молоді, залученої до популяризації та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я;

створити цілісну систему неформальної освіти молоді;

збільшити щороку на 50 осіб підготовку працівників, які працюють з молоддю, із залученням державних службовців молодіжної сфери і представників молодіжних громадських організацій та забезпечити видачу зазначеним працівникам відповідних сертифікатів;

забезпечити розвиток молодіжного підприємництва шляхом удосконалення існуючої нормативно-правової бази та систематизації преференцій для молодих підприємців, формування підприємницьких навичок молоді;

забезпечити надання підтримки молоді у працевлаштуванні та сприяти створенню для неї нових робочих місць;

підвищити рівень самоорганізації і самоврядування інститутів громадянського суспільства та їх осередків;

забезпечити залучення молоді до волонтерства як форми суспільно значущої діяльності вторинної зайнятості;

знизити рівень правопорушень серед молоді до 2020 року на 20 відсотків, активізувавши правову освіту та участь молоді у суспільно значущій громадській діяльності;

забезпечити ефективне виконання державних і регіональних програм з метою забезпечення молоді житлом, насамперед осіб з особливими потребами, молодих сімей, що мають у своєму складі учасників бойових дій, інвалідів війни, а також молодих сімей, один із членів якої загинув (пропав безвісти) або помер внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час захисту Батьківщини;

забезпечити інтеграцію української молоді в європейські та світові молодіжні структури;

збільшити щороку на 5 відсотків чисельність молоді, що бере участь у реалізації проектів ЄС та інших іноземних держав, зокрема програми "Erasmus +".

Оцінка стану виконання Програми проводиться Мінмолодьспортом разом з науковими установами.

У разі потреби здійснюватимуться перегляд запланованої діяльності, пошук та впровадження більш ефективних способів розв'язання проблеми.

Очікувані результати виконання Програми наведено у додатку 3.

Обсяги та джерела фінансування

Видатки на виконання Програми здійснюватимуться за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством.

Орієнтовний обсяг фінансування Програми становить 501284,68 тис. гривень, у тому числі 210142,1 тис. гривень – за рахунок коштів державного бюджету, 277882,58 тис. гривень – місцевих бюджетів, 13260 тис. гривень – за рахунок інших джерел.

Обсяг видатків, необхідних для виконання Програми, визначається щороку з урахуванням можливостей державного та місцевих бюджетів під час формування їх показників.

5.2.4. Положення про Премію Верховної Ради України за внесок молоді у розвиток парламентаризму, місцевого самоврядування

Затверджено Постановою Верховної Ради України
від 22 травня 2003 року № 840-IV

1. Премія Верховної Ради України за внесок молоді у розвиток парламентаризму, місцевого самоврядування (далі – Премія) присуджується особам, які активно сприяли процесам державотворення, розвитку парламентаризму та місцевого самоврядування, досягли значних результатів у вирішенні соціальних і правових питань.

2. Щороку, як правило до 1 грудня, присуджується десять премій, грошова частина яких становить п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян кожна.

3. Премія присуджується особам – громадянам України віком до 35 років, молодіжним та, як виняток, дитячим громадським організаціям Верховною Радою України.

Премія повторно не присуджується.

4. Клопотання про присудження Премії подається до Комітету Верховної Ради України з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму центральними органами виконавчої влади, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами, всеукраїнськими молодіжними громадськими організаціями щорічно до 1 вересня.

До клопотання додаються відомості про досягнення особи або молодіжної громадської організації, які заслуговують на відзначення Премією.

5. Подання про присудження Премії вноситься до Верховної Ради України Комітетом Верховної Ради України з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму.

6. Відповідно до Постанови Верховної Ради України про присудження Премії здійснюються виплати грошової частини Премії її лауреатам.

Оформлення дипломів лауреата Премії, їх облік та реєстрація здійснюються Управлінням кадрів Апарату Верховної Ради України.

7. Фінансування видатків, пов'язаних з виплатою Премії, здійснюється за рахунок призначень, передбачених у Державному бюджеті України на обслуговування діяльності Верховної Ради України.

8. Диплом лауреата Премії та її грошова частина вручаються в урочистій обстановці Головою Верховної Ради України або за його дорученням заступниками Голови Верховної Ради України, Головою Комітету Верховної Ради України з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму.

5.2.5. Положення Про Премію Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові України

Затверджено постановою Кабінету Міністрів України

від 21 листопада 2007 р. № 1333

(у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 223)

1. Премія Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові України (далі – Премія) присуджується молоді, особливі досягнення якої сприяють розвитку молодіжних ініціатив на місцевому рівні.

2. Премія присуджується особам віком до 35 років за досягнення у розбудові України протягом календарного року, що передує її присудженню. При цьому можуть також враховуватися досягнення кандидата на присудження Премії за попередні роки.

Щороку присуджується до 20 Премій у розмірі 50 тис. гривень кожна.

Премія не присуджується повторно, а також за досягнення, передбачені у пункті 3 цього Положення, за які особи відзначені державними нагородами.

3. Премія присуджується за особливі досягнення, що сприяють розвитку молодіжних ініціатив на місцевому рівні, у попередньому році за такими напрямками:

1) правозахисна та політична діяльність, боротьба з корупцією, розвиток місцевого самоврядування та місцевої самоорганізації населення, вирішення питань житлово-комунального господарства;

2) національно-патріотичне виховання громадян, підготовка молоді до захисту незалежності і територіальної цілісності України, розвиток волонтерського руху, сприяння Збройним Силам та іншим утвореним відповідно до законів військовим формуванням та правоохоронним органам спеціального призначення, надання допомоги особам, які беруть або брали участь в антитерористичній операції в Донецькій і Луганській областях;

3) вшанування та надання допомоги учасникам боротьби за незалежність України у ХХ столітті, жертвам політичних репресій та членам їх сімей, впорядкування військово-меморіальних об'єктів, пов'язаних з боротьбою за незалежність і територіальну цілісність України;

4) впровадження творчих та новітніх ідей у створенні та веденні бізнесу, створення нових робочих місць, освіта та працевлаштування соціально уразливих категорій населення, у тому числі осіб з особливими потребами, внутрішньо переміщених осіб тощо;

5) популяризація здорового способу життя, спортивної діяльності, профілактики та охорони здоров'я населення;

6) утвердження ролі сім'ї в суспільстві, захист дитинства, материнства та батьківства;

7) культурно-мистецька та наукова діяльність, збереження і популяризація історичної та культурної спадщини;

8) захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, охорона навколишнього природного середовища, захист тварин.

Молодіжні ініціативи на місцевому рівні повинні бути реалізовані в більш як одній адміністративно-територіальній одиниці в межах Автономної Республіки Крим, області, м. Києва та Севастополя.

4. З метою проведення відбору кандидатів на присудження Премії утворюється Комітет з присудження Премії Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові України (далі – Комітет).

Комітет розглядає відповідно до покладених на нього завдань пропозиції про присудження Премії, проводить відбір кандидатів.

Комітет складається з дев'яти осіб.

До складу Комітету входять Віце-прем'єр-міністр України (голова Комітету), Міністр молоді та спорту (заступник голови Комітету), заступник Міністра молоді та спорту (секретар Комітету), а також по два представники від всеукраїнських громадських об'єднань (за згодою), благодійних, міжнародних організацій (за згодою) та загальнодержавних засобів масової інформації (журналісти) (за згодою).

Персональний склад Комітету затверджується його головою за поданням Мінмолодьспорту.

Члени Комітету беруть участь у його роботі на громадських засадах.

Члени Комітету зобов'язані не допускати конфлікту інтересів під час розгляду пропозицій про висунення кандидатів на присудження Премії.

Перед початком розгляду пропозицій про висунення кандидатів на присудження Премії член Комітету зобов'язаний повідомити про наявність конфлікту інтересів та надати пояснення щодо обставин, які можуть перешкоджати об'єктивному виконанню ним обов'язків.

Член Комітету, в якого виявлено конфлікт інтересів, утримується під час голосування з питань, що його становлять.

Організаційною формою роботи Комітету є засідання, які проводяться у разі потреби. Засідання Комітету проводить його голова або за дорученням голови Комітету його заступник.

Засідання Комітету вважається правоможним, якщо на ньому присутні не менш як дві третини його складу.

Пропозиції щодо розгляду питань на засіданні Комітету вносять голова та члени Комітету.

Рішення Комітету про висунення кандидатів на присудження Премії приймається відкритим голосуванням простою більшістю голосів присутніх на засіданні членів Комітету.

Комітет може прийняти рішення про висунення менш як 20 кандидатів на присудження Премії.

У разі рівного розподілу голосів вирішальним є голос голови Комітету.

5. Рішення Комітету оформляється протоколом, який підписує його голова або заступник голови, що проводить засідання.

Рішення Комітету є підставою для підготовки проекту розпорядження Кабінету Міністрів України про присудження Премії.

6. Організаційне, інформаційне та технічне забезпечення діяльності Комітету покладається на Мінмолодьспорт.

7. Для здобуття Премії районні, районні у мм. Києві та Севастополі держадміністрації, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання, які не мають статусу всеукраїнських, відокремлені підрозділи всеукраїнських громадських об'єднань, благодійні організації, місцеві або регіональні засоби масової інформації подають до 1 березня (у 2016 році – до 1 червня) Мінмолодьспорту, але не більш як на одну особу:

1) пропозиції про присудження Премії за формою, затвердженою Мінмолодьспортом;

2) матеріали презентації кандидата на присудження Премії (відео-, фотопрезентації, наукові та навчально-методичні публікації, матеріали в місцевих, регіональних та всеукраїнських засобах масової інформації, на веб-порталах тощо);

3) характеристику кандидата на присудження Премії із зазначенням його досягнень (інформації про реалізовані громадські проекти та отриманий соціальний ефект) за підписом керівника, що скріплюється печаткою;

4) копію паспорта кандидата на присудження Премії;

5) копію реєстраційного номера облікової картки платника податку згідно з Державним реєстром фізичних осіб – платників податків, крім осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомити про це відповідному контролюючому органу і мають відмітку у паспорті;

б) згоду кандидата на обробку персональних даних.

8. Мінмолодьспорт:

1) затверджує критерії висунення кандидата на присудження Премії;

2) забезпечує прийняття та попередній розгляд документів, зазначених у пункті 7 цього Положення;

3) готує пропозиції щодо відповідності документів, зазначених у пункті 7 цього Положення, пунктам 2, 3, 7 цього Положення та подає їх разом з документами на розгляд Комітету;

4) готує щороку згідно з рішенням Комітету проект розпорядження Кабінету Міністрів України про присудження Премії та в установленому порядку подає його до 1 серпня на розгляд Кабінету Міністрів України.

9. Розпорядження Кабінету Міністрів України про присудження Премії є підставою для вручення лауреату диплома, нагрудного знака та здійснення виплати грошової винагороди.

10. Фінансування видатків, пов'язаних з виплатою Премії, здійснюється за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті Мінмолодьспорту за програмою «Здійснення заходів державної політики з питань молоді та державна підтримка молодіжних та дитячих громадських організацій».

11. Диплом, нагрудний знак і грошова винагорода вручаються в урочистій обстановці Прем'єр-міністром України або Віце-прем'єр-міністром України чи за їх дорученням – Міністром молоді та спорту.

У разі відсутності лауреата під час урочистого вручення диплом, нагрудний знак і грошова винагорода вручаються йому Міністром молоді та спорту.

5.3. Завдання та запитання для самоперевірки

1. Які основні завдання Державної цільової соціальної програми «молодь України» на 2016 – 2020 роки?

2. Які основні пріоритети «Стратегії державної молодіжної політики»?

3. Які основні пріоритети «Стратегії національно-патріотичного виховання молоді»?

4. З'ясуйте, який стратегічний або програмний документ з питань державної молодіжної політики у Вашій області, районі, територіальній громаді?

Список рекомендованої літератури

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. : із змінами. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : закон України від 5 лютого 1993 р. № 2998-ХІІ. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2998-12>.
3. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні : декларація від 15 грудня 1992 р. № 2859-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 16. – С. 407 – 409.
4. Про молодіжні та дитячі громадські організації : закон України від 1 грудня 1998 року № 281-ХІV. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=281-14>.
5. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : закон України від 21 червня 2001 року № 2558-ІІІ. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>.
6. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» (щодо включення до видатків місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів, видатків на підтримку діяльності молодіжних центрів): закон України від 7 грудня 2017 р. № 2233-VІІІ. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2233-19>.
7. Про Рекомендації парламентських слухань про становище молоді в Україні на тему: «Ціннісні орієнтації сучасної української молоді»: постанова Верховної Ради України від 23 лютого 2017 р. № 1908-VІІІ. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1908-19>.
8. Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року : указ Президента України від від 27 вересня 2013 р. № 532/2013. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/532/2013>.
9. Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді : указ Президента України від 12 червня 2015 р. 334/2015. – Режим доступу : <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/334/2015>.
10. Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки : указ Президента України від 13 жовтня 2015 р. № 580/2015. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>.
11. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016 – 2020 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. № 148. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-п>.

12. Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2009 – 2015 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 28 січня 2009 р. № 41. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/41-2009-п>.

13. Про затвердження Загальнодержавної програми підтримки молоді на 2004 – 2008 роки : закон України від 18 листопада 2003 р. № 1281-IV. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1281-15>.

14. Про затвердження Типового положення про Координаційну раду з питань національно-патріотичного виховання при місцевій державній адміністрації : постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 р. № 999. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999-2016-п>.

15. Про роль середньої школи в підготовці молоді до життя : рекомендація № R (83) 13 Ради Європи : Комітет міністрів від 23 верес. 1983 р. – Режим доступу : [http://www.coe.kiev.ua/docs/km/r\(83\)13.htm](http://www.coe.kiev.ua/docs/km/r(83)13.htm).

16. Про участь громадян у місцевому публічному житті : рекомендація Rec(2001) 19 Ради Європи від 6 грудня 2001 р. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_739.

17. Переглянута Європейська хартія участі молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівні (21 травня 2003 р.) : Конгрес місцевих та регіональних влад Європи. – Режим доступу : http://humanrightsukraine.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/eu_charter_ukr.pdf.

18. Рекомендація CM/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу від 31 травня 2017 р. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93>.

19. Бородін Є. Визначення понять «активність молоді» та «участь молоді» в молодіжній політиці: державно-управлінський аспект / Є. Бородін, І. Хохич // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2012. – Вип. 3 (14). – С. 20 – 28.

20. Бородін Є. Ціннісні аспекти формування молодіжної політики / Є. Бородін, Ю. Шайгородський // Сучасна українська політика. – 2011. – Вип. 22. – С. 202 – 210.

21. Бородін Є. І. Визначення вікових меж молоді в державній молодіжній політиці в Україні / Є. І. Бородін // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2003. – Вип. 3. – С. 12 – 20.

22. Бородін Є. І. Визначення термінів державної молодіжної політики в законах України / Є. І. Бородін // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д. : Дніпропетр.

регіон. ін.-т держ. управл. УАДУ при Президентіві України, 2003. – Вип. 1. – С. 3 – 11.

23. Бородін Є. І. Держава і молодь: історія ювенального законодавства в Україні (середина 80-х – початок 90-х років ХХ ст.) / Є. І. Бородін. – К. : Український центр політичного менеджменту, 2004. – 238 с.

24. Бородін Є. І. Державна молодіжна політика в незалежній Україні: формування та розвиток національної моделі (1991 – 2006 рр.) / Є. І. Бородін // Грані. – 2006. – № 6. – С. 53 – 57, 2007. – № 1. – С. 3 – 8.

25. Бородін Є. І. Державна молодіжна політика в Україні (на матеріалах указів і розпоряджень Президента України 1991 – 2001 рр.) / Є. І. Бородін // Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України. Історіографія та джерелознавство в часовому вимірі : міжвуз. зб. наук. пр. – Д. : РВВ ДНУ, 2003. – С. 180 – 190.

26. Бородін Є. І. Державна молодіжна політика в Україні: процес формування та розвитку (1991 – 2004 рр.) : моногр. – Д. : Пороги, 2008. – 429 с.

27. Бородін Є. І. Діяльність Президента України щодо реформування органів виконавчої влади з питань молодіжної політики (1991 – 2004 рр.) / Є. І. Бородін // Грані. – 2006. – № 1. – С. 37 – 41, № 2. – С. 39 – 45.

28. Бородін Є. І. Європейські структури та програми з питань молоді / Є. І. Бородін, І. І. Хожило // Аспекти публічного управління : зб. наук. пр. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2014. – № 9 – 10 (11 – 12). – С. 36 – 41.

29. Бородін Є. І. Загальнодержавна молодіжна програма в Україні в контексті удосконалення механізму державної молодіжної політики / Є. І. Бородін // Публічне адміністрування: теорія та практика : електронний зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д. : ДРІДУ НАДУ. – 2010. – Режим доступу : <http://dridu.dp.ua/zbirnik/index.html>.

30. Бородін Є. І. Загальнодержавні молодіжні форуми та конгреси у незалежній Україні (1991 – 2001 рр.) / Є. І. Бородін // Вісн. Дніпропетр. ун-ту. Історія та археологія. – 2003. – Вип. 11. – С. 85 – 94.

31. Бородін Є. І. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»: історія змін та доповнень (1994 – 2004 рр.) / Є. І. Бородін // Грані. – 2005. – № 1. – С. 3 – 13.

32. Бородін Є. І. Історія визначення вікових меж молоді в державній молодіжній політиці в Україні / Є. І. Бородін // Бористен. – 2003. – № 12. – С. 10 – 12.

33. Бородін Є. І. Історія підготовки та прийняття Закону СРСР «Про загальні засади державної молодіжної політики в СРСР» (1989 – 1991 рр.) / Є. І. Бородін // Грані. – 2003. – № 1. – С. 16 – 22.

34. Бородин Є. І. Історія прийняття Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1992 – 1993 рр.) / Є. І. Бородин // Грані. – 2003. – № 6. – С. 3 – 9.
35. Бородин Є. І. Історія розробки Загальнодержавної програми підтримки молоді в Україні (початок ХХІ сторіччя) / Є. І. Бородин // Грані. – 2005. – № 3. – С. 3 – 9.
36. Бородин Є. І. Історія створення державного молодіжного відомства в Україні (1990 – 1992 рр.) / Є. І. Бородин // Грані. – 2004. – № 2. – С. 9 – 14.
37. Бородин Є. І. Історія створення Закону України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» / Є. І. Бородин // Грані. – 2004. – № 1. – С. 16 – 25.
38. Бородин Є. І. Історія створення Закону України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» / Є. І. Бородин // Грані. – 2004. – № 6. – С. 3 – 8.
39. Бородин Є. І. Історія формування державної молодіжної політики в Україні (1991 – 2004 рр.) : моногр. – Д. : Герда, 2006. – 472 с.
40. Бородин Є. І. Історія формування поняття «державна молодіжна політика» в законодавстві України / Є. І. Бородин // Бористен. – 2004. – № 10. – С. 14 – 16.
41. Бородин Є. І. Концептуальні та програмні документи Ради Європи та Європейського Союзу щодо підтримки молоді / Є. І. Бородин // Кращі практики в молодіжній політиці : наук.-метод. зб. / уклад. : О. В. Кулініч, В. В. Нестеренко. – Харків: Нове слово, 2008. – С. 138 – 140.
42. Бородин Є. І. Координаційні ради з питань молодіжної політики: сучасний український досвід / Є. І. Бородин // Вісник Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту. – 2010. – № 1 – 2. – С. 118 – 123.
43. Бородин Є. І. Міністерство України у справах молоді та спорту: становлення молодіжної політики незалежної держави (1991 – 1996 рр.) / Є. І. Бородин // Грані. – 2005. – № 4. – С. 3 – 8, № 6. – С. 46 – 55.
44. Бородин Є. І. Молодіжне законодавство України в історичній ретроспективі (1991 – 2004 рр.) / Є. І. Бородин // Вісн. Дніпропетр. ун-ту. Історія та археологія. – Д. : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2010. – Т. 18. – № 1/1. Серія: історія та археологія. – Вип. 18. – С. 64 – 72.
45. Бородин Є. І. Національна рада з питань молодіжної політики при Президентіві України (1995 – 2004 рр.) / Є. І. Бородин // Вісн. Дніпропетр. ун-ту. – 2005. – № 5. – С. 68 – 79.
46. Бородин Є. І. Органи виконавчої влади з питань молодіжної політики в Україні: досвід структурних реорганізацій / Є. І. Бородин // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. праць / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) та ін. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2010. – Вип. 1 (4). – С. 202 – 210.

47. Бородін Є. І. Органи виконавчої влади з питань молодіжної політики в Україні: досвід структурних реорганізацій / Є. І. Бородін // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2010. – Вип. 1 (4). – С. 202 – 210.
48. Бородін Є. І. Парламентські відзнаки для молоді в незалежній Україні: історія заснування / Є. І. Бородін // Бористен. – 2006. – № 1. – С. 19 – 21.
49. Бородін Є. І. Питання державної молодіжної політики в щорічних посланнях Президента України (2000 – 2004 рр.) / Є. І. Бородін // Бористен. – 2004. – № 12. – С. 14 – 18.
50. Бородін Є. І. Рік молоді в Україні: перший досвід підготовки та проведення / Є. І. Бородін // Грані. – 2010. – № 4. – С. 135 – 140.
51. Бородін Є. І. Розроблення державної молодіжної політики в програмах діяльності урядів України (II половина 1990-х – початок 2000-х років) / Є. І. Бородін // Бористен. – 2004. – № 11. – С. 13 – 15.
52. Бородін Є. І. Державна молодіжна політика як специфічний напрям діяльності держави в Україні / Є. І. Бородін // Україна на зламі тисячоліть – 20 років незалежності (1991 – 2011) : зб. наук. пр. / редкол. Кобець А. С. (відп. ред.) та ін. – Д. : Вид-во, 2011. – Вип. 3. – С. 32 – 39.
53. Бородін Є. І. Загальні засади державної молодіжної політики в Україні / Є. І. Бородін. – Д. : Журфонд, 2013. – 136 с. (укр., рос., англ.) Borodin Yevgeniy I. General bases of the state youth policy in Ukraine / Yevgeniy I. Borodin. – Dnipropetrovsk : Jourfond, 2013. – 136 p.
54. Бородін Є. І. Консультативно-дорадчі органи з питань соціального розвитку студентської молоді: державно-управлінський аспект / Є. І. Бородін, Т. М. Тарасенко // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2011. – Вип. 2 (9). – С. 86 – 96.
55. Бородін Є. І. Розвиток студентського самоврядування як напрям державної підтримки молоді в Україні / Є. І. Бородін, Т. М. Тарасенко // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2010. – Вип. 4 (7). – С. 183 – 191.
56. Бородін Є. І. Студентська молодь як об'єкт державної молодіжної політики / Є. І. Бородін, Т. М. Тарасенко // Гуманітарно-виховні процеси, тенденції і перспективи вищої професійної освіти (присвячується 90-річчю ДДАУ) : зб. наук. пр. / редкол. : Кобець А. С. (відп. ред.) та ін. – Д. : Вид-во Придніпров'я, 2012. – Вип. 4. – С. 44 – 51.

57. Взаємодія органів державної влади та молодіжних громадських організацій в Україні : навч. посіб. / Є. І. Бородін, Ю. В. Борисова, О. В. Каїнова [та ін.] ; за заг. та наук. ред. Є. І. Бородіна. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2012. – 152 с.
58. Державна молодіжна політика / Є. І. Бородін // Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. – Київ : НАДУ, 2018. – С. 35.
59. Державна молодіжна політика в Україні : довідн. термінів та понять законодавства / авт.-упоряд. Є. І. Бородін. – 3-є вид. доп. і перероб. – Д. : Днепррост, 2006. – 347 с.
60. Державна молодіжна політика в Україні : словн. термінів норм.-прав. актів / авт.-упоряд. Є. І. Бородін. – Д. : Герда, 2002. – 337 с.
61. Державна молодіжна політика в Україні: механізм формування та реалізації / Є. І. Бородін (кер. ав. кол.), Ю. В. Борисова [та ін.]. – Д. : «Днепррост», 2006. – 104 с.
62. Діяльність місцевих органів влади щодо підтримки молоді в Україні: шляхи вдосконалення / авт. кол. Є. І. Бородін (кер.), І. В. Хохрякова, Ю. В. Борисова. – Д. : ДЦСД, 2011. – 44 с.
63. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні»: історичний нарис та постатейні матеріали / Є. І. Бородін, Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту. – К., 2009. – 507 с.
64. Історія формування державної молодіжної політики в Україні (1991 – 2004 рр.) : моногр. – Д. : Герда, 2006. – 472 с.
65. Молодіжна політика та молодіжна робота : матеріали міжрегіональної наук.-практ. конф., 23 грудня 2016 р., м. Дніпро / за заг. ред. Є. І. Бородіна. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. – 86 с.
66. Молодіжна політика та молодіжна робота : матеріали II міжрегіональної наук.-практ. конф., 14 грудня 2017 р., м. Дніпро / за заг. ред. Є. І. Бородіна. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. – 113 с.
67. Прокопенко Л. Л. Виховання та соціальний розвиток молоді як об'єкт впливу держави / Л. Л. Прокопенко, Т. М. Тарасенко // Аспекти публічного управління. – 2014. - № 1 – 2 (3-4) січень-лютий. – С. 70 – 77.
68. Публічне управління у молодіжній сфері / Є. І. Бородін // Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. – Київ : НАДУ, 2018. – С. 144.

69. Регіональна програма «Молодь» : інформаційно-аналітичний посібник / Є. І. Бородін (кер. авт. кол.), Ю. В. Борисова, Н. М. Седнєва, Т. М. Тарасенко [та ін.]. – Д. : Вид-во ТОВ Днепррост, 2005. – 314 с.
70. Співпраця органів влади та інститутів громадянського суспільства у сфері державної молодіжної політики в Україні : наук. розробка / авт. кол. : Є. І. Бородін, І. В. Хохрякова, Т. М. Тарасенко та ін. – К. : НАДУ, 2012. – 56 с.
71. Сучасний європейський досвід формування та реалізації молодіжної політики : навч. посіб. / Є. І. Бородін, Ю. В. Борисова, Н. М. Літвінова, І. В. Хохрякова. – Д. : Пороги, 2008. – 116 с.
72. Тарасенко Т. М. Волонтерська діяльність як пріоритет державної молодіжної політики в Україні / Т. М. Тарасенко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2016. – № 2 (29). – С. 121 – 129.
73. Тарасенко Т. М. Розвиток понятійно-категоріального апарату у сфері державної молодіжної політики / Т. М. Тарасенко // Публічне адміністрування: теорія та практика : електронний збірник наукових праць. – Вип. 1 (9). – 2013. – Режим доступу : <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/index.html>.
74. Участь молоді в процесах реформування держави : щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2017 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики; [редкол. : Жданов І. О., гол. ред. колег., Ярема О. Й. та ін.]. – Київ : ДП «Редакція інформаційного бюлетеня «Офіційний вісник Президента України», 2018. – 100 с.
75. Участь молоді в публічному управлінні / Є. І. Бородін // Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. – Київ : НАДУ, 2018. – С. 183.
76. Implementing CSYP in Ukraine – Experience and challenges / Yevgeniy Borodin // Needles in haystacks. Finding a way forward for cross-sectoral youth policy : Youth Knowledge book № 21. – P. 177 – 194. – Council of Europe, 2017. – Access mode : <http://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/1667851/Needles-In-Haystacks-WEB.pdf/b63de6f1-9dd6-66e6-9493-d1ed7aed6ec3>.

Навчальне видання

Є. І. Бородін

**Державна молодіжна політика в Україні: механізм
формування та реалізації в контексті розвитку**

Навчальний посібник

В авторській редакції

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України
49044, м. Дніпро, вул. Гоголя, 29
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК №1743 від 06.04.2004

Підписано до друку 07.12.2018. Формат 60x84 1/16 Папір офсетний, друк різнограф.
Ум. друк. арк. 6.04. Обл.-вид. арк. 5.97. Замовлення №57/18. Тираж 65 пр.

Видавництво «Грані»
49000, м. Дніпро, вул. Старокозацька, 12д, к. 8
Свідоцтво про внесення до Держреєстру ДК № 2131 від 23.02.2005
www.grani-print.dp.ua granidp@gmail.com